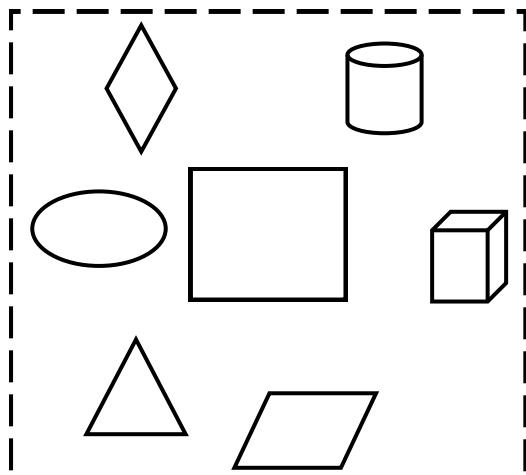

TANI MAS'AFA

DANIRUWOTSəKA

3

3L K'aat'a

2010, Grade 3 Subject: Math, TG for Shinasha

TANI MAS'AFA

DANIRUWOTSƏKA

3

3L K'aat'a

K'anitsoni: Aster Argati

**Iditeriyotsi: Afrika-Imbiyaleyi
Abiyot –Adameyi
Amsalu-Tadaseyi**

Bəmabətiyo Benshangul Guməz dani Biron koteke.

Shino bək'aneyi 2002 Natona.

Trial version

2010 AC

2010, Grade 3 Subject: Math, TG for Shinasha

1	10,000 béborfetso beyiru s'eentaawotsənətə 100 béborfetso beyiru s'eentaawotsatse taawi tanəwotsi shuutsə aanar s'iila (8 perediya)	1
1.1	1000 béborfetso beyiru s'eentaawotsi shuuts aanar s'iila (2 perediyo).....	1
1.2	100 béborfetso beyiru s'eentaawotsən tano shuuts aanar s'iila (6 perediya).....	4
2	10,000 béborfetso Beyiru S'eentaawotsənətə boshine shuutsona (17 perediya).....	11
2.1	100 natə 1000 ayotsi shuuts aanarə s'iila(4 perediyo).	11
2.2	10,000 béborfetso beyiru s'eentaawotsənətə boshine shuutsona (13 perediya)	16
3	10,000 béborfetso Beyiru s'een Taawotsən Dabonat k'awona (48 perediya).....	24
3.1	10,000 béborfetso beyiru s'eentaawotsi dabonatə bok'osh k'oshe aap'on tana (24 perediya).	24
3.2	Dabo guut'on fiini mala (8 perediya)	39
3.3	K'aawo guut'on fiini mala (14 perediya)	44
4	10,000 bəborfetso beyiru s'een Taawotsən ayiyonatə kayiyona (7 perediyo)	53
4.1	10,000 bəborfetso beyiru s'een taawotsi ayiyonatə kayyon shuuts aanar s'iila. (33 perediya)	54
4.2	Ayiyo Guut'on fiini mala (12 perediya)	79
4.3	Kayiyo guut'on fiini malə daniya (5 perediya)	83
4.4	mangə Tatsi K'ac'a (3 perediya)	90
4.5	Geenz Tatsefotsi (2 perediyo).....	91
4.6	Wor tatsi k'ac'a (2 perediya)	92
5	JIOMETəRIYA (11 perediya)	98
5.1	Jində wotsə kaati jageya (5 perediya)	98
5.2	Paralogəramiyotsənətə Tərapizəyemiyotsən fiina (3 perediya)	103

K'ot'okə Ika

1 10,000 béborfetso beyiru s'eentaawotsənatə 100 béborfetso beyiru s'eentaawotsatse taawi tanəwotsi shuutsə aanar s'iila (8 perediya)

K'ot'okəhanə jam k'os'əwotsi

Daniruwotsə hanə bodane okona:

- Gitə fideliyetsə s'eentaawotséna tatson ayitsotsənat ikə fideliyetsə s'eentaawotsə dabeyo keewituno.
- 1000 béborfetso beyiru s'eentaawotsi boshine shuutson guut'etuno.
- Gitə fideliyets s'eentaawotsi dabituno.
- Gitə fideliyets s'een taawots k'osh K'oshewo daatsituno.
- K'awi tanon fiinat bodaatsətsona dabi tanon ariyituno.
- 100 bodetə taawotsi ayituno.
- 100 bodetə taawotsi kaawituno.
- Ayiyi tano dabi tanatsə bédetsətsə bad'iyi niwonat ayiyi wonawoneyi niwo de'erə bé'ayo daatsituno.

Dan aayiyi k'ac'əwotsi

- 1 santibə dinariya, 5 santibi dinariya ,10 santibonat k'osh k'oshi arotsi
- 'O' tse tuwutə '9' bēborfetsə beyiru taawotsi detsətsə flesh kardiya (workati nas'a).
- Meetəra, Abakesiya.

K'ooronat Tatsi mala

- Maa fiina
- K'aat'i fiina
- Shiyeya (keeweya)
- Jiron (gaarewon) fiina
- Fada

1.1 1000 bēborfetso beyiru s'eentaawotsi shuuts aanar s'iila (2 perediyo)

1.1.1 Gitə fideliyetsə s'een taawotsi tatsi ayotsənat ikə fideliyets taawots dabon guut'a (1 perediyo)

Danhane k'os'əwotsi:

Daniruwotsə dan hanə bodanye okona:

- Gitə fideliyets s'eentaawotsən AX10+Bi (A nat Bí tatsoniye muk'ə gitə s'een tawotsi) etiru weeron guut'etuno.

Daniyiruwo fiina

4. Shinə k'ana

- Shutsé naana'o wokin saantibo k'anide'e t'iina
- Ikə fideliyets taawotsi shuutə aanar s'iila.

Ariyosha: Haniyer dashətsanotsitse ikə fideliyetsotsənatə gitə fideliyets taawotsi galuwore era aato faletuwe, 1,2,5,8,19,88,43,6 - - - - -

Bí. Danonat Daniyi Amatse Danət'iine t'iina:

- Han daniwash bésheengisha daniruwotsi iko, 5tso, 10 tsə santibi dənariyotse de'e bowetuwo k'wo wosha. Hanə k'alo maaweyala taawosh wetitə shutsə naana'otsi kakude'e bowetuwo k'wo wosha.
- Dek'əbowatsə 1,5 nat 10 tso saantibi dənariyotsi bo'alə ali tatsə tatson bo beeziuwok'wo wosha (k'ala).
- Shutsə naana'otsəna bofiniriwotalo talts tatson botawi tuwok'wo keewa.
- Daniruwotsə (jaməwotsi) tatsə tatson ambətsə taawotsi tuwok'wo keewa.
- Daniruwotsə (jaməwotsi) tatsə tatson ambətsə taawotsi taawudek'ə bomatsətsok'wo aata.
- Hanatse aanarəni tatsə tatson taawu borawu (taawudek'ə matserawu) santibəwotsə wokin shutsəwotsə ambətsə bowotok'wo aatərəni shutsə manotsə wokin santibəmanotsə tawudek'ə matso k'aze tatso bodobok'azətsoshe era daniya (keewa).
-

Daniruwotsə bo'imetə aaniyo k'osh k'osh wotosh falituwe.

Ariyosha: Tatsə tatson matsəts keezokonatni ikə ikə santib gitona, wokin tatstatson wot'etsə awudə bewokonatəni uutsə ikə ikə santibəwotsəna (shutsəwotsəna) - - erərə aaniyosh falituno. Hanək'one k'atsə daniruwotsatse aaniwodek'eyiyere okona tatsə tatson wot'a (madaba) eto egə bəwotok'wo haniyere dashəts hanək'on keewo faletuwe.

- Ikə matsətsotse ambətsə shutsəwotsə (santibəwotsə) fa'ano?
- Ikə matsətsotse ikə tatsə Gitoki wot'o ambətsə tatsəwotsəne bəwoti? Keeeokoniye? Awudokoniye? Erərə keeweyare gitə tatsəwotsi, keezə tatsəwotsi, awudə tatsəwotsi era bo'aaniyituwok'wo kup'ija.
- Bo'matsəts keewuman taawo (ambətsə bəwotok'wo) kiitsə taawo bo daftaratə (boguu'teuwok'wo) wosha, boguu'tonat bok'azon s'iila.

Ariyosha: Daniruwotsə 12 taawo bodaftaratə boguu'teuwok'wo geyeyala aak'əmaratsə haniyere dashtsank'wo boguu'teuwok'wo tuwok'wo wosho geyituwe.

Tatsegita = Ikətatsa + gitə ikotsi

$$12 = 10 + 2$$

Hanək'on k'osh git fideliyetsə taawotsi aak'əmarats guud'ər haniyer dombətsə mank'on botewurerituwok'wo wosho geyituwe. Terəwerə iko jiron bofiinituwok'wo wosherəni guupo maand haniyere dashətsank'on amo faletuwe.

$$25 = 20 + 5 \text{ etiruwona aak'əmaratsə boguu'teuwok'wo wosha.}$$

20 etoni 10 + 10 b  woto, taawan ayiyi tanon kiitsewora

2x10 et   b  wotok   keewur  ni natsi bodants   dano bogawituwok   wosha geyituwe.

Ariyosha: 35 = 3 x10 + 5

75 = 7 x10 + 5 hanank   ariyotsi aak  emarats   guud  r daniruwots  nton keeweya.

C  . Tatsonat k  orona:

Daniruwots   mas'afotse ter  wer 1.2

- Aat   A, 1, 3, 5 nat B  , 2,4, tse daniruwots   gaarewon keeweyar   bofiinituwok   wosha.
- Or  tsots  na maa fiino bofiinituwok   wosh  r  ni befiinonat bok  azon s  il  r  e bodarooko dooza.
- 1000 b  borfetso beyiru s  entaaawots   shine shuutsonat bojogewona.

Dan han  itsi k  osh  ewotsi

Daniruwots   han   bodane okona:

- 1000 b  borfetso beyiru s  entaaawotsi shine shuutson beezipuno.
- Taawotsi k  osh k  osh naari weeron keewo falituno.
-

Daniyruwo fiina

A, Shinik'ana:

Daniruwots   mas'afatse beyiru ter  wer 1.3 niyere dambanoke beyiru jaand  man work'at   eenats   fiin  de'e k  aat'ots de'ewa.

- Danonton amet   dane ayiyi k  a c  ewotsi k  aniyide'e kinda
- Daniruwonts   1000 b  borfetso beyiru s  entaaawotsi bokeewituwok   aata.

B  . Danonat daniyi amatse dane t  int'iin:

Daniruwots   mas'afatse 1.1.2 shirots   beyiru jaando aak  emarats   guud  r  e beyoki baashotsats   daniruwots   keeweyar   bos'entsituwok   wosha.

Jaandoni 100 tse tuwur 200 bod  fetse beyiru taawotsi taawiyosh aayituwe. Took   hanits  na dani mas'afatse beyiru git  l   jaando fiinar   dirats   jiir  r  ni taawotsi dashano bonababituwok   keewa.

- Gir  maano bonababora taawots 10 n   beeniruwok  .
- Dashan bonababora 100n   boeeniruwok   keewa, taawots   shuutsonat boc  ron boguut'ont bok  azon s  ila.

C  . Dan aayiyi k  ac  ewotsi :

Dambikeewets   danimasafatsi git  l   jaando wor  k'atats b  be'etuwo k  eensh  de'e fiinare boshinats dirats   jiita.

D  . Tatsonat k  orona

- 1000 béborfetso beyiru s'eentaawotsi ikə ikon (niyirə niyiron) bos'eegetuwok'o washä.
- Terəwerə 1.3 tse 1 nat 2n k'aat'otse shiyeyarə bofiinituwok'o wosha.
- 3 tse tuwurə 5 tso béborfetso beyiru aatotsi maa fiin woshərə yaatsi perediwon arametuwo k'o daniruwotsəsh keewa.

1.2 100 béborfetso beyiru s'eentaawotsən tano shuuts aanar s'iila (6 perediya)

1.2.1 100 béborfetso beyiru gitə fideliyetsə s'eentaawotsi dabonat k'awona.

Danhanə k'os'əwotsi:

Daniruwotsə dan hanə bodane okona

- Gitə fiideliyetsə s'een taawotsi dabituno.
- Gitə fiideliyetsə s'een taawotsə k'oshk'oshewo geyituno.
-

Daniyiruwo Fiina

A.Shini k'ana :

- Tatsi ayə wotətsə s'eentaawotsi aap'on bodabituwok'o aata.

Ariyosha: $10 + 10 =$ $10 + 20 =$ $10+30 =$

Daniruwotsə mas'afatse taawotsi tatsonatə ikimaa k'awuntson wor k'atatsə jaandotsi fiinarəni k'aat'otsə de'ewar dnimaa diratsə shinatsə jiita.

- Beshəts danatse imetsə maa fiino bofiino s'iilərə arama.

Bí. Danonat Dan amatse dant'iint'iina:

Dan hanitsəna shini detsəfe etə geraw dabeyiru taawotsə dabo daniya daniruwotsə mas'afatse iimetsə ariyo s'iilo faletuwe.

- Imets taawo bomaa k'awuntson jaandotsə gerəde'eni (fiin naare ika).
- Imetsətaawo tatsonat ikə maa k'awuntson bad'ide'e daba tana (gitəl fiini naara)
- Imetsə taawo dshan daba (keezəl fiininaara)
- Ariyosha : $34 +20 =$

Fiini naar ika (1)

Gitəs fiini naara

keezəl fiini naara

Tatsəwotsi	Ikəwotsi
3	4
+2	0
5	4

$$\begin{aligned}
 & 34+20 = 30 +4+20+0 \\
 & \quad = 30+20+4 \\
 & \quad = 30 + 20 + 4 \\
 & \quad = 50 + 4 \\
 & \quad = 54
 \end{aligned}$$

Cí. Dan aayiyə k'ac'əwotsi :

- Danman sheengəsh kiitsə falite k'ac'əwotsi k'aniya.
- Daniruwotsə mas'afatse imets ariyo (taawotsi tatsəwotsənat ikəwotsən bad'idek'ə imets jaando) work'atatsə fiinde kinda.

Dí. Tatsonat k'ooraona :

Daniruwotsə mas'afatse imetsə ariyotsi aak'əmaratsə guud'ərə daniruwotsə jiron (gaarewon) bofiinituwok'o washa. Bofiinorə haniyere dashətsank'on bofiinonat bok'azon guurara s'iilo geyituwo.

Ariyosha :46+38 niyir1:ikəmaa k'awuntsotse

46 beyiru taawots dabeyo geya

+38 6+8 = 14

84 Gitəl niyira: dambi dabətə daatse

tsə taawuman tatso tatsi moo maand bodaam s'iila.

Keezəl niyira: iki mootse daatsetsə tatso dabərəni tatsi mootse daatsetə taawotsi bodabok'o s'iila.

1+4+3 = 8

Aaniyo 84 békoto bos'iiliyere okona guuratə s'iilewori bek'etsə dare woko jamon ari fiina ima (kaatsa)

Hanatsə aanarəni teérwer 1,4 tsi aatə 1,4 nat 10n k'aat'otse shiyeyar befiinituwok'o woshərə arama. Ooretsə aatotsəna maa fiinə ima.

Gitə fideliyetsə s'een taawotsi k'awa.

Daniyiruwo fiina

A. Shinik'ana:

- K'aawo dari gup'əshi tanə békotok'o keewa (daniya).
- Gitələ k'aat'otse bodantsə dani tookə hanənton deshetsə keewotsi bo gawituwok'owosha (k'ala).

Bí. Danonat Daniyi Amatse Dant'iint'iina:

1. K'aawo fiinewora daba geefə aatotsə bobeyiruwok'o daniyosha ariyotsi ima. Gush geefotsənat geeraw taawotsi k'aawewora shini bē'atse k'aaweyiruwonat k'aaweyiruwon tatsi ayonat ikə fideliyetsə dabon bobad'iyituwok'o wosha. Shini iki maatse beyiru taawotsi bī'atse aanar tatsi maatse taawotsə k'osh k'oshewo geya.
2. Hanatse aanarəni (bok'oshk'oshewonatə) k'aaweyiruwon dabərəni bī'atse k'aaweyiruman daatsewo bodanetuwok'o wosha.

Ariyosha 63-22 =

Fiini naar ika	Gitəl fiini naara	keezəl fiininaala
Tatsəwotsi	Ikəwotsi	63-22 = (60+3)-(20+2)
6	3	= (60-20)+(3-2)
		5

Tatsəwotsi	Ikəwotsi
6	3

63-22 = (60+3)-(20+2)

63

-22

5

$$\begin{array}{rccc}
 -2 & & 2 & = 40+1 \\
 & \hline
 4 & 1 & = 41
 \end{array}$$

Daniruwotsə boosh ketitə fiini naaro (weero) s'iilə bodek'etuwok'o wosho geyituwe.

Haniye okona gush geefotsəsh ariyo imərə botewrerituwok'o wosho geyituwe.

Ariyosha: 95-47 =

Etiruhan aak'əmaratsə guud'ə bofiinituwok'o woshərə bofiiniruwok'o guurarə s'iilo geyituwe.

Shənəni 5 tse 7 to k'aaw falerawok'o daniruwotsi aatər aaniyo daatsa, daniruwotsə aaniyi manatse tuwurəni taawumanotsə k'osh k'oshevə daatsosh eegə k'alə bęgeytuwok'o aata. 95 tse daatseyiru tatsəwotsitse iko de'erəni tatsə ikotsəmand woniyo bęgeytuwok'o $95=80+15$ erə keewetuwoł'ko bogawituwok'o wosha.

$$95 \quad 80+15$$

$$-47 \quad -40-7$$

$$48 \quad = 40 +8$$

$$= 48$$

Cí. Tatsonat k'oorona:

- Terəwer 1.5 tse aatə 2,6,8 nat 10n k'aat'otse botooktookon bofiinituwok'o woshərəni arameiyiere okonə bodaroko gaarewen keeweya.
- Oorətsə aatotsənowere maaifiino imər yaatsi perediwon aramo geyituwe.

1.2.2 100 bęborfetso Ayiyonat k'awona (2 perediya).

Danhənə k'os'əwotsi

Daniruwotsə dan hanə bodanək'əriye okona:

- Aiyionat kayəyə tanəwotsi fiinituno.
- Kayiyi tanon bodaatsəts aaniyo ayiyi tanon ariytuno.
- Ayiyi dabatsə będetsətsə bad'i newo danetuno.
- Ayiyi wonawoneyi newo de'erə ayiyirə bę'aaniyo daatsituno.

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'anə

- Don daniyosh wotitə shutsə k'ac'ənəwotsi, korkiliwotsənatə k'osh k'oshwotsəne daniruwotsə ayide'e bodowotuwok'o wosha.
- Anani dabiveeron fiinetsotsi ayiyomand bowoniyituwok'o daniruwotsi aata.
- Danirwotsə mas'afatse beyiru aatotsəsh aaniyo sheengəsh fiinde'e t'iina.
- Kayiyə daniwosh wotitə dan ayiy k'oc'əwotsi fiina.

Bí. Danonat Daniyi Amatse Dan t'iint'iina.

Daniruwotsə gitəl k'aat'otse 1 tse twuwrə 10 bəborfets beyiru taawotsə ayiyere baloniyere bəbowawo ayiwonat taawotsi ooralo ka'iwon danərəno. Gawiwoša (gawəbodek'isha) haniyere dashi keewanotsi s'iilo geyituwe.

- Danman ayiyatse tuwa .
- Ayiyi aatotsi aap'on aata .
- Ayiyi jaando aak'əmaratsə fiinarni shapətsə ayiyotsi daniruwotsə bos'eentsituwok'o wosha.

○	○
○	○
○	○

○	○
○	

○	○	○	○	○
○	○	○	○	○

$5 + 5 = 10$

$2+2+2+2 = 10$

$2 \times 5 = 10$

$5 \times 2 = 10$

Haniyere dambətsank'owa aak'əmaratsə guud'ərə fiinarəni ayiya eto ege bəwotok'nat ayiyeworə taawotsə bobewoko bowonawoneyalə daatsetə ootatsə eegorə kic'o bəborawok'o daniruwotsəsh keewa.

- K'osh k'osh taawotsi On (zeerowon) ayiyirə bo'aaniyo jamə aawo 'O' bəwotok'o keewa.
- S'eentaawu jamo 1 ton ayiyeworə bə'aaniyo (daatsetuwo) s'een taawuman bəwotitwuok'o keewa. Erəni ayiyi tano dabi ayiyatsə bədetsətsə bad'iyi niwo s'iilo faletuve.
- Haniyeredashi orəmanotsi fiinarəni eenə rekətangliwotse uutsə muk'ənana'a rekətangliwotse bobeyiruwok'ona tə boyitsənowere keez guurəkotsi bodotsətsok'o keewa guurkə jaməwotsə taawo (ayo) ambətsə bəwoto ayiyi tanon awuk'o daatso faletuwok'o daniru wotsi aata.
- Awuk'o daatsetuwok'o geyetuwo k'o ari shinotsə guut'a.

○	○	○	○	○
○	○	○	○	○
○	○	○	○	○

5×3

=

○	○	○
○	○	○
○	○	○

$3 \times 3 + 2 \times 3$

○	○
○	○
○	○

- Dambikiitsetsank'ona giromaandi rekətangəliyona gitəbeyokə kayika. kayiyetsəmanotsitse ikəikotse ambətsə guurəkotsə bofa'ok'o daniruwotsi aata. Shinətsotse 3×5 gitələtsotse 2×3 . Haniyere okona rekətangli shintsotsənat rekətsngiliyan kayıtə etere beyir (bitsi) guurəkotsə taalə bowotok'o daniruwotsəsh keewa.

Hanēk'ona (hanēweerona).

$$5 = 3+2$$

$$5 \times 3 = (3+2) \times 3$$

$$= (3 \times 3)+(2 \times 3) \text{ bēwotə daniya}$$

Ariyosha: $2 \times 13 = (2 \times 10) + (2 \times 3)$, $3 \times 14 = (3 \times 10) + (3 \times 4)$ --- erərə daniyeyiye okona hanēk'o malan s'eentaaawotsi dambedasho ayiyonton ikēnaari k'awuntsə bēdaatsituwok'o daniyirəni bēfiini naarono (weerono) daniyere dashətsank'on kiitso geyituwe.

Ariyasha:	$19 \times 4 =$	Fiini weer 1	Fiini weer 2
		$19=10+9$	19
		$\times 4$	$\times 4$
		40+36	76
		76	

Eshēna $19 \times 4 = 76$

Kayiya kaiy fiinoshsha ayiyi aatə k'atsəwotsi shuutsə aanarə s'iilo geyituwe.

- Kayyo aap'on bofiinituwok'o wosha
- Daniruwotsəsh k'osh k'osh ariyotsi imərəni awuk'o bofiinituwok'o k'aat'otse guurare kiitsər bofiino s'iilo (k'orooro) geyituwe.

Ariyasha : $10 \div 2 =$

Daniruwotsə botookətookon wokin gaarewon taaw tatso shaatetə shutsə naana'a de'e warəni taalo gitoko bokayiyituwok'o keewa. Gitokə bemanoko (bēbeebewoke) 5 taawefotsə bobewok'o ariya taawotsi $2 \times 5 = 10$ nat $10 \div 2 = 5$ Haniyere dashətsanotsi bokiitsituwok'o daniruwotsənton shiye yiypere okona gitə taawi s'eenmatskeewə manotsi etoni $2 \times 5 = 10$ nat $10 \div 2 = 5$ etiruwotsi bodaftaratse boguut'etuwo k'o keewa. Tatsə taawona aani taalo uutsoko bokayiyituwok'o ($10 \div 5 = 2$) woshərəni $2 \times 5 = 10$ etiruwo bo'ariyituwok'o daniya.

Hanēk'o tewəreran k'osh k'osh ayi detsətsə taawefotsən biits biitsə fiinarəni ayiyonatə kayiyi jagewo daniyirni k'osh naari kayiy c'irotsə bobeyiruwok'o kiitsa.

Ariyosha: $12 \div 6$ etiruwana k'osh c'iron kiitsewora 6 12 bēwoto aak'əmaratsə guud'ərə kiitsərə gitəl k'aat'otse bodantsə keewotsi bogawituwok'o wosha.

Cí. Tatsonat K'oorona:

**Daniruwotsə ayiyonat kayiyon bodetsətsə jagewo sheengə bodanetuwok'owa
sheengəshə bokeewetuwok'o wosha.**

- Danirumotsə mas'afatsi terəwer 1-6 taaw '1' jiiron bofiinituwok'o wosha.
- Gitel ($2^{1^{\circ}}$) jiishatsəna aatə 2,4,6,8 nat 10 maa fiin ima
- Terəwer 1.7 jiish 'A' tsi aatə 2,4,6,8,10 k'aatə fiino bofiinituwok'o imərəni boshiyetuwok'o wosha.
- Jiish 'A' tsi Oorətsə aatotsi 1,3,5,7,9 gaarewon bofiinituwok'o wosha.
- 'B' maa fiino imərəni haniyer oki perediyon bofiinonatə bok'azon s'iila.
- Terəwer 1.8 aat 1-6 maa fiinə ima.

UNIT 1 - English Practice Page

I. Haniye dashi baash beyokotsi Ingelizi aap'əwotsən shaatituwotsi sheengsh s'eentsuwere.

1. m ___ n ___ e ___ d

2. su ___ ___ ra ___ e ___ d

3. di ___ ___ e ___ e ___ ___ e

$$\begin{array}{c} \text{5} \\ - \text{3} \\ \hline \text{2} \end{array}$$

4. ___ r ___ ___ e ___ ess ___ r

5. ___ ___ cc ___ ___ ___ s ___ r

1, 2, 3

$$5 + 2 = 7$$

7. m ___ ___ t ___ pl ___ ca ___ i ___ n

$$2 \times 4 = 8$$

8. ___ r ___ ___ u ___ t

$$10 \div 2 = 5$$

6. ___ ___ m

9. di ___ ___ s ___ ___ n

predecessor	successor	difference	minuend
subtrahend	multiplication	product	division

II. Haniye dashi borəni aap'əwotsi ingalizonton jagiwere. Shintso neesh fiinere.

D 1. tana

A. digit

___ 2. terəwera

B. substitute

___ 3. geya

C. whole number

___ 4. gawiya

D. solve

___ 5. shaata

E. exercise

___ 6. fiina

F. find

___ 7. k'awutsa

G. activity

___ 8. dijitya

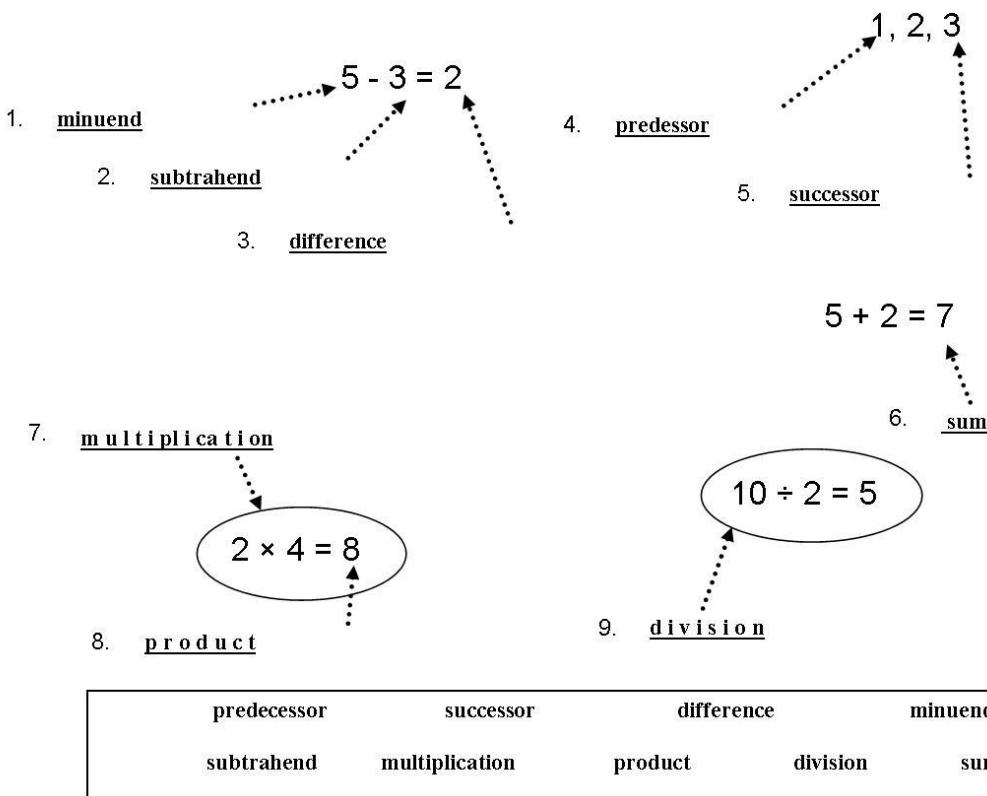
H. checking

___ 9. s'een taawa

I. value

UNIT 1 - English Practice Page - Answer Key

I. Haniye dashi baash beyokotsi Ingelizi aap'ewotsen shatituwotsi sheengsh s'eentsuwere.

II. Haniye dashi boreni aap'ewotsi ingalizonto jagiwere. Shintso neesh fiinere.

<u>D</u> 1. tana
<u> </u> 2. terewera
<u> </u> 3. geya
<u> </u> 4. gawiya
<u> </u> 5. shaata
<u> </u> 6. fiina
<u> </u> 7. k'awutsa
<u> </u> 8. dijitya
<u> </u> 9. s'een taawa | A. digit
B. substitute
C. whole number
D. solve
E. exercise
F. find
G. activity
H. checking
I. value |
|---|--|

K'ot'okə - 2

2 10,000 béborfetso Beyiru S'eentaawotsənatə boshine shuutsona (17 perediya)

Jam k'os'əwotsi:

Daniruwotsə dan hanə danə bok'ere okona.

- 100 tse tuwutə 1000 béborfetso beyiru 1000 Li ayotsi galituno.
- K'osh k'osh naari guut'i weeron imetsə 100 li ayə (100 n ayiyetsə) taawotsi guud'ər nababituno.
- 100 li ayi watətsə gitə s'eentaawotsə dabewo daatsituno
- 100 li ayi wotətsə gitə s'eentaawotsə k'osh k'oshewo geyituno
- 10,000 bəborfetso beyiru ayi s'eentaawotsi nokorituno
- Gitonatə keez fideliyetsə taawotsi ikəwotsən, tatsəwotsənatə baləwotsən bad'ide'e guut'etuno.
- Keez fiideliyetsə taawotsi galituno.
- Awudə fiideliyetsə s'eentaawotsi danetuno, galituno.
- 10,000 boborfetso beyiru s'een taawotsi boshine shuutson beezipituno.
- S'eentaawotsəsh shintsonat bəshuutson galituno.
- S'eentaawotsi t'iintso (karintsi k'awunsto) tatsonatə bali maa k'awunsto keewituno.
- Karinitsi k'awuntsə c'iro galituno.

Dan aayiyi k'ac'əwotsi :

- a) Flash kariya
- b) Work'ata (caartiya)
- c) Santibi ara (dinariya)
- d) Meetəra
- e) Taawi toos'a (jiinda) natə k'osh k'osh danhanə sheengəsh kiitsə falitə dan aayiyi k'ac'əwotsi k'anide'e k'iintsa.

Tatsonat k'ooraona:

- K'aat'ə fiina
- Maa fiina
- Shiyeya (keeweya)
- Fada.

2.1 100 natə 1000 ayotsi shuuts aanarə s'iila(4 perediy).

2.1.1 1000 bē borfetso beyiru 100 li ayetsə s'eentaawotsi daata.

Danhənə k'os'əwotsi.

Daniruwotsə dan hanə danəbok'ere okona:

- 1000 béborfetso beyiru 100 ayotsi keewituno
- Ayi naari guut'i weeron imetsə bali ayə taawotsi nababituo

Daniyiruwo fiina :

- Shini k'ana
- Daniruwotsə haniyere shini bodantso bogawituwok'o shuuntsə aanar s'iili aatotsi k'anide'e k'aat'otsə kinda.
- Daniruwotsə mas'afatse $100 + 100 = 2 \times 100$ etiruwo kiitsiru carəteriyatsə eenshəde'e fiinde'e kindər diratsə jiita.
- K'osh K'osh danhanshə wotituwe etetə dan ayiyi k'ac'əwotsi k'anide'e kinda.
- Terəwer aatotsi shengəsh fiinde'e k'aat'ots kinda
- Danhanə kindosh wotitə $2+2+2+2 = 4 \times 2$ hanə aretsə kindi aatetsi k'anide'e kinda.

Bí. Danonat Daniyi Amatse Dan tiint'iina:

- Shiyeysa (keeweyo) .
- Daniya (keewa).
- Fiinar kiitsonat fiiniyona.

Daniruwots bogitələ k'aat danatse k'osh k'osh taawotsənatə bon ayiyetsotsən ananə dabi s'eenmatsi keew ayiyi s'eenmatsi keewomaand woniyi malo de'erə keewo danərəno. Hanə bogawonat bok'azon danosh ayə dabi s'eenmatsi keewotsi aak'əmaratsə guud'ərəni daniruwotsə ayiyi s'eenmatsi keewomand woniyir bo'ayo bokeewituwok'o aato geyituwe.

- Dabetsə taawuman bē'ayibəwotok'o keewur bogawituwok'o woshe geyituwe.

Ariyi 1: $2+2+2+2$ ayiyomand woniyewora 4×2 2 biitsəbiits awudoto dabetsok'o keewo.

Aiyi s'eenmatsikeewo aawune? (4×2) bē'ayoniye ambətse? (8) erər aata. $2+2+2+2$ hanə 4×2 hanton taalə bəwotok'o keewureni ayiyonatə dabon bodetsətsə jageyo kiitso geyituwe.

Ariyi 2: $100 + 100$ ayiyi tano maand woniwora 2×100 bēwotonatə

$2 \times 100 = 200$ bēwoton bodonetuwok'o wosha. Eshəna $100+100$ nat 2×100 daatsetuwo taalə bēwoto aatər daniruwotsəsh tiintsər daniya. Hanatse aanarəni 100 nat 200 li jagewo s'iilewora 200 ni 100 li ayə (100 lon ayiyekə) bēwoto imetsə ariyon bodanetuwo wosha.

- Daniruwotsə boosh galerawo bēbeyal aatə bodek'etuwok'o woshərdni aatəmana daniruwotsəntən keeweyar ari aaniwo iima.

Cí. Tatsonat k'oorona:

Ariyosha : $100 + 100 = 200$ nat k'osh k'osh hanə naari taawotsatse daniruwotsə keeweyer danhanə sheengəsh danbodek'o aata. Daniruwotsə mas'afatse terəwer 2.1 ki aatə 3.5 nat 6 tsatse shiyeysa k'aat'otse gaarewon bofiinituwok'o wosha. Aatə 1,3,4, k'aat'otse botookə took'on bofiinituwok'o woshərəni aramarə ari aaniy ima.

2.1.2 100 natə 1000n ayitsə taawotsi daba, k'awa nokoriwonatə boshine shuutson beeza.

- 100 li ayiwotətsə gitə s'een taawotsə babeyo geyituno.
- 100 li ayi wotətsə gitə s'een taawotsə k'osh k'oshewo geyituno
- 100 nat 1000 ayə wotətsə s'een taawotsi nokoriytuno.

- 1000 ayə wotətsə s'een taw gitotsi dabituno, k'awituno nokoriyituno.

Daniyiruwo Fiina:

A. Shini K'ana

- Terəwer 2.2 tsəsh aaniyo fiinde'e kindərni danhanə tuwosh bēwotituwok'o daniruwotsə aatotsatse bokeewetuwo k'o woshəre kaatsə geyite aatotsə bobeyalo kaatsa.
- Terəwer 2.1 tse imetsə maa fiino sheengəsh bofiinonata bok'azon s'iila.
- Daniruwotsə mas'afatse imetsə ariyo jaandon eenshəde'e fiinar daniruwotsəsh bēbe'etuwo k'o jiita.
- K'osh k'osh hanə naari dan ayiyik'ac'əwotsi k'anide'e kinda .

Bí. Danonat Daniyi Amatse Dan t'iint'iina:

- Shiyeya, ikatsə fiina aatonat aayiyon wotarəni haniyere dashətsa nk'on t'iino geyituwe.
- Tookə hana daniwosha danets (geyite) dabi aro/arəwoto/bogawitu wok'o wosha geyituwe. Hanə bəwotətsoni 100 nat 1000 ayotsə daboni geyitə (danetsə) fiinotsatsə s'okə bēwotətsosha.
- Kindatse keewetsok'ona terəwer 2.2 aap'on tanarəni danetsə dabonatə k'awi arotsi de'erəni gitə fideliyetsə s'een taawotsi dabonatə k'awo shuutsə aanar s'iilerni terəwerman bofiinituwok'o wosha.
- Gitə fideliyetsə taawotsi hanək'o weeran dabonat k'awo bofalitwuok'o keewurə ariyotsi aak'əmarasə guud'ər toohar fiinar bodanetuwo k'o wosha.
- Keezonat awudə fideliyetsə taawotsi kumotsən baləwotsən tatsəwotsənat ikə wotsən galəde'e bad'iyirə dabo bofalitawok'o ariyon (haniyere doshtsank'on) kiitsa.

Ariye 1

500
+300

800

	baləwotsi	tatsəwotsu	ikəwotsi
5	0	0	
+ 3	0	0	
8	0	0	

Ariye 2

3000
+ 4000
7000

	Kumotsi	baləwotsi	tatsəwots	ikəwotsi
3	0	0	0	0
+4	0	0	0	0
7	0	0	0	0

Keezonat Awudə fideliyets taawotsi kumotsən, baləwotsən, tatsə wotsənatə ikəwotsən gaede k'awo faletuwok'o keewurə haniyere dashətsank'on ariyon kiitsa.

Ariye 1

700
-200

	baləwotsi	tatsəwotsi	ikəwots
7	0	0	0

	500	- 2	0	0
		5	0	0
Ariyə 2	8000	Kumotsi	baləwotsi	tatsəwotsi
	<u>+ 4000</u>	8	0	0
	4000	+4	0	0
	4	0	0	0

Haniyere dambi imetsə aroyanotsi daniruwotsə bodaфтаратсə k'o'o bode k'etuwoк'o, erəni

danimasafatse beyiru ariyo sheengəsh danə bodek'etuwoк'o wosha. k'osh k'osh hanə naari aatotsi aak'əmaratsə guud'ərə bofiinituwok'o tewreriya. terəwer 2.3 aawuk'o bofiinituwok'o tatsonat k'ooratse s'iiləde'erə. 100 natə 1000 ayotsi keezonat awudə fideliyetsə taawotsi dabonat k'awosh daniruwotsə mas'afatse imetsə terotsi haniyere dashətsan k'on fiinar tewəreriyo geyituwe.

Ariyə 1_ 2400 nat 500 n dabosha taawotsi bomaa k'awntson doozəde'e guut'a.

3400 Fiin 1 ikəwotsatse tuwurə bodabewo iki mootsə guut'a

+500 Fiin 2 Tatsəwotsi dabər bodabewo tatsi mootsə guut'a

3900 Fiin 3 baləwots dabər daatsetso bali mootsə guut'a

Dambi imetsə dashanə dici maləhanots daniruwots bodanetuwok'o bəwoshituwotsəna taawotsi dashano dambano noguut'or taawotsə maa k'awuntso sheengəsh korədek'o bəgeytuwok'o keewo geyituwe.

Ariyosha 4900

-1500

3400

Fiini Weerosi

Fiiin 1 bə'atse k'aweyiruwo damban k'aweyiruwodashan bomaa K'awuntso korde'e doozəde'e guut'a

Fiiin 2 bə'atse k'aweyiruwatsi iki maatse k'aweyiruwi iki moo k'awarə daatsetso iki mootsə guud'a

Fiiin 3 bə'atse k'aweyirwuatsi tatsi maatse k'aweyiruwi tatsi moo k'awarə daatsetso tatsi mootsə guud'a.

Fiiin 4 bə'atse k'aweyiruwatsi balimaatse k'aweyiruwi bali moo k'aawarəni daatsetso balimootsə guut'a.

Fiin 5 b'atse k'aweyiruwatsi kumi maatse k'aweyiru kumi moo k'awarə daatsetso kumimootsə guut'a (k'aweyiruwo b'aliyal s'ekerə taawu man biink'on worsha).

Daniruwotsə mas'afatse hanə naarə k'oш ariyotside'era boonton ikən keeweyar fiino botewrerituwok'o wosh, Erəni ariyan bodaftaratsə beshide'erəni shinomandish bosh sheengə bəwotətsotsəna bonababituwok'o wosha (kup'iya).

Terəwer 2.4 awuk'o fiinetuwok'o tatsonatə k'ooratse s'iila. S'een taawu gitotsi awuk'o nokoriyi faletuwok'o taawotsi bonokorituwok'o woshəren (aatərəni) ari aaniyo t'awash botookon bo'aaniyituwok'o wosha. Ariyo aak'ə maratsə guud'ər daniruwotsi aatərə bonokoriyituwok'o wosha.

Ariyosha: 224 nat 243 tse awune bogo erə aatərəni daniruwotsə bogawituwok'o k'ale okona taawumanotsə een maa k'awuntsatse tuwure ikə naari maak'awuntso nokoriyetuwok'o daniruwotsəsh keewurəni 100li maa fideliyatse tuwrə 1 maa fideliyatse bəborfetso bonokorituwok'o wosha.

Gite taawanots bali maa k'awuntso taalə bəwotətsotsəna botatsi maa k'awuntsi fidelliwotsatse tuwere nokoriyirəni hanək'ona 243 tatsi maak'awuntsi fideliwoni 4. 224 tatsi maa k'awuntsi fideliwoni 2 bəwotətsok'o keewurəni 4 do 2 toniyer bəbogətsok'o keewa. Eshəna 224 ni 243 niyere muk'efe. Wokinmo 243 ni 224 niyer bogəfe erə bo'aanituwok'o wosho geyituwe.

Ariyi 2 684 nat 679tse awune bogoni erə aatərə bo'aaniyituwok'o woshər kup'iya. Haniyere okona nokoriyosha taawotsə bali maa k'awuntsatse notuwituwok'onat bobali maa k'awuntso taalə bəwotətsok'o keewurəni botatsi maa k'awuntsonmo k'oш k'oш bəwotok'o k'eewa. Eshəna een tatsi maa k'awuntsə detsətsə taawo 684 bəwotətsotsəna 679 niyer bogəfe. Wokin 679 ni 684 niyere muk'efe erə nokoriyo geyituwe. Hanəwere c'iron kiitsewora 684>679 wokin 679<684 etetuwoк'o daniruwotsəsh keewo geyituwe. K'oш k'oш hanə naari ariyotsi aak'əmaratsə guud'ərni daniruwtsosh sheengəsh fiinar danəbodek'etuwoк'o wosho geyituwe.

Daniruwotsə bofiinor bodariyala kaatsərni sheengəsh bodaftaratsə k'o'o bodek'etuwoк'o wosho geyituwe.

Taawə Gitotsi Nokoriwosha:

- Taawumanotsə fideliyi ayo dana, taawotsə fideli taawo (ayo) taalə bəwotiyala giro maande tuwurəni ikə naari taawoetsə maa k'awuntso een fideliyetso bədaatsefetso k'ano maan nokorifere ama. Taawotsə fideliyi ayo taalə wotobék'zala jamon muk'ə fideliyi taawu (ayi) detsətsə taawo ayidetsətsoniyere muk'efe.

Cí. Tatsonat k'oorona :

K'aat'otse shiyeyar terəwer 2.3 fiina, terəwer 2.4 aati taawə 1,2,5 bo'alə alə k'aat'otse bofiinituwok'o woshər arama. Aatə 3,4,6,7,8 maa fiin ima. Terəwer 2.4 boshiyetuwoк'onatə maa fiinonsh kayide'ima. handambatsa guupi aatotsi de'ere dan hanə shengəsh bodanonatə bok'azon tatsonatə k'ooron geyituwe.

Tatsi shiba

Danhn k'os'ə wotsi:

Daniruwotsə dan hanə bodane okona:

- Shibiruwonat shibiyiruwon galituno.
- S'eentaawots tatsi shibon beezipituno .
- Tatsi shibonat tatsi ayon galituno.

Daniyiruwo Fiina:

Shini k'ana.

- Shibiyon fiinetsə taawotsi (100,1000,- - -) caartiyatsə wokin work'atatsə fiinde'e k'aat'otsə kinda.

Bí. Danonat Daniyi Amatse Dant'iin t'iina:

- Tatsi ayotsi 10, 30, 40 - - - bowotonat tatsi shibotsə 10,100,1000 natə aretsotsə bowotok'o daniruwotsəsh keewurə bodanetuwo k'o wosha.

Ariyosha: 100 Shibiyon guut'eyora $10 \times 10 = 102$

1000 Shibiyon guut'eyora $10 \times 10 \times 10 = 103$ bəwoto galəde'e daniyo geyituwe.

103 etiru taawanə békitsiruwoni tatso bētookon 3to bē'ayiruwok'oni k'osh

ariyotsi imər daniruwotsə botewererituwo k'o wosha.

Ariyosha:- $1314 = 1000 + 300 + 10 + 4$ etə bēwoterəna shibiyon bad'ide'e guutewora $103 + 3 \times 102 + 101 + 4$ bəwotətsok'o keewo geyituwe.

Cí. Tatsonat k'o orona:

- Taawotsi bad'ide'e tatsi shibon bogwut'etuwok'o aata
- Imetsə terəwero bofiinituwok'o woshərə arama
- K'osh aatotsi aanidabəde'e imər boshiyetuwok'o wosha
- Dani tookə hanitse imetsə terəwer aatotsi gaarewon bofiini tuwok'o woshonatə s'iilona.
-

2.2 10,000 bēborfetso beyiru s'eentaawotsənatə boshine shuutsona (13 perediya)

2.2.1 100 tse tuwurə 10,000 bēborfetso beyiru s'een taawotsənat boshine shuutsona.

Danhane k'os'əwotsi:

Daniruwotsə dan hanə bodane okona:

- 100 tse tuwur 1000 bēborfetso beyiru seentaawotsi k'osh k'osh weeron guut'etuno.
- 100 tse tuwutə 1000 bēborfetso beyiru s'een taawotsi nababi.
- 1000 bēborfetso beyiru s'eentaawotsi shine shuutson guut'etuno.

Daniyiruwo Fiina:

- Daniruwotsə mas'afatse imetsə jaandəwotsi k'anide'e kinda.
- 100 tse tuwurə 1000 bodəfetso beyiru s'eentaawotsi 10,100 li ayon bad'ide'e guud'ər work'atə eenatsə guuə'əde'e kina.
- Nokoriyi C'irots (>,<,=) flash kardiyatsə fiinde'e kinda.
- K'osh keewewosh wotitə k'osh aatotsi k'anide'e kindər danman tuza.
- Hanatse aanarə weetə terəwerotsi fiinde'e sheengəsh k'ande'e kinda.
- Danhanəton ametə (jaget) dan aayiyi k'ac'əwotsi k'anide'e kindo geyituwe

Bí. Danonat Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina:

- 1000 bēborfetso beyiru keezə fideliyots s'eentaawotsi 100 ayon, tatsi ayonat ike fideliyetsə s'eentaawotsə dabewon bad'ide'e guut'ə bofaluwok'o haniyere dashi ariyank'on daniruwotsəsh daniyo geyituwe.
- Ariyosh: 341 han balewotsənatə gitə fideliyetsə s'eentaawots dabeyon bokeewituwok'o aata.
- $341 = 300 + 41$
- Balewotsənatə gitə fideliyets s'eentaawotsə dabeyon daniruwotsə mas'afatse beyiru gitə fideliyetsə s'eentaawotsi tatsi ayotsənatə ikewotsə dabeyon guud'ərə tanəman bokeewituwok'o wosha. Han etoni $300 + 4 \times 10 + 1$ haniyere okona keez fideliyetsə s'eentaawotsə 100 ayon, 10 aye s'eentaawotsənatə ike fideliyetsə s'eentaawots dabeyon awuk'o guut'etuwo k'itsa ($341 = 300 + 40 + 1$)
- Handambatsa daniruwotsə mas'afatse beyiru fiini weerotsi (fiin naarotsi) bos'iiletuwok'o wosha.
- Hanatse aanarəni haniyere shini bodantsa nokoriyi maləwotsi de'era taawotsi muk'atse tuwre eenomaan wokin eenatse tuwurə muk'omaand boshineshutson guut'ə faletuwok'o keewa (daniya). Eshəna bo'ayo 3-4 wotitə s'een taawotsi aak'əmaratsə guud'ərə muk'atse tuwurə eeno maand wokin eenatse tuwurə muk'o maand boshine shutson bobeezituwok'o wosha (danya).
- **Ariyasha:-** 347, 433, 321, 340
- Taawanotsi muk'atse tuwurə eenomaand boshine shuutsen beezosha, taawanotsitse muk'o aawune erə aata (321) bəwoto bokeewufetso biitsə biitsə aata. Hank'on muk'atse tuwurə eenomaand shine shuutson beezewora 321, 340, 347, 433 bəwotok'o keeweyarə kup'iya.

Cí. Tatsonatə k'oorona:

Dani tookə jaməwotsə s'uwatse imetsə terworwerotsi shiyeyar, k'aat'ə fiinon, maa fiinon k'anide'e fiiniya. Terəwer 2.7 aatə 1/A, Bí, Cí shiyeyar 2/A, Bí, Cí maa fiinon terəwer 2.8 ant 1/A, Di, tse boshiyetuwok'o wosha, Bí, Cí maafiina 2/A-Di maafiina 3/Anat Bí shiyeyar Cí natə di maafino imər daniruwotsi k'oro geyituwe.

2.2.2 Keez fideliyetsə s'eentaawotsi bodetsətsə maa k'awunton keewa.

Danhane k'osh'əwotsi:

Daniruwotsə danhane bo'ishe okona:

- Keez fideliyetsə s'eentaawotsi balewotsən tatsəwotsənatə ikewotsən bad'ide'e guut'etuno.
- Keez fideliyets s'eentaawotsi bad'ide'e dabitungo

- Aap'i pəroblemiwotsi fiinituno.

Daniyiruwo fiina

- Shin k'ana

Keezə fideliyets s'eentaawə iko flash karədiyatsə guud'əde'e k'aat'otsə de'ekindərə kiitso geyituwe.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina.

Gite fideliyetsə s'eentaawo gitəl k'aat'otse bodantsok'o shuutsə aanar s'iilek'o aatotsi k'anide'e ime okona haniyere dashi ariyanotsi imərə daniyo tuza.

$$\begin{aligned} \text{Ariyə 1} & \quad 113 = 100 + 3 \\ & = 100 + 10 + 3 \\ & = 1 \times 100 + 1 \times 10 + 3 \times 1 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Ariyə 2} & \quad 520 = 500 + 20 \\ & = 500 + 20 + 0 \\ & = 5 \times 100 + 2 \times 10 + 0 \times 1 \end{aligned}$$

Haniyere okona keez fideliyetsə s'eentaawotsi k'osh k'osh weerinden keewo (guut'o) bofalituwok'o bomas'afatse beyiru ariyiman daniruwotsəsh keewurə bi'atse boshiyetuwok'o woshərəni bodoftaratṣə guud'ə bodek'etuwok'o wosha.

Cí. Tatsona k'oorona:

Terəwer 2.9 A-Ci shiyeyar bofiintuwok'o, D-E k'aat'otse botookə tookon bofiinituwok'o Fi-Gi maafiinosh ima.

Terəwer 2.10 botookə tookon bofiiniyere okona gaarewon bokeewetuwo k'o wosha.

2.2.3 1000 nat 10000 bēborfetso beyiru s'eentaawotsənatə boshine shuutsona (4 perediyo)

Awudə fideliyetsə s'eentaawotsi:

Dan hanə k'osh'əwotsi

Daniru wotsə dan hanə dan bok'əre okona:

- Awudə fideliyetsə s'een taawotsi galituno
- Awudə fideliyetsə s'een taawotsi guut'etuno
- Awudə fideliyetsə s'een taawotsi nababituno
- Awudə fideliyetsə s'een taawotsi boshine shuutson beezeztuno

Daniyiruwo Fiina

A.Shini k'ana:

- 1000 tuwutə 10,000 bēborfetso beyiru s'een taawə detsətsə jaando caartiyatsə fiinde'e k'aat'otsə de'ekinda.

- Keez fideliyetsə s'een taawotsi bo'maa k'awuntson bos'ee getuwok'o woshosha k'atsə keezə fideliyetsə taawotsi k'anide'e k'aat'otsə waa.
- Awə manə danəman daniyire haniyere dashətsok'on (bét'iintsok'on) daniya.

Bí. Danonat Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina:

100 tse tuwutə 999 béborfetso beyiru taawotsə keezə fideliyetsə s'een taawotsi bowotok'o daniyonatə boshiyetuwok'o wosho geyituwe.

- 1000 tuwutə 9999 béborfetso beyiruwotsəmo awudəfideliyetsə s'een taawotsi bowotok'o daniruwotsə shiyeyarə bodanetuwok'o wosh geyituwe.
- 1000 shini awudə fideliyetsə taaw bēwotə keewa
- 1000 tse ikə fideliyetsə s'een taawotsənatə gitə fideliyetsə s'een taawotsən dabəfets 9999 béborfetso beyiruwotsi boshine shuutso daatso faletuwok'o daniyire bokeewetuwok'o wosho geyituwe. Daniruwots mas'afatse beyiru ariyotsi sheengəsh daniyo geyituwe.

Cí. Tatsona K'oorona:

- Terəwer 2.11 haniyere dashətsank'on bofiinituwok'o washa.
- 'A' yi 1-2 shiyewon, 3-5 maafiino bofiinituwok'o woshərə arama.
- Jaando daniruwotsə botookə tookon bos'eentsituwok'o woshər arame okon boshiyetuwok'o wosha.
- Bí natə cí boosh bék'anitə weeron bfiinituwok'o washo geyituwe
- Haniye okona (s'uwartsəna) daniruwotsə fiino s'ilər boosh ari aaniyo imo geyituwe.
-

2.2.4 Shinətsonat shuutsətsə s'een taawotsi:

Dan hanə k'os'əwotsi

Daniruwotsə dan hanə bo'ishe okona:

- 10,000 bē borfetso beyiru s'eentaawotsəsh shintsonatə shuutsətsən (geyituno).
- Shinətsonat shuutsətsən de'erə taawotsi boshine shuutson beeziituno.
-
- **Shini k'ana**
- Awudə fideliyetsə s'eentaaw k'atsəwotsi eekəde'e guud'əde'e kinda.
- K'osh k'osh dan hanə sheengəsh beshi falitə dan aayiyi k'ac'əwotsi geede'e kinda.

Bí. Danonat Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina:

- Shine shuutsəwotətsə dek'ə bokindətsə k'atsə taawotsi k'aat'otse naana'otsə shinatə jiirərəni shintsonatə shuutsətsə taawi dagotse beyiru k'osh k'oshewo daniya. manuwe: 'A' etəre etətsə s'een taawu bəwotiyala 'A' shinoni

A-1 natəni 'A' shuutsona A+1 erərə daatsə faletuwok'o keewo faletuwé.

Ariyosha: 3452 shinonat shuutson (jiik'on) geya?

3452-1=3451 shina

3452+1 = 3453 shuutsa

Eshəna 3452 shino 3451 bəwoterəna 3452 shuutsoni 3453 bəwotok'o daniya.

- Awudə fideliyetsə s'eentaawotsi kumotsən, baləmotsən, tatsə wotsənatə ikəwots bodabeyon guud'ər daniyirə bokeetuwoł'ko wosha.
- Nokoriyi c'irotsi de'erə daniruwotsə mas'afatse beyiru ariyotsi de'erə bonokoriyətuwoł'ko keewiyo geyituwe.

Cí. Tatsonatə k'oora:

Terəwer 2.12 jiishə 'A' aak'əmaratsə guud'ər daniruwotsə ikə ikon tuwər bos'eentsituwoł'ko woshər jiishə 'B' nat 'Cí' botookətookon maa fiino bofiinituwok'o woshər bofiinəman kaatsər aramo geyituwe.

2.2.5 Taawotsi karən k'awuntso eegə bəwota (4 perediyo)

Taawotsə k'awuntso 10 nat 100 ayon keewa

Dan hanə k'oosh'əwotsi:

Daniruwotsə dan hanə bodaniye okona:

1. Taawotsə eenonat muk'ə karən k'awuntso geyituno.
2. S'eentaawots karintsi k'awutso 10 nat 100 ayon geyituno.
3. Karintsa eto eegə bəwotok'o danetuno.
4. Aap'l pəroblemiwotsi fiinituno

Daniyiruwo fiina

- Shini k'ana.
- Gitəl k'aat'otse bodontsə 10 tsi ayə taawotsə karintsi k'awuntso aawuk'o daatsetuwok'o bogawonatə bok'azon gitə fideliyetsə s'een taawotsi aap'on aatə karən 10 ayə taawotsi daniruwotsə bo keewituwoł'ko wosha.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina

- Keezə fideliyetsə s'een taawotsəsh 100 li ayə karən kawuntsə s'een taawo auwuk'o geetuwoł'natə daatsetə taawu manuve ari 100 li ayə gəməti bəwoto keewa.
- Tatsi ayə karən k'awuntso keeworə ikə maa fideliwo 5 tsoniyer bəbogala taawotaatsi ayə kanintsi een k'awuntse bəwotok'o gamatogeyituwe.
- Taawotsə karən k'awuntso 100 ayon keewosh s'iiletuwo tatsəwots ayo bəwotok'onatə hanəuwere tatsi ayo 5 nata 5 niyere bogə bəwotiyala tawuman 100 ayə gəməto taawo bədetsətsə bali ayo ikənon bə'eenetuwoł'ko woshitəkə bəwotok'o keewa.
- Ariyosha: 75 muk'ə karən k'awuntsə 10 tsi ayiyo 70 bəwotora eenoni 8oya.

563 muk'ə karən 100 ayo 500, eenə karən k'awuntso ayo 600. Hanə c'iron kiitsewora 563 ≈ 600

C'irəhani (≈)gəmətiwon karentsetuwe erə nababetuwe. C'əranotsə guut'ə naaro botewrerituwoł'ko biitsə biitsə guut'o geyituwe.

- Ayi naari taawotsi c'irəwotsən gamatiya etoruman botewerituwok'o wosho geyituwe.

Cí. Tatsonat k'oorona.

- K'oshk'osh naari aatotsi aatər taawuts karəntsə k'awuntso danash taawotsə karintsi k'awuntso bodaatsituwok'owosha.
- K'arintsi c'irəman danəde'e c'irəman karen k'awuntso bofiinituwok'o aata.
- Terəwer 2.13 aatə '1' boshiyetuwok'o wosha
 - Aatə '2' k'aat'fiin fiiniya
 - Aatə '3' maafiinə bofiinituwok'o ima
- Terəwer 2.14 maa fiinosh imərəni daniruwotsə fiinde'e bowoora bofiintsok'o s'iilərni daniruwotsənton shiyeiar fiino geyituwe. Ari fiino (kaatso) daniruwotsəsh imərəni bokup'ituwok'o moosho geyituwe.

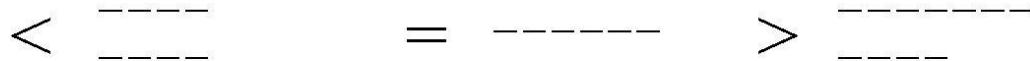
UNIT 2 - English Practice Page

I. Haniye dashi baash beyokotsi Ing̑elizi aap'əwotsen shatituwotsi sheengsh s'eentsuwere.

A.

B.

C.

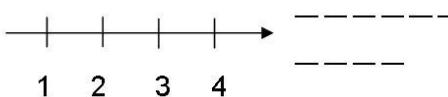
D.

G.

F.

5^3

E. -----

H.

2543

J.

K.

ones	tens	hundreds	thousands	greater than	less than
equals	power	exponent	base	number line	

II. Haniye dashi boreni aap'əwotsi ingalizonto jagiwere. Shintso fiineke.

F 1. t'iwintsuwer

A. approximation

 2. shine shuutsonbeeza

B. method

 3. fiini weera

C. place value

 4. C'ira

D. sign

 5. karen k'awuntsa maand t'iintsa

E. compare

 6. nokoriya

F. remember

 7. maa k'awuntsa

G. order

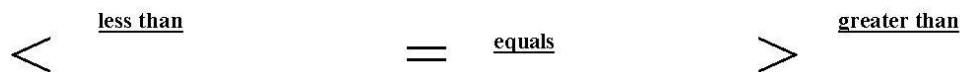
UNIT 2 - English Practice Page (ANSWER KEY)

I. Haniye dashi saat'intsí aap'əwotsən baash beyokotsi ari ingelizi aap'otsən s'eentsuwere.

A.

B.

C.

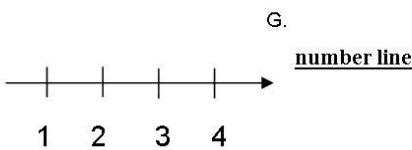
D. exponent

5^3

E. power

F.

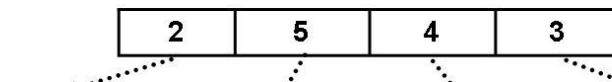
base

H.

thousands

2543

J.

tens

K.

ones

I.

hundreds

L.

1000 100 10 1

1000 100 10 1

1

ones	tens	hundreds	thousands	greater than	less than
equals	power	exponent	base	number line	

II. Haniye dashi borəni aap'əwotsi ingalizonto jagiwere. Shintso fineke.

F 1. t'iwintsuwer

A. approximation

 2. shine shuutsonbeeza

B. method

 3. fiini weera

C. place value

 4. C'ira

D. sign

 5. karen k'awuntsa maand t'iintsa

E. compare

 6. nokoriya

F. remember

 7. maa k'awuntsa

G. order

K'otokə keeza (3)

3 10,000 béborfetso Beyiru s'een Taawotsən Dabonat k'awona (48 perediya)

Jam k'os'əwotsi

Daniruwotsə k'ot'okan dane bok'ere okona:

- 10,000 béborfetso beyiru s'een taawotsi dabituno .
- 10,000 béborfetso beyiru s'een taawotsi k'awituno.
- Dabo k'op'on fiinimalo danər fiinituno.
- Kowo k'op'on fiini malo danər fiinituno.
-
- Dan aayiyi K'ac'əwotsi .
- Taawotsə maa k'awuntsəwotsə jaanda .
- K'oosh k'elemiyetsə cookiya
- Kosh k'oosh naari taawotsi detsəts flash karədiya.
- Dabonat k'aawi jaanda .

Bí. Tatsonatə k'oorona :

1. K'aat'ə fiina.
2. Maa fiina .
3. K'aat'otse shiyeya (keeweya).
4. Jiron (gaarewon) fiina.

3.1 10,000 béborfetso beyiru s'eentaawotsi dabonatə bok'osh k'oshe aap'on tana (24 perediya).

3.1.1 Keezonatə Awudə fideliyets taawotsats ikə fideliyets taawo dabonat k'aawona.

Dan hanə k'os'ə wotsi:

Danruwotsə danhanə dan bok'ere ok'ona:

- Keezə fideliyetsonatə Awudə fideliyetsə s'eentaawotsats ikə fideliyetsə s'eentaawotsi dabituno.
- Keezəfideliyetsonat Awudə fideliyetsə s'eentaawotsatse ikə fideliyetsə s'een taawotsi k'awituno.

Daniyiruwo Fiina:

A-Shini k'ana

- 10,000 béborfetso beyiru s'een taawotsi detsətsə carəti k'aniya.
- Tookə hanə sheengəsh nababar danəde'e kinda (dan hanə aayitə k'osh mas'afo nababa).
- Kindosh wotitə aato Ariyosh $259 = 200 + 50 + 9 -$ hanək'o aato k'anide'e kinda.
- Hanə naari dan aayiyə k'ac'əwotsi k'aniya.

Bí. Danonatə Daniyi amatse Dan t'iin t'iina:

- Gitələ k'aat'otse gitə fideliyets s'eentaawotsi dabo, k'awonatə gitə fideliyetsə s'een taawotsotsə ikə fideliyetsə s'een taawotsi dabonatə k'aawon danərno . Hank'o weeron ikə ike ariyotsi imərəni fiini naarotsi bot'iwintsiuwok'o wosho geyituwe. K'aat'ə hanitsənomo keezonatə Awudə fideliyetsə s'een taawotsatsə ikə fideliyetsə s'eentaawotsi keton bodabituwok'onatə bok'aawituwok'on shini keewurə awuk'o bofiinituwok'o keeweyar haniyere dashtsank'o ariyo imərə keewo (daniyo) geyituwe. Shinən keezə wokin awudə fidelifetsə taawi iki maa k'awuntso tatsi moo bēbowawok'o sheengəsh s'iila.
- Ariyosha: $125 + 8 = \underline{\hspace{2cm}}$ $1249 + 7 = \underline{\hspace{2cm}}$ aretsotsi imə k'aza. Keezəfideliyetsonatə awudə fideliyetsə taawotsi ikə fideliyets taawotsənoton nodabora boiki maa dabeyoni tatsoniyere bēbowawok'o woshəde'e imo geyituwe.
- Ariyosha: $125 + 4 = \underline{\hspace{2cm}}$

Fiini weer- 1	Fiini weer -2	Fiini weerə- 3
125	$125 = 100 + 20 + 5$	$125 = 4 = 129$
+4	+4	+4
129	$= 100 + 20 + 9$	
	$= 129$	

K'oshə k'osh ariyotsi imərə daniruwotsə sheengəsh danəbodek'e ok'ona terəwer 3.1 bofiinituwok'o wosha. Detsəfe etə geefə taawotsəsh ariyo iməfətsere shini taawə man ikə maa k'auuntsatse awuk'o k'aləde'e taawu man k'osh maak'awuntsanton bowot'ituwok'o daniyo geyituwe.

Hanuwe ikə maa k'awuntsatse daatseyiru taawefotsi tatso bos'eenora bēganoki maa k'awuntso maand taawefə ikok'o wotar bēwot'etuwo k'o haniyere dashətsank'on kiitso faletuwe.

Tatsə ikəwotsə ambəts tatse bowoti ? tatsə tatsəwotsə ambətsə bal wotituno? Tatsə baləwotsə ambəts kume bowoti? Erə aata. Erəni tatsə ikəwotsə ikə tatsə bowoto, tatsə tatsəwotsə ikə balə bowoto, tatsə baləwotsə ikə kumə bowotok'o keewurəni awuk'o bodabetuwok'o daniyosha haniyere dashi ariyə man imo geyituwe.

Ariyosha: $845 + 7$

Fiini weer (naor)- 1	Fiini weer- 2
845	$845 = 8 \text{ baləwotsəna} + 4 \text{ tatsəwotsə}$
+ 7	$\text{natə} + 7 \text{ ikəwotsəna}$
852	$= 8 \text{ baləwotsi} + 4 \text{ tatsəwotsi} +$

12 ikewotsi

= 8 balewotsi + 5 tatsewotsi +

2 ikewotsi

= 800 + 50 + 2

= 852

Fiini naar- 3

845 = 800 + 40 + 5

+7 +7

= 800 + 40 + 12

= 852

Cí. Tatsonaté K'oorona:

- Terəwer 3.1 aap'on botanituwok'o woshər kaatsə ima.
- Terəwer 3.2 k'aat'otse (1-2) shiyeyar (3-4) maaifiinon (5-8) bofiinituwok'o kaide'e imərə bofiinonaté bok'azón s'iila.
- Keezə fideliyetsotsənaté Awudə fideliyetsə s'eentaawotsats ike fideliyets s'een taawotsi dabonaté k'aawona.

Dan anə k'osəwotsi

Daniruwotsə dan hanə bo'ishe okon:

- Keezə fideliyetsə s'een taawotsatse gushə geeraw ike fideliyets s'een taawotsi k'aawituno.
- Keezə fideliyetsə s'eentaawotsatse gushəgeefə ike fideliyetsə s'eentaawotsi k'aawituno.

Daniyiruwo Fiina

A-Shini k'ana

- Gusha etiru keewu man kaari bodanaté weeno gawude'e kinda.
- Taawotsə maa k'awuntso bot'iwintsuwok'o wosha.
-

Bí. Danonaté Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina:

- Gitel k'aat'otse gitə fideliyetsə s'eentaawotsatse ike fideliyetsə s'een taawotsi awuk'o bok'aawituwok'o danərəno. Awuk'o fiinetuwok'o boosh sheengəsh bégalish ariyotsi dabəde'e imo geyituwe.

Ariyosha : 24-4 = _____

88-5 = _____ erəaatərə natsi bodants bot'iwintsuwok'o wosho faletuwo.

- Aatanotsi k'awo sheengəsh fiinosh bowotituwotsəna gush geefə taawi ariyotsi ima.
- Ariyosha: 542 tse uutso (5) bok'aawituwok'o aatərni daniruwotsə aaniyo k'ebeyiyere okona haniyere dashətsank'on daniya. 542 tsi git ike wotsatse uutsə ike wotsi falə k'aawerawotsəno 4 tatsəwotsatsəna ike tatso kawude'e (gushəde'e) gitə ike wotsatsə dabərəni 12 ike wotsi wosho bęgeytuwok'o keewa. 12 ike wotsatse 5 ike wotsi

k'aaweworə amətsə ikəwotsə oorituno? Eshəna (542-5) ambətse oori? Ere aatər daniyiye okon haniyere dashətsan k'on aak'əmaratsə guud'ər kiitsa.

Fiini weer 1

$$\begin{aligned}
 542 &= 5 \text{ baləwotsi} + 4 \text{ tatsəwotsi} + 2 \text{ ikəwotsi} \\
 -5 &\quad \quad \quad - 5 \text{ ikəwotsi} \\
 &= 5 \text{ baləwotsi} + 3 \text{ tatsəwotsi} + 12 \text{ ikəwotsi} \\
 -5 \text{ ikəwotsi} & \\
 &= 5 \text{ baləwotsi} + 3 \text{ tatsəwotsi} + 7 \text{ ikəwotsi} \\
 &= 500 + 30 + 7 \\
 &= 537
 \end{aligned}$$

Fiini weer 2

Baləwotsi	Tatsəwotsi	Ikəwotsi	Baləwotsi	Tatsəwotsi	Ikəwotsi
5	4	2	5	3	12
		-5			-5
			5	3	7

Keezə fideliyetsonatə awudə fideliyetsə s'een taawotsatse ikə fideliyetsə s'een taawotsi k'aawə aato gushə geeraw taawotsən tuwa.

Ariyosha : 429 – 6 =

Fiini naar- 1	Fiinə weer- 2	Fiini weer- 3
429	429-6=423	429=400+20+9
-6		-6
423		= 400+20+3
		= 423

- K'oş ariyo dabəde'e imərəni terəwer 3.3 bofiinituwok'o wosha. Gush geeyiru weeron aawuk'o guut'ə faletuwok'o daniya. Hanuwere ikə tatso ambətsə ikəwotsi wotituwa? Ikə bala eto ambətsə tatsəwotsiwotituwa? Ikə kumo ambətsə baləwotsi wotituwa? Ere aatərə ikə tatso = 10 ikəwotsi, 1 balo = 10 tatsəwotsi, 1 kumo = 10 baləwotsi bowotok'o keewurəni hank'on taawotsi ayi naari weeron keewu faletuwok'o ariyon te'ude'e haniyere dashtsank'on daniya.

Ariyosha: 542 etoni 5 baləwotsi + 4 tatsəwotsi + 2 ikəwotsi bowotonatə k'osh weeron keewu faletuwok'o keewa. 542 tse beyiru 4 tatsəwots tse iko tatsəwotsə maand woniyeyal 542 awuk'owe guut'e (keew ofale?)

(5 baləwotsi +3 tatsəwotsi +12 ikəwotsi) ani 542 tse 5 baləwotsitse ikəbal tatsəwotsə maand woniyeyal 542 awuk'owe guut'o fare? (4 baləwotsi + 14 tatsəmotsi +2 ikəwotsi) erərə ayi (k'osh k'osh) weeron daniya.

Cí. Tatsonatə k'oorona

- Terəwer 3.3 1-4 (shiyeyon fiina)
- 5-8 maa fiinon bofiiner kaatsə imo geyituwe.
- Terəwer 3.4 A. shiyeyar gaarewo bo fiinituwok'o wosha
- Bí. Maafiinon bofiinere arama.
- Terəwer 3.5 Aap'on bo'aaniytuwok'o wosha.

3.1.2 Aap'i pəroblemiya (2 perediya

Dan hanə k'os'əwotsi

Daniruwotsə danhanə bodank'ere okona:

- Aap'i problemiwon imetsə s'eenmatsikeewotsi, tanı s'eenmatsi keewomaand woniyir tanituno.
- Fatan danihanə k'osh dani naarotsənton deshekə bēwoto danetuno.

Daniyiruwo Fiina

A. Shini k'ana

- Daniyiruwotsə aap'i problemiwo nababarəni aaniyo fiinde'e kindo geyituwe.
- Aap'i pəroblemiyotsi daniyosh wotitə dan aayi k'ac'əwotsi k'anide'e kinda.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina

- Aap'on beezeetsə taawi problemiyotsi bofiinora daniruwotsə awuk'o bofiinituwok'o fiini shinesshutso haniyere dashetsank'on beeza (daniya).
 1. Shini pərobəlemyo eegə bē'etiruwok'o dana.
 2. Geeyiru taawo fideliwon shuuyirəni pəroblemyo taawi s'een matsi keewomand wonide'e guut'a.
 3. Taawi s'een matsi keewuman arə woshitə fidelimani shaatetə taawə geya.
 4. Daatsetsə taawuman de'erə aatə man jamon s'een matsi keewon beeza.

Dambi beezeets pəroblemi fiini naaran (weero) jamə naari pəreblemiwotsi fiinosh bēwotituwok'o keewurə haniyere dashi ariyan imo geyituwe.

Ariyosha: bac'u 422 ambaaro detsəfe bē'eshushə 7 ambaaro bē iməna bémishi biisha 5 ambaaro bédabə Bac'u and amətsə ambaaro detsəfa?

S'een matsi keewanatse bokeewetuok'o sayito imereni Bac'u shin 422 ambaare bédetsatsok'o eteté bē'eshush 7 ambaaro bē'imetsok'onaté bémish biish 5 ambaar bédabetsok'on pəroblemiyotse imetsə keewotsi bowotətsok'onatə, geyyiruwo ambətsə ambaarotsi detsəfa etə bēwotok'o keewurəni bēgeiyala geyyiru keewuman fideliyon shaatiyireni problemiman taawi s'eenmatsikeewomaand wonide guut'a. Bac'u bédetsatsə ambaro '4' bēwotiyala.

$$\begin{aligned} A &= (422-7) + 5 \\ &= 415 + 5 \\ &= 420 \end{aligned}$$

Aap'i pəroblemi manatse eegə bo'aatetsok'o bot'iwintsiuwok'o (bo danetuok'o) woshərni aatəmana jamon s'eenmatsi keewi aatoni etoni bac'u '420' ambaarotsi detsəfe erə bokeewituok'o kup'iya.

Cí. Tatsontə k'oorona:

- Terəwer 3.6 4-6 beyiruwotsi aap'on bo'aaniyituok'o daniruwotsi ikə ikon aata.
Gaarewon fiinar bo'aaniyituok'o woshonowere faletuwe
- . 1ləaato daniruwotsənton k'aat'otse keeweyar fiinarəniatə 210 nat 310n k'aat'otse botooke took'on bofiinituwok'o woshərəni guurarə bofiiniruwok'o s'iilo geyituwe.

3.1.3 Keezə fideliyetsonatə Awudə fideliyets S'een taawotsi 10 natə 100 ayets s'een taawotsatse dabonat k'aawona (3 perediya).

Dan hanə k'os'əwotsi

Daniruwotsə dan hanə bo'ishe ok'ona:

- Keezonatə Awudə fideliyetsə s'een taawotsatsə 10 nat 100 ayotsi dabituno.
- Keezonatə awudə fideliyetsə s'een taawotsatse 10 natə 100 ayetsotsi k'aawituno.

3.1.3.1 DABA

Daniyiruwo Fiina

A. Shini k'ana

- 10 natə 100 ayi s'een taawotsi daniyosh wotitə dan aayiyə k'ac'əwotsi k'anide'e kindər shengəsh danbodek'etuwok'o biitsə biitsə aatər danman tuza.
- K'osh hanəton (tookə hanton) ametə aatotsi k'anide'e kindər aap'on (noonon) aata.
- Ariyosha : $70+10 = \underline{\hspace{2cm}}$, $200+100 = \underline{\hspace{2cm}}$
-

Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina

Gite k'oat'otse 10 ayə wotətsə gitəfideliyetsə s'een taawotsə dabeyo geewonatə k'aat'ə hanitse k'ot'okə 2 tse 10,00 bodetə 100 ayotsi dabo danərno taawə hanotsəna $98+10 = 200+300 =$ hanank'o ariyotsi fiinar kiitsa.

Dabi fiinə mansh bésheengisha keezonat awudəfideliyetsə s'een taawotsi kuməwotsən, Baləwotsən, tatsəwotsə bad'ide'e guud'ərəni terəwer 3.7 tse beyiru aatotsitse ariyotsi imərə oorəwotsi bofiinituwok'o wosha. Ariyanotsatse tuwərəni keezonatə awudə fideliyetsə s'een taawotsatsə 10- nat 100 ayetsə taawotsi dabo faletuwok'o wosha (keewa).

Ariyosha 410 +50 =

Fiinə weer 1	fiinəweer 2	Fiinəweer 3
410	410+50 = 460	410 =400+10
+50		+50 +50
460		= 400 +60
		= 460

Hanatse aanarəni k'oosh k'oosh hanənaari ariyotsi imərə daniyeye okona terəwer 3.7 nat 3.8 daniruwotsə bofiinituwok'o wosha.

Taawotsi wot'er daba.

Ariyosha: 320 + 90 =

Fiini naar 1	Fiini naar 2	Fiini naar 3
320	320 = 300 + 20	320+90=300+20+90
+90	+90 +90	= 300+110
410	= 300+110	= 410
	= 410	

Cí. Tatsonatə k'oorama:

- K'oori maləwotsi imetsə terəwerotsi haniyere dashi jiish mank'on bofiiniyalə sheengetuve.
- Terəwer 3.7 k'aat'otse botookə tookon bofiiner arama
- Fiin maawutso (bofiinituwok'o darətsotsə) bobeyala kaats ima
- Aak'əmaratsə k'atsəwotsi guud'ər daniruwotsə bos'eentsituwok'o wosha.
- Terəwer 3.8 (1-6) gaarewon shiyeyar fiina.
(1-10) maa fiinon imər bofiinere arameyal dowituwe
- Terəwer 3.9 tsi aatotsi gaarewon, k'aat'i fiino, maa fiino fiiniyir kaatsə ima.
- Aap'i pəroblemiyotsi shiyeyar (keeweyar) bofiinituwok'o wosha
- Aap'i pəroblemiyotsi bofiinor k'oosh keewo békayalə daniruwotsi aatər bokeewituwok'o wosha.

3.1.3.2 K'aawa

Dan hanə k'os'əwotsi

Daniruwotsə dan hanə bodane okona:

1. Keezonatə Awudə fideliyetsə k'osh k'oshevə gushə geeraw taawotsən k'aawituno.

Daniyiruwo Fiina

- Shini k'ana

a) $30-2 = 70-40 = 500-200 =$ - - hanank'o aatotsi shuutsə aanarə s'iilek'o
k'anide'er kindər dan hanə tuza.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iint'iina:

Gitələ k'aat'onatə k'aat'ə hanitse k'ot'okə ikatse tatsi ayets wotətsə gitə fideliyotsə s'een taawotsə k'osh k'oshevə gewo danəreno. Hanə weerona 30-20= , 70-40= 50-10= ----- hanank'o dambi ariyanotsi aap'on bokeewituwok'o woshərə haniyere shini bodantso bogawituwok'o wosha. Dabatse bodantsok'ona taawotsi bod'ide'e guud'ər bok'osh k'osheyə daatsə bofalituwok'o keewurəni ariyo imərə daniya. Shini imetə taawotsə gush geerawə bowotituwok'o wosha.

Ariyosha: $490-60 =$ etiruwan ariyok'o t'iintsa, 490,10 natə 100 ayon bad'ide'e boguut'etuwo k'keewa.

$490 = 400+90$ erə boguut'ə s'iila 90 tse 60 k'aawewor aməbətso bə'oorituwok'o aata, 90 tse 60 k'aaweworə 30 bə'ooriyala 490 tse 60 k'aaweworə ambətse oori eerə aatərə ari aaniyi daatsa.

Fiiin weer 1

490

- 60

430

Fiiini weer 2

$490 = 400+90$

-60

$= 400 + 30$

$= 430$

Fiiini weer 3

Baləwotsi	tatsəwotsi	Ikəwotsi
4	9 -6	0 0
4	3	0

Gushə geeraw taawotsi aawuk'o k'aawetuwok'o bodaniye okona gush geeyiru taawotsə k'osh k'oshevə aawuk'o daatsetuwok'o ariyo imər daniya. Gush geeyiru taawotsitsəna 220-80 etiruwo ariyok'o imərəni 220 na bali ayetsə taawotsənatə gitə fideliyetsə taawots dabeyo boguut'etuwo k'keewa.

Ariyosha : $220 = 200 +20$

-80

-80

Gitə tatsəwotsatse 8 tatsəwotsi k'aawofaletuwa? Faleratse wotala aawuk'o guut'etuwo k'daniruwotsi aata. Aaniwo bomawiyala haniyere dashtsan k'on daniya. 2 tatsə wotsatsəna 8 tatsəwotsi k'aawo faleratse. Eshəna 2 baləwotsatsəna ikə baləwotsi k'aawude'eni

tatsəwotsəmaand woniya. Hanə bəwotora 2 balətəshətsots 1 balə bəwotitə keewana aak'əmaratsə guut'a.

Fiinə weer 1	Fiinə weer 2
220	$220 = 1 \text{ baləwotsi} + 12 \text{ tatsəwotsi}$
- 80	- 8 tatsəwotsi
140	$= 1 \text{ baləwotsi} + 4 \text{ tatsəwotsi}$
	$= 100 + 40$
	$= 140$

Hanatse aanarəni hanə naari aatotsi fiinarəni haniyere okona terəwer 3.10 fiiniyo geyituwe.

Cí. Tatsonatə k'oora:

1. Terəwer 3.10 (1-4) aap'on bofiinituwok'o aata
 1. (5-7) shiyeyar (keeweyar) bofiinituwok'o
 - ii. (8-15) maa fiinon bofiinituwok'o woshər fiinde'e bowoor arama.
2. Daniruwotsə sheengəsh fiineratsənowotala boosh kaatso (ari aaniyo) imo geyituwe. Aap'ipəroblemiyotsi sheengəsh s'iilo geyituwe.

3.1.4 10 natə 100 ayə wotətsə s'een taawotsi

Dabonat k'aawona (2 perediya)

Dan han k'os'əwotsi

Daniruwotsə dan hanə dane bok'ere okona:

1. Keezonatə awud fideliyetsə s'een taawotsatsə 10 natə 100 ayə wotətsə s'een taawotsi dabituno.
2. Keezonatə Awud fideliyetsə s'een taawotsatse 10 natə 100 ayə wotətsə s'een taawotsi k'aawituno.

Daniyiruwo Fiina

- Shini k'ana.
- Daniruwotsə mas'afatse beyiru ariyotsi s'iilərni daniruwotsəshə kaari bəgalitə weeron daniyosh k'andek'a
- Terəwer 3.11 tse sheengəsh k'ande'e kinda.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina

K'aat'ə 3.1.3 tse bodabeyo wok'in bok'osh k'osheyə 10 natə 100 ayetsə wotətsə s'een taawotsatsə keezonatə Awudə fideliyetsə s'een taawotsi dabonatə k'aawon danərno. Hanək'o

weeron bodeyeyo wokin bok'osh k'oshewo 10 nate 100 ayə woteraw taawotsi daatsə faletwok'o k'eeuwurəni dabo shiniyirə daniya. Dabona detsəfe etə geetə taawotsi ariyosh imər tuwa.

Ariyosha : $300+40=$

Fiini weer 1	Fiini weer 2
300	$300=40=340$
+ 40	
340	

Hanatse aanarəni bok'osh k'oshewo gush geeraw s'eentaawotsi k'aawo s'iiletuwo.

Ariyosha : $345-200=$

Fiini weer 1	Fiini weer 2
3450	$3450=300+400+50+0$
+ 200	-200 -200
3250	$= 3000+200=50+0$
	$= \underline{\underline{3250}}$

Fiini weer 3

$$\begin{aligned}
 3450 - 200 &= 3000 + 400 + 50 - 200 \\
 &= 3000 + 400 - 200 + 50 \\
 &= 3000 + 200 + 50 \\
 &= 3250
 \end{aligned}$$

Cí. Tatsonatə k'oorona:

1. Terəwer 3.11 (1-3) gaarewon k'aat'otse fiiniya
(4-7) botookətookon maa fiinon fiiniyər arama
2. Terəwer 3.12 (1-4) Aap'on taniya
(5-8) k'aat'i fiina
(9-11) maafiino imərə arama

3.1.5 Taawotsə matseyə (shineshuutsə ama) (1 perediya)

Danhana k'os'əwotsi:

Daniruwotsə dan hanə bodanək'ere okona:

gitə s'een taawotsatse:

Gitə s'een taawotsatse K'aaweyiruwonat biyatse k'awete s'een taawotsatsə ikə naari taawotsəno dabiyalə nodaatsitə k'osh k'oshevə shinidaatsə k'osh k'oshevonton ikə bēwotok'o danetuno (daniya).

Daniyiruwo fiina

- Shini k'ana
- 1. Daniyiruwo mas'afanatə daniruwotsək'on gonkide'e shengəshə siiləde'e kinda.
- 2. Aatotsi ariyon te'ude'e daniruwotsəsh daniyirə aaniwo keewe okona daniruwotsə botookon k'soh hanə naari aato k'anide'e bokeewetuwk'o muk'əna'a sayitə imərə boshiyetuwok'o wosho geyituwe.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina

- Haniyere shin taawə gitotsə k'osh k'oshevə aawuk'o daatse tuwok'o danərno. Andəmo taawə gitotsatsə (k'aaweyiruwonatə bē'atse k'aaweyiru s'een taawotsatsə) ikə naari taawo dabərə k'aawe yal daatsetuwo bəwonerawok'o haniyer dashtsank'on kiitsa.
- Ariyosh: 8-3 = 5

$$16-11 = 5 \text{ (bē'atsek'a aveyiruwor 8) nat k'aaweyiruwo (13 tsə 8 dabər)}$$

$$29-24= 5 \text{ (bē'atse k'aaweyiruwo (16) nat k'aaweyiruwo 911) tsə 13 dabewora)}$$

Haniyere okon ariyanotsi aak'əmaratsə guud'ərəni daniruwotsə bodaftaratsə guud'ə bodek'etuwok'o woshe okona terəwer 3.13 bofiinituwok'o wosho geyituwo.

Cí. Tatsonatə k'oorona:

Terəwer 3.13 (1-3) k'aat'ə fiino imər guurare s'iilər arama

(4-7) maafiin ima 8 təl aato aap'on bofiinituwok'o aata.

3.1.6 Keezə fideliyets S'een taatuwotsatsə Gitə fideliyets s'een taawotsi dabonatə k'aawona.

Dan hanə k'os'əwotsi

Daniruwotsə dan hanə danbok'əre okona:

- Keezə fideliyetsə s'een taawotsatse gitə fideliyetsə s'een taawotsi k'aawituno.
- Keezə fideliyetsə s'een taawotsatsə gitə fideliyetsə s'een taawotsi dabituno.

Daniyiruwo Fiina

A. Shin k'ana

- K'atsə keezonatə gitə fideliyetsə s'een taawotsi flash kardiyatsə guud'əde'e kindərəni daniruwotsi keezə fideliyetsə taawotsə aawotsəne? gitə fideliyetsotsiye? Erə aata. Ariyosha keezə fideliyetsotsi 672 gitə fideliyetsotsi 26.
- Haniyere okona keezə fideliyetsə taawotsatsə gitə fideliyetsə taawotsi aawuk'o dabonatə k'aawonə faletuwok'o danetuwone erə daniyi tuwa.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina:

Gitə dabeyiru taaw wotətsə taawi s'een matsikeewo aak'əmaratsə guut'a. Ariyosha '456' natə '23' dabərə bodabeyo ($456+23=A$) keezə fideliyetso bad'iyide'e boguut'etuwok'o aata.

Bad'idek'ə daatsetsə taawumanotsatsə awuk'o k'alər '23' dabetuwoek'o aata. '23' na 56 ton nodabitə etiru aaniyiman daatseye okona '23' natə 56 dabeyo ambəts bémotituwoek'o aata.

'23' natə 56 dabeyo daatse okona 456 natə 23 dabere ambətsə bémotok'o aatərəni bo'imete aaniyo 'A' shaatetəkə wokin 'A' k'awntse eer keewa. Haniyere okona haniyere dashətsanotsəna aak'əmaratsə guud'erni aawuk'o bodabetuwok'o daniyirə bodaftarartsə k'o'obodek'etuwok'o wosha.

Fiin weer 1

$$456+23 = 400+56+23$$

$$= 400 + 79$$

$$= 479$$

Fiinə weer 2

$$456$$

$$+23$$

$$479$$

Erəni terəwer 3.14 daniruwotsə bofiinituwok'o ima. Haniyere okona k'aawo fiinetuwok'o s'iiletuwo keezə fideliyetsonatə k'aaweyirwo gitə fideliyetsə wotətsə taawo taawi s'een matsu keewono aak'əmaratsə guut'a.

Ariyosha: $485 - 25 = A$

- 'A' k'awuntso daatsosha 485 tsatsəna 25 nok'aawiti ere keewa
- 485 100 li ayotsonatə gitə fideliyetsə taawon bad'ide'e boguut'etuwok'o keewa.
- Bad'idek'ə bodaatsətsə manatse '25' awuk'o nok'aawituwoek'o aata.
- 85 tse '25' k'aawarə bok'osh k'oshewo daatse okona 485 tse '25' k'aaweworə ambətsə bémotituwoek'o aatərəni daatsetsəman 'A' k'awuntsə bémotok'o keewa.

Fiini weer 1

$$485 = 400 + 85$$

$$-25$$

Fiini weer 2

$$485-25 = 400 + 85-25$$

$$-25$$

$$= 400 + 60$$

$$= 400+60$$

$$= 460$$

$$= 460$$

Hanank'o k'osh k'osh ariyotsi dabər botewrerituwoek'o wosha.

Cí. Tatsonatə k'oornona:

- Terəwer 3.14 (1-3) k'aat'otse gaarewon keeweyar bofiinituwok'o wosh.
- (4-6) k'aat'otse botookə tookon bofiinituwok'o woshərni guurare s'iilər arama (7-10) maafiinima.
- Terəwer 3.15 dambi imets terəwer 3.14 tsə mank'o weerón fiiniyirəni k'ooro geyituwe.

Aap'i pəroblemiya (2 perediya)

Dan hanə k'os'əwotsi

Daniruwotsə danhanə boishe okona:

- Aap'ə pəroblemiyotsi dabonatə kaawomand woniyo danetuno
- Taawi s'een matsi keewomand woniyetsotsəsh aaniyo (biitso) imetuno (fiinituno).

Daniyiruwo fiina

A.Shini k'ana:

- Aap'i pəroblemiwo eegə bēwoto, taaw tani danoniyere okon bédetsətsə k'soh wosho dande'e kinda. (EC.Ayi.Bi/eedisiya)

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina.

Dan han eegə bá'etiruwok'o sheengəsh daniwosha daniruwotsə bokeewituwok'o goo imo geyituwe (Ariyon te'ude'e).

Ariyosha:- Obi kaawetsi Asosi gushonatə k'uzí mootsəna gushon 865 ambaaro bədekk'ə. Manitsəna 200 lon nereero kewarə 150n taho bēshipidek'alə aməbətsə anbaare oorə?

Aaniya:- obi kaawetsə bégushətsə ambaaroni 865

Obi kaawetsə békəshətsə ambaaroni 200 +150

Oorətsə ambaaro 'A' no'etala

$$A = 865 - (200 + 150)$$

$$A = 865 - 350$$

$$A = 515$$

Eshəna obi kaawetsəsh oorəts ambaaroni 515. Haniyere okona k'osho daniruwotsə mas'afatsi aatotsi imər daniruwots shiyeyar bofiinitowok'o woshər terəwer 3.16 fiiniwo geyituwe.

3. Cí. Tatsonatə k'oorona:

- Terəwer 3.16 (1 nat 2) k'aat'otse shiyeya bofiinituwok'o wosha.
- (3 natə 4) k'aat'otse botookə tookon bofiinito wok'o wosha, (5-8) maa fiin ima.
-

3.1.7 Keez fideliyets S'een taawotsi Dabonatə k'aawona (3 perediya).

Dan hanə k'os'əwotsi

Dani ruwotsə dan hanə danəbok'əre okona:

1. Keezə fideliyets seen taawotsi keez fideliyetsə s'een taawotsənton dabituno.
2. Keezə fideliyetsə s'een taawotsatse keezə fideliyetsə s'een taawotsi k'aawituno.
3. Aap'i pəroblemiwotsi biitsetuno.

Daniyiruwo fiina:

A. Shini k'ana

- Haniyere shini bodantsə keezə fideliyetsə s'een taawotsə dagotse beyiru dabonatə k'aawon gawiyətə fiini maləwotsi k'aniya. Hanton ametə danə aayi k'ac'əwotsi gedek'o faletuve.
-

Bí. Danonate Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina:

- K'ot'okanitsi keezə fideliyetsə s'een taawotsi gitonatə Awudə fideliyetsə s'een taawotsəntən dabonatə k'aawo bodantsə weerona keezə fideliyetsə s'een taawotsi keezə fedeliyetsə s'een taa wotsəntən dabonatə k'aawon danya.

DabaAriyosha $245 + 20 =$

Fiini weer 1

245

+120

365

Fiini weer 2

 $245+120 = 200+40+5+100+20$ $= 300+60+5$ $= 365$

Fiiin weer 3

 $245 = 200+40+5$ $+120 + 100+20+0$ $= 300+60+5$ $= 300 +65$ $= 365$

**Haniyere okona k'osh ariyotsi dabəde'e imərəni daniruwots mas'afatse beyiru terəwer
3.17 bofiinituwok'o kup'iya.**

K'aawa

$40-20=$, $145-12=$, $1243-131=$ - - - hanank'o ariyotsi de'erə keezə fideliyetsə s'een taawotsi fiin faletuwok'o keewure ariyotsi fiina.

Ariyosha:- $456 -142 =$

Fiini weer 1

456

-142

314

Fiiin weer 2

 $456-50=6-(100+40+2)$ $= 400-100+50-40+6-2$ $= 300+10+4$ $= 314$

Ikə naari fideliyetsə (taalə fideliyiayə detsətəs) s'een taawotsi nok'aaworə korədek'ə bęgeytə keewotsi.

- Jame aawo biyatse k'aawetuwon k'aaweyiruwoniyere bogo geyituwe.
- Biyatse k'aaweyiruwonatə kaawetuwon taalə bowotiyala bok'osh k'oshewo zeerowa (o).
- K'aaweyiruwo bęatse k'aaweyiruwoniyere bębogala aaniwo deshatse (aali).

Haniyere dambi 1-3 guut'etsə manotsəsh aniyō imərəni daniruwotsə mas'afotse beyiru terəwer 3.18 daniruwotsə bofiini tuwok'o kup'iya.

Cí. Tatsonat k'oorona

- Terəwer 3.17 (1-5) maa fiin ima
96-13) k'aat'otse gaarewon kayide keewewuno haniyere okona bofiin man k'aat'otse guurare s'iilerni tep'o geyituwe (aayyo geyituwe).
- Terəwer 3.18 (1-5) bogaareuwuwotsənton shiyeyar fiinono.
(6-10) maafiino imər fiinəde'e boowor arama
(11-46) k'aat'otse daniyiruwoton ikən fiinono.
915-17) maa fiino ima

3.1.8 Awudə fideliyets s'een taawotsi dabonat k'aawona (3 perediya)

Dan hanə k'os'əwotsi daniruwotsə dan hanə boishiyere okona:

- Awudə fideliyetsə s'een taawotsi dabituno.
- Awudə fideliyetsə s'een taawotsi k'aawituno.

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'ana

1. Awuə fideliyetsə taawu shaatitə taawo flash kaardiyatsə fiinde'e kinda.
2. **Ariyosha:** 175, 374 - - - hank'o ariyo imewa.
3. Haniyere shini bodantse dabonate k'aawon bodantso bogawitu wok'o aato k'anide'e kindərəni bı'atse bokeewetuwo k'muk'əna sayito (dekk'əyo) imewa.
4. Dambi fiindek'ə bəkindətsə awudə fideliyetsə s'een taawədetsətsə flash kaardiyo kiitsuwe.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina :

Haniyere shin keezə fideliyetsə taawotsi dabonatə k'aawodanərno. Andəmo haniyere shintsəmank'on awudə fideliyetsə s'een taawotsi dabonatə k'aawon bodanetuwok'o keewa.

DABA

Ariyosha : 2547 + 4342 =

Fiini weer 1

2547

+4342

6889

Fiini weer 2

2547 = 2000 + 500+40+7

+ 4342 = 4000+300+40+2

=6000+800+80+9

= 6889

K'AAWA

Haniye shina keezə fideliyetsə s'een taawotsatse keezə fideliyetsə s'een taawotsi k'aawo faletuwok'onatə bəyatse k'aaweyruwo k'awetuwniye bogobégeytuwok'o danerno. Handa bi'atsəna k'aaweyiruwonatə biyatse k'aaweyiruwon taalə bowotiyal bok'osh k'oshewo zero (0) bəwotituwok'o s'iilerno. Hanatse aanarəni awudəfideliyetsə s'een taawotsi k'aaw faletuwok'o sheengəsh daniyo geyituwe.

Ariyosha: 4827-3715=

Fiini weer 1

4827

-3715

1112

Fiini weer 2

4827 = 4000+800+20+7

- 3715 - 3000 = 700+10+5

= 1000 + 100 + 10=2

= 1112

Cí. Tatsonatə k'oorona

- Terəwerə 3.19 aatə 1,5,10 k'aatotse shiyeyar bofiinere aramewa, aatə 2,3,4,6 k'aat'otse botookətookon bofiinere aramewa, aatə 7-12 maa fiino imerni fiinde'e bowore aramo geyituwe.
- Terəwerə 3.20 aatə (1-4) k'aat'otse shiyeyar fiinono.
(5-8) k'aat'otsi botookə tookon bofiinere arama.

Aap'i pəroblemiyotsi daniruwotsə botookə tookon fiinde'e bowe okona jam pəroblemiyi aatə manotsatse keewoyer (shiyeyar) kaatso (ari aaniyi) imo geyituwe.

3.2 Dabo guut'on fiini mala (8 perediya)

3.2.1 Detsəfe etə gerawu taawotsənə dabo guut'onə fiina

Dan hanə k'o s'əwotsi

Daniruwotsə dan hanə bodane okona.

- Dabə fiini malo detsəfe etə geerawu taawotsən dabituno
- Taawotsi bomaa moon bad'ide'e guud'ər dabituno.

Daniyiruwo fiina.

A. Shini k'ana

- Handər aap'əwotsə bobeyala bobiitsonatə bofiinon galəde'e daniruwotsəh keewo geyituwe. Ariyosha guut'i malə dan han daniwosh wotətə k'osh k'osh dan aayiyi k'ac'əwotsi k'aniyya. Ariyosha bad'iyetsə taawotsi detsətsə work'atənas'o (flash kaardiwo) k'aniya.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina:

63+22 = A etirwuan ariyok'o de'erəni s'eenmatsikeewan fiinosha keton dabosha taawotsi bad'ide'e guut'o bégeytuwok'o keewureni aawuk'o boguut'iruwok'o guud'ərə s'iileyiyere okon ari s'eenmatsikeewo hanək'o 60+3+20+2 = A erərə guut'o geyituwe. Tatsi ayets wotəts taawotsi ikə

maandə beezer ikə fideliyetsə taawotsi ikə maandə guut'ə bofalo s'iila. Boguut'iruwok'o s'iileyiyere okon aak'əmaratsə 60+20+3+2 erə guut'o geyituwe. 10 tsi ayetsə dabeyontə ikə fideliyetsə taawotsə dabeyo béyali daatse okona 'A' k'awuntso (A=85) daatso faletuwe awuk'o dabetuwok'o aak'əmarətsə haniyere dashtsank'on fiinde'e kiitsa.

63 +22 =A

60+3+20+2 = 'A' - - -(dabosh beshengish taawotsi bad'ide'e k'op'a)

(60+20) +3+2 = A --- taawotsə bewoko woniyide'e guut'a

80+5 = A ----taatsəwotsi tatsəwotsənton ikə wotsi ikəwotsənton guut'a.

85= A.

Eshəna 63 + 22 = 85

Haniye okona dabeyiru gitə taawotsə fideliyotsi bomaa k'awuntsə jaandotsə kindəshəde'e fiinəfaletuwok'o keewurəni aawuk'o fiinetuwok'o haniye dashtsank'on daniya.

1. Awudə maa k'awuntsoniye bowawu taawotsə maa k'awuntsə jaando aak'əmaratsə beeza. Dabeyiru taaw gitotsi daniruwotsəsh keewa.
2. Dabeyiru jaməwotsə fideliyo ari bomaa k'awuntsokə bobeezituwok'o aata eekitə daniruwotsi aak'əmaratsə keer bofiinituwok'o goo ima. Bo'imetə dabeyiru taawotsə detsəfe etə geerawu taaw bowotituwok'o wosha.
3. Jam taawotsə maa k'awuntsoke daatsetə taawotsi galde'e boshərotsə boguut'etuwo k'o wosha.
4. Daniruwotsəsh imetsə dabeyiru taawotsə 8453 natə 1325 bowotiyala haniye dashtsank'o wotituwe.

Kumotsi	Baləwotsi	Tatsəwotsi	Ikəwotsi
8	4	5	3
+1	3	2	5
9	7	7	8

Dabeyiru taawotsə fideliyo ayefere bék'eworajabi naaro kup'efere bék'eetuwo k'o daniruwotsə gamatosh falituno wotowa bakona hani sheengə bēwoterawok'ona dabosh geyitə ari keewotsə etere etətsə taawi maatse bēwonerawok'o keewo geyituwe.

Ariyosha: 3+5 =8 balon tatsəwotsən ikəwotsə moon bədabeyo 8 bēwotok'o keewo geyituwe.

Cí. Tatsonatə k'oorona

- Terəwer 3.21 91/3) gaareyi fiina (4-6) k'aatontse bētookə tookon fiina (7-9) maa fiinə woshərəni daniruwotsə danonaə bok'azon k'oro geyituwe.

3.2.2 K'oosh k'oosh fideliyi Ayə Detsətsə Gitə Taawotsi Daba.

Dan hanə k'os'əwotsi

Daniruwotsə dan hanə bo'ishe okona:

- K'osh k'osh fideliyi ayə detsətsə taawotsi dabituno.

Daniyiruwo Fiina

A. Shini k'ana.

- Daniyiruwo mas'afatse beyiru ariyi 1 work'atatsə eenshəde'e jaando k'anide'e k'aat'otsə kindər kiitsa.
- Dabeyiru taawotsə fideliyi ayo dabəfere bo'amiruwok'o daniyirə (keewurə) daniya.

Bí. Danonate Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina :

Dabeyiru taawu gitotsi bad'ide'e guud'ər taawotsə maa k'awuntsə jaando de'erə dabo falefe. Hanatse aanarəni haniye dani k'awun maləmanotsi daniruwotsə bodanetuwo'k'o wosha.

Ariyosha: $562+27 = A$, etiru s'eenmatsikeewuman aak'əmaratsə guut'a.

- Taawu gitotsi dambe dasho ikəwotsi ikəwotsitsə tatsəwotsi tatsəwotsitsə, baləwotsi baləwotsitsə haniye dashətsank'on bo guut'etuwo'k'o keewa.

$$\begin{array}{r} 562 \\ +27 \\ \hline \end{array}$$

Dabo tuweti k'anomaandi iki maa k'awuntsatsəna manatse aanarə taatsi moodaba s'uwartsəna balimaa k'awuntso $569 + 23 = 589$. Haniyere okona k'osh k'osh ariyotsi imərəni daniruwotsə masafatse beyiru terəwer 3.22 bofiinituwok'o tep'onatə k'ororon geyituwe.

Cí. Tatsonate k'oorona:

- Terəwer 3.22 kayide'e gaarewon, botookətookon, k'aat'onatə maa fiinon bofiinituwok'o woshərə aramo geyituwe.

3.2.3 Bo'iki maa fiideliyotsə dabo detsəfe etə geefə taawotsi daba.

Dan hanə k'os'əwotsi

Daniruwotsə danhanə danəbok'ere okona:

- Bo'iki maa fideliyi dabeyo detsəfe etə geefə taawotsi dabituno.

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'ana

- Detsəfe etə geefə taatsi dabo keton boosh bégalitə weero (malo) k'anide'e kinda.

Bí. Danonate Daniyi Amutse Dan t'iin t'iina:

- Tatsə ikəwotsə ambətsə tatse boweti? Tatsə baləwotsiye ambətsə kumotsi wotituno? Erərə aatər taawi iki mootse daatseyiru (beyiru) taaweyiru taawotsə dabo tatsə bowotora bé'atse aanar wetə maa k'aawuntso taaweyiru ikok'o wetar bēwonetuwo'k'o daniruwotsəsh sheengəsh daniya.
- Bo iki maa dabo jeed'iyoniyer (9) bowawu taawotsi bodabi tuwok'o daniruwotsəsh ima.
- **Ariyosha:** $26+38$ etiru s'een matsi keewan aak'əmaratsə guud'ərni dabeyiru taw gitəmanotsi bomaa k'awuntson jaandots boguut'e tuwok'o keewa.

Tatsəwotsi	Ikəwotsi
2	6
+3	8
6	4

Hanək'o k'osh k'osh ariyotsi imərə daniruwotsə bofiinituwok'o woshərə fiinman bosh bégale okon daniruwotsə mas'afatse beyiru terəwero bo fiinituwok'o wosha. Awuk'o fiinetuwok'o s'iilosha mas'afatse beyiru fiin naar s'iilo faletuwe.

Cí. Tatsonatə k'oorona

- Terəwer 3.23 (1-30 gaarewon k'aat'otse fiina
(4-6) bétooktookon k'aat'otse fiina
(7-10) maa fiino imərəni fiinde'e bowor arama.

3.2.4 K'osh k'osh maa k'awutsatse Detsəfe etə geef gitə s'een taawotsi daba.

Dan hanə k'os'əwotsi

Daniruwotsə dan hanə bodank'ere okona:

- K'osh k'osh bomaa k'awutsəwotsə detsəfe etə geef gitə s'een taawotsi dabituno.

Daniyiruwo Fiina

A. Shini k'ana

- Haniye shini bodanətsə detsəfe eto eegə etə bowotok'o bogawituwok'o woshitə ariyotsi k'anide'e kinda.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dn t'iin t'iina:

K'aatə 3.2.3 ikimaa fideliyotsə dabeyo detsəfe etə geefə s'een taawotsi dabeyo bofiintso k'osh k'oshmaa fideliyetsə detsəfe eto bogeyitəka wotalowere ikə naari weeron bofiinituwok'o keewa.

Ariyə 564+1276 =

Fiin weer 1

Fiini weer 2

564	baləwotsi	Tatsəwotsi	Ikəwotsi	- bəfiini weeroni
+276	5	6	4	jamə taawotsi
840	+2	7	6	maa k'awuntsə
	8	4	0	fideliyotsi dabə

béwoterəna haniyere bogo
danosh geyala daniruwotsə
mas'afø s'iilo faletuwe.

Ariyə 2: 2689+1435 =

Fiinə weer 1

Fiinə weer 2

	kuməwotsi	Baləwotsi	Tatsəwotsi	Ikəwotsi
2689				
+1435	2	6	8	9
4124	+1	4	3	5
	4	1	2	4

Bodabeyanə taawotsə maa k'awuntsə fideliyotsi dabətə daatsek bəwoto daniruwotsəsh keewo geyituwe.

Cí. atsonat k'ooraona:

- Terewe 3.24 (1-3) gaarewon fiinira
(4-6) botookətookon k'aat'otse fiina
(7-8) maa fiino imerəni aramo geyituwe.

3.2.5 Gitoniyere Bogə (Ayə) Taawotsi Daba (4 perediya)

Dan hanə k'os'əwotsi

Daniruwotsə dan hanəd an bok'əriye okona

- Gitoniyere bogə dabeyiru taawotsi dabituno.

Daniyiruwo fiina

A- Shin k'ana

Dan hanə haniyere shini beshətsonton deshekə bəwotətso tsəna shuutsə aanar s'iilək'o aatotsi k'anide'erə kindərni daniruwotsə boshiyetu wok'o muk'əna'a dek'ik'l ima.

Ariyosha:- 2394 + 4321 =

Bí. Danonat Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina

K'aat'ə 3.2.4 k'osh k'osh fideliyetsə gitə s'een taawotsi awuk'o dabə faletuwok'o danərno. Hanatse aanarenı gitoniyere bogə dabeyiru gito keezonat awudə fideliyetə taawotsi dabo bofaliuwok'o ariyon te'ude'e keeweyo geyituwe.

Ariyə 1 254 + 359+ 488+ 1236+3528=

Fiin weer 1

Fiin weer 2

--	--	--

	Kumotsi	Baləwotsi	Tatsəwotsi	Ikəwotsi
254				
359		2	5	4
+ 488		3	5	9
1236		4	8	8
3528	1	2	3	6
5865	+3	5	2	8
	5	8	6	5

Fii weer 2 Nobek'iruwok'owisha

1. $4+9+8+6+8 = 35$, '5' iki maa k'awuntsokə k'o'orəni '3' tatsi maa k'awuntsonton daba.
2. $5+5+8+2+3 = 26$ '6' tatsə mootsa k'op'etə '2' balimaa k'awun tsonton daba.
3. $2+3+4+2+5+12 = 18$, '8' bali mootsə k'o'orəni 1 kumi moonton daba.
4. $1+3+1= 5$, '5' kumi moots k'op'etə.

Cí. Tatsonatə k'oorona:

- Terəwer 3.25 botookə tookon k'aat'otse bofiinituwok'o woshər guurarə bofiiniruwok'o s'iilər arama.
- (11-14) maa fiino imər bofiintsok'o s'iilərni bodarko doozo geyituwe. ‘
- Aap'i pəroblemiyotsi toharə fiinar biitsə biitsə botewreritawok'o kup'yo geyituwe.
- S'uwaṭsəna hanə naari aatotsi k'anide'erəni daniruwotsə bodanonatə bok'azon s'iilo faletuwe.

3.3 K'aawo guut'on fiini mala (14 perediya)

3.3.1 Gushə geeraw s'eentaawotsi k'aawo guut'i malon fiina (4perediya).

- Taawotsi bod'ide'e guut'o danetuno.
- Gush geeraw s'eentaawotsi k'aawo guut'i malon fiinituno (k'aawituno)
- Taawotsi bomaa k'awuntsi jaandon k'aawituno.

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'ana

- Don hanə sheengəsh daniyosha daniruwotsə mas'afonatə k'osh aayiyi mas'afon sheengəsh nababardanəde'e k'aat'ots kinda.
- Dan hanəton ametə dan aayiyə k'ac'əwotsi k'anidek'a.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dani t'iin t'iina:

- Imetsə aap'i pəroblemiyo bəbeyala aak'əmaratsə guud'ər bonaba bituwok'o wosha.

Ariyosha: Balay 87 ambaaro detsəfe '32' ambaaro danosh wotitə k'ac'əwotsi bē kewiyal ambətsə ambaare bish oori? 87-32= A 'A' balay danosh wotitə k'ac'əwotsi békewere ooritə ambarə shaatetəkə bəwotok'o keewa.

Gitə taalə wotətsə taawi s'eenmatsi keewotse 'A' k'awuntso daatsosh haniyere dashi k'aawi s'eenmatsikeewuman de'erə fiin bēgeytuwok'o keewa.

87=32+A wokin 87-32= A

Fiinə weer 1

87	87 = 8 tatsəwotsi + 7 ikəwotsi
-32	-32 3 tatsəwotsi + 2 ikəwotsi
55	= 5 latsəwotsi + 5 ikəwotsi
	= 50+5
	= 55

Fiinə weer 2

Cí. Tatsonatə K'oorona:

Dambi imetsə ariyiman daniruwotsə sheengəde'e gaarewo keeweyar bodaniye okona terəwer 3.26 haniyer dashətsəmank'o fiiniya bēgeiyiyale gaarewon, maa fiino k'aat'i fiin imər fiiniya.

3.3.2 Ikə naari fideliyə ayə detsətsə gitə s'een taawotsi bo ikə naari maa k'awuntso 'o' bēwotoro k'aawa.

Dan hanə k'os'əwots:

Daniruwotsə dan hanə bodaniye okona:

- Taalə fideliyi detsətsə gitə s'een taawotsi k'aawituno.
- Bo maak'awuntso 'o' detsə s'een taawotsi k'aawituno.

Daniyiruwo Fiina

A. Shini k'ana

Daniruwotsə mas'afatse beyiru terəwer 3.27 tse dan hanə kindosh wotitə '2' aatotsi k'anide'e kinda.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan T'iin T'iina:

1. Haniyeə shin s'een taawots k'osh k'oshewo aawok'o daatsetuwok'o danərno. Andəmo taalə fideliyetse bo'ikə naari maa k'awuntso 'o' bēwotor aawuk'o k'aawo faletutuok'o s'iiletuwo.

Ariyə 1 : 5076-3046 =

Fiinə weer 1

Fiinə weer 2

5076	$5076 = 5 \text{ kumona} + 7 \text{ tatsəwotsəna} + 6 \text{ ikəwotsəna}$
-3046	$-3046 - 3 \text{ kuməwotsəna} + 4 \text{ tatsəwotsəna} + 6 \text{ ikəwotsəna}$
2030	$2 \text{ kuməwotsəna} + 3 \text{ tatsəwotsəna} + 0 \text{ ikəwotsəna}$
	$= 2000 + 30 + 0$
	$= 2030$

Fiiñə weer 3

$$5076 = 5000 + 70 + 6$$

$$\begin{aligned} -3046 - 3000 + 40 + 6 \\ = 2000 + 30 + 0 \\ = 2030 \end{aligned}$$

Cí. Tatsonatə k'oorona :

1. Dambí imetsə ariyə man sheengəsh daniyiye okona daníruwotsə bodanonatə bok'azon danosha terəwer 3.28 fiiniya.
2. Terəwer 3.27 (1-5) gaarewon bofiinituwk'o woshər guurar s'iia
3. (6-10) maa fiino imərəni kaatsər arama

3.3.3 Ayə Naarifideliyetsə gitə s'een taawotsi k'aawa

Dan hanə k'os'əwotsi

Daniruwotsə dan hanə danbok'ere okone:

- Ayə (k'osh k'osh) fideliyi detsətsə gitə s'een tawotsi k'aawituno.

Daniyiruwo fiina

A. Shin k'ana

- Terəwer 3.27 kindosh wotitə aatotsi shuutsə aanar s'iilek'o k'anide'erə kinda.
- $184 - 52 = 132$ hanank'o flash kaardiyats fiinetsə dan aayiy k'ac'əwotsi de'e kindər bo'aaniyo are bēwotonatə bék'azon daniruwotsə bokeewetuwo wosha.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina.

K'oshk'osh fideliyi ayədetsətsə gitə s'eentaawotsi k'aawituno. Shini ayə fidelidetsətsə taawo muk'ə fidelity detsətsə s'een taawoniyere bēbogetuwok'o danərno. Haniye okona ayə fidelidetsətsə s'een taawatse muk'ə fidelidetsətsə s'een taaw k'aawo s'iiletuwo.

Ariye 1 : $3684 - A = 162$ etoni $A = 3684 - 162$ etə bēwotok'o daniruwotəsh keewa.

3684 'A' k'awuntso daatsosha taawanotsi dashedambo 162 k'o'orəni bomaa k'awuntsə k'awuntson bok'osh

3522 k'oshe bēwotok'o daniruwotsəsh keewa.

Cí. Tatsonatə k'oorona:

A. Terəwer 3. 28 (1-5) k'aat'otse shiyeyar fiina
(6-10) maafiino imərə aramar k'aatsa

3.3.4 Biyatse k'aaweyiruwo k'aawetuwonatə bok'osh k'osheyi jageya.

Dan hanə k'os'əwots

Danirywotse dan hanə boishe okona:

Biyatse k'aaweyi niwona k'aawetuwonatə bék'osh k'osheyi jagewo keewituno.

Daniviruwo fiina

Bamji rawe III
A. Shini k'ana

5-2='3' etiru aatotsi k'anide'erəni bē'atse k'aaweyiruwo aawone? K'aawetuwo aawune? Bok'osh k'oshewo (daatsetso) ambétse? Erə aatərə muk'i bokeeweyiye okon dani tookomand kinda.

A-e = U = 'A' b'e'atse k'aaweyiruwoni '

‘e’ k’aaeweviruwoni

‘u’ bok’oshk’osheye erə keewa

Bí. Danonat  Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina:

K'aawi s'eenmatsikeewu ikotsəna bē'atse k'aaweyiruwona, k'aawetuwonatə bok'osh k'oshevona eteyiruwotsə bobeyiruwok'o gawiyirəni haniye dashi taawi s'een matsikeewon aak'əmarats quut'a.

346-A = 121 s'een matsikeewanits keezə taawanotsitse bē'atse k'aaweyiruwo, k'aawetuwonate bok'oshk'oshewon galēde'e bokeewituwok'o aatərə fiin dek'ə kindetsə flash kaardiyo shinatse diratsə jjirərəni bofijinətsonton bof'iinituwok'o wosho qevituwe.

Erəni daniruwotsə béatse k'aaweyiruwo 346 k'aawetuwo 'A' '121' bok'osh k'osheya ere bo'aniyala danədek'ərəno eta. K'osh k'osh ariyotsi dabəde'e imər botewrerituwok'o wosha. Haniye okona 'A' k'awuntso 346 tse 121 k'aawar daatsəfaletuwok'onatə falerawok'on aata. Daniruwots 346 tse 121 k'aawar 225 bodaatsiyala haniyere okon hank'on ikə k'aawi taawi s'een matsikeewo k'osh taalə taawi s'een matsikeewon bo keewituwok'o daniya.

Erəni 346-121= A etiru taawi s'eenmatsi keewan boguut'etuwo'k'o aaterəni boguut'iruwok'o quurar s'iilerni gitə taawi s'een matsi keewomanots hanək'o quut'a.

346-121, 346-121 = A

Gite taawi s'eenmatsikeewumanotsa k'oshə k'osheyo 225 b̄ewotətsotəna s'een matsikeewmanots taalə bowotok'onatə ikə s'eenmatsi keewo k'osh taalə s'eenmatsikeewo maand woniyir b̄e'aaniyo keton daatso faletuwok'o daniya.

A,e natə u keezə s'een taawotsi bowotiyal a-e = u

Natə A-u = e taalə s'eenmatsi keewuno.

Haniye okon hanənaari ariyotsi de'erə daniruwotsə botewrerituwok'o wosha.

Cí. Tatsonatə k'oorona:

1. Terəwer 3.29 (1-4) k'aatotse gaarewon bofiinituwok'o woshərəni guurarə s'iila.
2. (5-8) maafiino imər arameyink'e dowefe.

3.3.5 Guush geef s'een taawotsən k'aawo guut'on fiini mala (ayi maak'awutsona) (5 perediyο).

Dan hanə k'os'əwotsi

Daniruwotsə dan hanə boishiye okona:

1. K'aawo guut'on fiini weerona gush geefə ikə maa k'awunts detsəts taawotsən k'aawo fiinituno.
2. Guush geefətaawotsə bok'oshk'osh maa k'awuntson k'aawi guut'i malon tanituno.

Daniyiruwo Fiina

A. Shini k'ana

Dan hanə detso shengəsh nababəde'e kinda (sheengəsh k'ana)

Beshtsə terəweratse kindosh wotitə aatotsi shiyewosh tiintsa.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina:

K'aawosh geyitə ari keewotsi shuutse aanar s'iilər bogawitowok'o woshe okona, K'aawosh wotitə ari keewotsən guush geefə pəroblemiyotsi fiinosh wotitəwo keewurə shini iki maa fideliwotsə k'osh k'oshewar gushə geetə taawotsi imərə k'aawa.

Ariyə 1 384-159=

Ariyə 2 1624-436=A

384

1624

+159

- 436

225

1188

Ariyə 3

4301 – 2412 = A

4301

-2412

1889

Fiini weero daniruwotsəsh keewosha (daniyosha) bomas'afatse beyiru fiini weer s'iilo geyituwe.

Cí. Tatsonatə k'oɔrona:

1. Terəwer 30 'A' tse aatə 2,4,6,8,10 gaarewon k'aat'otse fiina .
2. 'Bí' tse aatə 1,3,5,7 bətookətookon k'aat'otse fiiniya.
3. 'Cí' tse aatə 4,6,8 k'aat'otse gaarewon fiiniya.
4. Oorətsə aatotsi maa fiino imər fiindee bowore arama.

Aap'ə pəroblemiya (5 perediya)

Dan hanə k'os'əwotsi

Damiruwotsə dan hanə dan bo'ishe okona:

1. Aap'i pəroblemiyotsi taawi s'eenmetsi keewo maand woniyir fiinituno (tanituno).

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'ana

1. Aap'i pəroblemiwotsə eegə bo'etiruwok'onatə aawuk'o bofiinetuwok'on ketəweerindon daniwosh k'ande'e kinda.
2. Hanəton (dani tookanton) ametə dan aayiyə k'ac'əwotsi de'erə kinda.

Bí. Danonatə Daniyi amatse Dani t'iin t'iina.

1. Ariyi iko imər daniruwotsə terəwero gaarewon keeweyar bofiinituwok'o wosha.

Ariyosha: Asmamamo gawiyo amət 780 ambaaron ikə mizəbeero 260 ambaaron mizə uro keewere. Mizbeeri k'awuntso urokatse ambətsoniya bəbogə?

Aaniya: Mizbeero k'awuntso urokatse bəbogi

'A' erəni

A = 780-260

A= 520 eshəna mizbeero k'awuntso urokatse bəbogi 520 ambaronaerə keewa.

Cí. Tatsonatə k'oɔrona:

1. Terəwer 3.1 (1-5) keeweyar
(6-10) k'aat'i fiinon
(11-15) maaifiinon bofiinituwok'o woshnri aramo geyituwe.

UNIT 3 - English Practice Page

I. Haniye dashi saat'ntsi aap'ewotsen baash beyokotsi ari ingelizi aap'otsen s'eentsuwere.

A.

$$5 - 3 = 2$$

B.

$$\underline{\quad}$$

C.

$$+$$

D.

$$5 + 2 = 7$$

addition plus subtraction minus

II. Haniye dashi boreni aap'ewotsi ingalizonton jagiwere. shintso neesh finire.

a 1. subtraction

- a.) k'awa
- b.) dabeya
- c.) tana

 3. word problem

- a.) daba
- b.) s'een taawa
- c.) aap'l kic'a

 2. distribute

- a.) bad'iya
- b.) k'aawa
- c.) nokoriya

 4. borrow

- a.) daba
- b.) kare k'awuntsa mand t'iintsa
- c.) gusha

UNIT 3 - English Practice Page (ANSWER KEY)

I. Haniye dashi saat'intsı aap'əwotsen baash beyokotsi ari ingelizi aap'otsen s'eentsuwere.

A.

$$5 - 3 = 2$$

B.

-

subtraction

minus

C.

+

D.

$$5 + 2 = 7$$

plus

addition

addition	plus	subtraction	minus
----------	------	-------------	-------

II. Haniye dashi boreni aap'əwotsi ingalizonton jagiwere. shintso neesh finire.

a 1. subtraction

- a.) k'awa
- b.) dabeya
- c.) tana

a 2. distribute

- a.) bad'iya
- b.) k'aawa
- c.) nokoriya

c 3. word problem

- a.) daba
- b.) s'een taawa
- c.) aap'l kic'a

c 4. borrow

- a.) daba
- b.) kare k'awunso mand t'iintsa
- c.) gusha

K'OT'OKə -4

4 10,000 bəborfetso beyiru s'een Taawotsən ayiyonatə kayiyona (7 perediyo)

Jamə k'os'əwotsi

Daniruwotsə (k'ot'okan) bo'ishiyere okona:

1. 10,000 bəborfetso beyiru s'een taawotsi aap'on ayiyonatə kayyo falituno.
2. S'een taawotsi 10n ayiyituno kayiyituno.
3. Gito, keezonatə awudə fideliyetsə 10 natə 100 ayetswotəts s'een taawotsi ikə fideliyetsə s'een taawosh kayiyituno.
4. Kayetsona, kayitsonatə bodetuwna (bana) etiruwotsə jagewo keewituno.
5. Aap'i pəroblemiwotsi fiinituno
6. S'een taawotsə dabeyonatə k'oş k'oşhewon s'een taawotsən ayiyonatə kayyon falituno.
7. Gitonatə ikə fideliyetsə s'een taawotsi ikə fideliyetsə s'een taawotsəsh ooronatə ooralonton kayiyituno. Ayiyo guut'i malə fiinon de'erə taawotsi ayiyituno.
8. Keezonatə awudə fideliyetsə detsəfe etə geefə s'een taawots iikə fideliyetsə s'een taawotsən ayiyituno.
9. Kayiyewor bodetuwo (bano) gəmətiwon keewituno.
10. Gito, keezonatə awudə fideliyetsə s'een taawotsi ikə fideliyetsə s'een taawotsən kayiyituno.
11. Mangə tatsi k'ac'əwotsi keewituno
12. Genz tatsi k'ac'əwotsi (keewituno)
13. Woronatə wörə tatsi k'ac'əwotsi (keewituno)

Dan aayiyə k'ac'əwotsi:

- Santibonatə ambaari arotsi.
- 10 ayetsotsi kitsitə flash kaardiya.
- 10 ayets kiitsətə jaanda.
- 10 n ayiyi jaanda.
- Bad'iyi niw kiitsətə caartiya .
- Meetəra.
- Sayitə arotsi (modeliyotsi).
- Ikə nati shaashotsi kiitst aawu taawefoni (kalanderiya).

Tatsonatə k'oorona

1. Maa fiinonatə k'aat'ə fiinon ima (fiiniya).
2. K'aat'otse shiyeya (keeweya).
3. Gaarewon fiina.

Faduwotsi iima:

4.1 10,000 bəborfetso beyiru s'een taawotsi ayiyonatə kayiyon shuuts aanar s'iila. (33 perediya)

4.1.1 S'een taawotsi 10n ayiyonatə kayiya (aap'on tana)

Dan hanə k'os'əwotsi :

daniruwotsə danitookan bodanək'ere ekona:

- S'een taawotsi tatson (10) ayiyituno.
- S'een taawotsi tatsosh (10) kaiyituno.

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'ana:

1. Tatsə santibi arotsi shutsənaano'natə korkəliyon k'anide'e kinda. tatsi(10) ayetsotsi kiitsiru falash kaardiyotsi danə hanatse shengəsh k'ande'e kinda, kindosh wotitə aato faac'əde'e k'aniya.

Bí. Danonatə Daniyi amatse Dani T'iin T'iina:

Ayiya: anani daba etiruwo egə bəwotok'o gawiyirəni daniruwotsə tatsə santibi aron, shutsənaana'on, mitənaana'onatə korkiliyon de'er tatsə tatson bomatsituwok'o wosha.

Anyosha: Shutsəwotsi tatsə tatson taawude'e awudoko matsa erəni daniruwotsə bomatsəts keewu manotsi kiitstə aro toore toorosh dagotse beyoko ooriyirəni aak'əmaratse fiina.

O O O O - Daniruwotsə aak'əmanatsə bofiinətsə arəman

O O O O bodaftaratsə fiin bodek'etuwo wosha.

O O O O - Ambətsə tatsə tatson matsəsə shutsə toorotsə

O O O O fa'ano ? (4)

O O O O - Jamə toorotse ambətsə shutsəwotsə fa'ano?

O O O O (40) erər aatərni ari aaniyiman aawuk'o

O O O O k'alətə bodaatsətsək'o aata.

O O O O

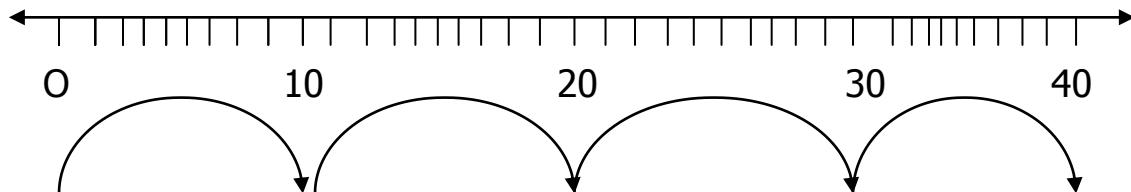
O O O O

O O O O

Toorotsə ayə baaro taawurni anani taawi malan shutsəwotsə taawu (ambətsə bowoto) daatsa $10+10+10+10 = 4 \times 10 = 40$ tatso awudoto dabər wokin tatso awudon ayiyir bokeewituwok'o wosha.

Taawi toos'əwotsən taawotsi ayiyi faletuwok'o keewa. Taawi toos'əwotsi haniye shin s'iilerno (danérno) . Gawayosha taawi toos'əwotsi aak'əmaratsə sererəde'e kiitso geyituwe.

Taawi toos'on aawuk'o ayiyə faletuwok'o daniyosha zerowaste (0) tuwurni muk'əshdek'e tatsə tatson kayiyets taawi toos'əwotsi aak'əmaratsə haniye dashtsank'o kiitsa.

Daniruwotsə bodoftaratsə bosererdeketuwok'o wosha. Taawi toos'atse zero (0) k'op'otsə gerər muk'ənaana'on k'aat'etsə tatsi kayəmanatsi taawur ikənon tatson boshawiyituwok'o (bot'ooliyituwok'o) keewurə bo'ərsasiyi c'uusho biyoko muk'i bəteshetuwok'o woshər aata shintotsi aata. Hanatse aanareni b'eed'ətsoke tuwurə ərsasi c'uusho dambi weeron tatsə muk'ənaana tooləwotsi t'ooliyirə (taawude'e) k'osh k'eez t'ooləwotsi t'ooləyir keewa. T'ooləwotsə shini botuwoki taawo ambətse? (0) shinituwetsatse tuwutə beshetsə t'ooləwotsə ambətsəno? (0) shinituwetsatse tuwukə beshetsə t'ooləwotsə ambətsəno? (40) $10+10+10+10=40$ tatso awudoto dabər aani ikəni t'oolatse beyiru muk'əshdek'e kayiyetsə t'ooləwotsə ayon ayiyir $4 \times 10 = 40$ erə bokeewituwok'o woshərni jamət'ooləmanotsoke bodaatsəts muk'ə naana'a k'aat'əmanotsə ambətsə bowoto biitsə bitsə dici malon bokeewit boon bəwotətsotsəna $10+10+10+10=4 \times 10$ bəwotok'o keewurəni ayijo anani dici aaniyə bəwotok'o keewo geyituwe.

Ariyosha	Anani dici tana	Aiyi tana	K'awuntsa
	$10+10+10$	3×10	30
	$10+10+10 + 10+10$	5×10	50

Aiyi tanəwotsə tatson ayiyi tan bowoto keewo taawuman tatson bē'ayitsok'o daneti bo'ayona (K'awuntona) shuutsats zerow iko dabetsotse bəwotok'o bo'ayo daniruwotsə bokeewituwok'o wosha. Hanə dambatse daniruwotsə bomas'afatse beyiru terəwer 4.1 tse imetsə aato bofiinituwok'o wosha.

Kayiya

Han daniyosh t'arap'esatsə 20 korkəliyotsi (shutsəwotsi) beezeərni tatsə naan'o (daniruwotsə) tiizər ike iko bodek'etuwok'o keewa.

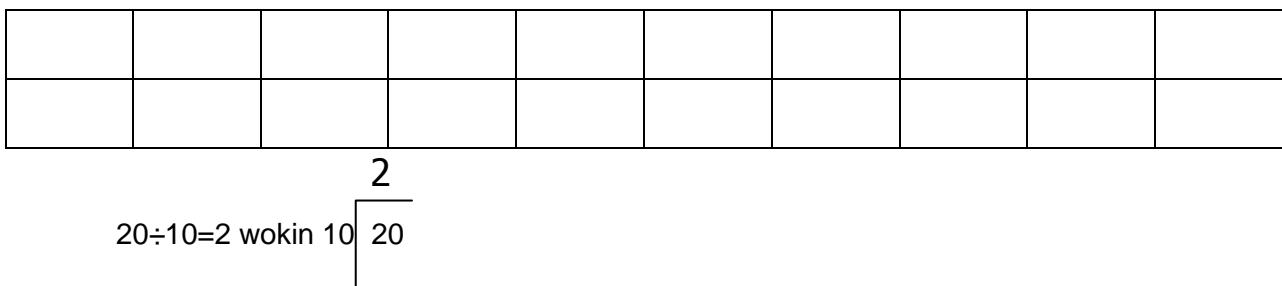
Jamon aməbətsə korkəliyotsi dek'era? Daniru jaməwotsən ambəts korkəliyotsi dek'era? Erə aatərni ilə korkəliyotsi tatsə nana'osh taalo kaiyewor jametsotsəsh ike ike korkəliyo bəbodetuwo k'o keewurəni aak'ə maratsə 10 Rektangəli biitse kaare detsətsotsi sererəni bishərotsə $10 \div 10 = 1$ etiruwo guud'ərəni bodaftaratsə guud'ə bodek'etuwok'o wosha.

--	--	--	--	--	--	--	--	--

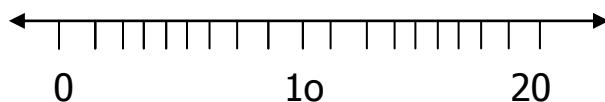
$$1$$

$$10 \div 10 = 1 \text{ wokin } 10 \boxed{10}$$

Shini 10 daniruwotsə oorətsə korkəliyotse ikə ikə korkəliyo aani bode k'etuwok'o keewurəni tatsə naana'otsə bodek'ətsə korkəliyotsə ambətsəno? botookə tookon ambətsə korkəliye boosh bodə? Erərə aatərni biitse 20 korəkəliyotsi detsətsə rekətangəliyo sererərni bēshərots 20yo tatsosh kaiyewor etiruwo bēbanonton guud'ər daniruwotsə bodaftaratsə bok'o'odek'etuwok'o wosha.

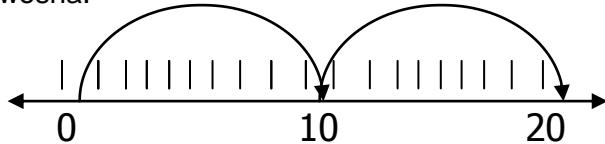

Hanək'ona 100 bəborfetso beyiru tatsi (10) ayə wotətsə taawotsi kaiyir kiitsa. Haniyere dashtsank'on taawi toos'atsə kiitso faletuve. Zeerowatse tuwurə 10 tatson kaiyetsə gitə k'aat'ə detsətsə taawi toos'əwotsi aak'ə maratsə haniyere dashtsank'on kiitsa.

Daniruwotsə bodaftaratsə k'o'ode'erəni bosererədek'əts taawi toos'ə manatse '20' eediyatsə (k'op'ats) bo'ərsasiyi c'uusho gerde'e tatsokə kaiyetsəmanən ikənoto '0' weeron bot'oooliyituwok'o wosher hanə aak'əmaratsi taawi toos'ə manatse kiitsa.

Daniruwotsə boseretsə taawi toos'atsi 201 eed'iyatse bo ərsasiyə c'uusho ikənoto t'ooliyite bodaatsətsə taawonatə bə'atsə botuwutse taawon ambətsə? Erə aata. Erəni botuwutsoke tuwut t'oolatə bi ishətsokə bēborfetso beyiru 100lə wotsə taawo 10sh kaiyewor bodeluwo bana erərni aak'ə maratsə fiinetsə taawi t'oo s'ats 10 tatsə k'op'o (eed'iyo) taawure '0' bəborfetso k'aletsə t'ooləwotsi kiitsərni t'ooləwotsə ayo '2' bəwoto kiitsər t'oos'ə shirotsə 20÷10=2 bok'op'etuwok'o wosha.

2

$$20 \div 10 = 2 \text{ wokin } 10 \boxed{20}$$

Daniruwotsə 10 ayotsi 10 sh bokayiyor bano (bodetuwo) kayiyir uwotsatsere s'awomaandi ikə '0' t'afiyi bayirə daatsetuwok'o daniya. Daniruwotsə mas'afatse beyiru ariyotsi aani fiinar (shiyeyar) botewreritowok'o wosha.

Cí. Tatsonate k'orona:

Terəwer 4.2 Jiish 1-A gaarewon

1-Bí. K'aat'otse botookətookon

1-Ci, maafiino imərni kaatso imo geyituwe

Jiish '2' (1-5) natə (9-12) gaarewon shiyeya (keeweya)

(6-8) natə (13-14) maa fiina.

4.1.2 S'een taawotsi Ooronton 10sh kayiya (6 perediya)

Dan hanə k'os'əwotsi

Daniruwotsə dan hanə danbok'ərie okona:

1. S'een taawotsi ooronton tatsosh (10) kayiyituno.

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'ana

1. 10 ayotsi kiitsiru caartiyo fiinde'e t'iina
2. 10 ayə wotətsotsənatə 10 ayəwoterawə tatsə (10) k'osh k'osh naari taawotsi flash kaardiyatsə k'o'ode'e kindərəni daniruwotsə 10 ayotsi bogalituwok'owosha.

Cí. Danonate Daniyə Amatse Dan t'iin t'iina:

Andəfetso 10 ayetsə 10sh aawuk'o k'aləde'e kayiyetuwo k'o taawi toos'atse ərsasiyo tatsətatso taawurə t'oolar bodantso gawiya.

Tatsi ayetsə etefə taawotsə aawu naareño? bos'uwatse zero beyiruwotsi erə bo'aaniyalə hanə daniru jaməwotsə bodanetuwo k'o wosha. 30, 40, 50, 56, 72 - - - hanank'o taawotsi eekəde'e aak'əmaratsə guud'ərni daniruwotsə bogalituwo k'o wosha. Daniruwotsə hanatse aanar 10sh ooralə kayiyet taawotsi bokeewe okona aani 10sh ooralə kayituwotsənatə ooronton kayite taawotsi bodanetuwo k'o tewreriya.

Ariyosha: $34 \div 10 =$

Fiini weer 1

$$\begin{array}{r} 3 \\ 10 \overline{)34} \\ -30 \\ \hline 4 \end{array}$$

Fiini weer 2

$$\begin{aligned} 34 \div 10 & (30+4) \div 10 \\ &= 30 \div 10 + 4 \div 10 \\ &4 \text{ dotatsosh kaiyo falerawotsəna} \\ &34 \div 10 \text{ bano } 3 \text{ ooro } 4 \end{aligned}$$

Fiini weer 3

Biitsə biitsə k'aawi mala

$$34 \div 10 = 34 =$$

$$-10 \quad \dots \quad 1$$

$$24$$

$$-10 \quad \dots \quad 2$$

$$14$$

$$-10 \quad \dots \quad 3 \text{ Eshəna } 34 \div 10 \text{ bano } 3$$

$$4 \qquad \qquad \qquad \text{ooro } 4$$

Fiini weer 4 $34 \div 10 =$

Aaniya $34 = 3$ tatsəwotsi + 4 ikəwotsi keezə tatsəwotsə tatsosh taalo bokayora bano 3 bəwoterna 4 ikəwotsə tatsosh kayiyo bofalawotsəna oora bowotitə.

$34 \div 4$ bano 3 ooro 4 iki maa k'awuntsə fideliyo wokin taawo s'uwo '0' woteraw taawo ooralo 10 sh kayiyo faleraawotsəna hanə naari s'een taawotsi 10 kayiyewora s'uwatsi jokatsi taawo jamə taaw oor bəwoterna bəshinatsi taawo banok'o dek'efo.

Ariyosha: A) $98 \div 10 =$ bano 9 , ooro 8

B) $424 \div 10 =$ bano 42 ooro 5

- K'osh k'osh ariyotsi dabəde'e imərni daniruwotsə mas'afatse beyiru terəwer 4.3 bofiinituwok'o wosha.

Cí. Tatsonṭə k'oorona:

- Terəwer 4.3 (1-4) gaarewon k'aat'otse fiiniya
(5-9) k'aat'otse bofiinituwok'o imərni bofiinmanatse kaatsə geyituwo bəboyal kaats ima.

4.1.3 S'een Taawotsi 100 Ayiyonat k'ayiyona .

Dan hanə k'os'əwotsi:

Daniruwotsə danhanə bo'ishe okona:

- S'eentaawotsi 100n ayiyituno.
- S'een taawotsi 100 sh kayiyətuno.

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'ana

- 100 ayetsə kiitsitə jaando k'anide'e kinda.

Cí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina.

100n Ayiya:

Daniruwotsə ayiya eto taawotsi anani dabə bēwotok'o haniyere shini k'aat'otse danerno. Shəna anda ikə fideliyetsotsənatə 10 ayets s'een taawotsi anani dabi malon 10n awuk'o ayiyietuwk'o bodantsə mana dabi s'een matsu keewuman ayiyə s'een matsu keewomandə woniyirə bo'aaniyo bokeewituwok'o wosha.

Dabi tana	Aiyiə tana	K'awuntsa
10+10+10+10	4 x10	40
10+10+10+10+10+10+108 x10		80

Haniyere okona s'eentaawotsi 10n ayiyefok'o aap'on bokeewituwok'o aatərni s'een taaw iko 10nə bə'ayorə '0' iko béganoke bədabeyiruwok'o keewurəni aani 100n ayijo bodanetuwok'o haniyere dashtsank'on tuwa.

Etəre etətsə s'een taawo 100n ayiyewora taawuman s'uwartsə gitə zero dabə bēwotok'o daniruwotsəsh keewa.

Ariyosha	A. $5 \times 10 \times 10$	Bí. $7 \times 100 = 7 \times 10 \times 10$
	= 50 x10	= 70 x10
	= 500	= 700

- Bali ayə wotəts jamətaawotsə iki moonatə taatsi moon '0' bēwotok'o daniruwotsəsh keewa.
- Dambi imetsə guupə man bodaftarats boguud'ədek'etuwok'o woshərəni terəwer 4.4 bofiniituwok'o shengsha.

100sh kayiya:

Daniruwotsə tatsi ayets wotətsə s'eetaawotsi tatsosh aawuk'o kayiyetuwok'o danerno. Tatsosh (10) kayiyi həgiyo aatərəni tatsi ayə wotətsə s'een taaw iko 10sh kaiywor taawman s'uutatse ikə zero (0) bētafituwk'o keewa.

Ariyosha: $60 \div 10 = 6$, $100 \div 10 = 10$ erər daniruwotsəsh kiitsewa. Daniruwotsə bo'aaniyat hanə naari aatotsi haniyere dashtsank'on imər bogawituwok'o wosho faletuve.

1. $70 \div 10 = \underline{\hspace{2cm}}$ Bí. $150 \div 10 = \underline{\hspace{2cm}}$ Cí. $700 \div 10 = \underline{\hspace{2cm}}$

Hanatse aanarni 100sh aawuk'o kayiyi faletuwok'o haniyere dashtsan k'on tuwa. Daniyosha tarap'eesatsə 100 korkəliwotsi (santibəwotsi wokin shutsəwotsi) beeza.

1. Tatsə naana'o tiizər ikə ikon tatsə tatsə shutsəwotsi t'arap'esatse bokaawituwok'o wosha.
2. T'arap'esatse eegə iko bē'orerawok'o bos'iiletwok'o woshərəni haniyere dashtsank'on aata. Tarap'esatse ambətsə korkəliyotsə wokin shutsəwotsəne fa'o bētesh? (100) korkəli kayidek'tsə daniruwotsə ambətsəno? (10) amətsə korkəliye t'arap'esatse and oorə? (Aali) oreratsa $100 \div 10 = 10$.
3. Haniyere okon damiruwotsə bodek'ətsə shutsəwotsi ikə ikon t'arap'esatse bomatsituwok'o woshərəni haniyer dashtsank'o aatotsi k'aniya (aata). Daniru jaməwotsə

bodek'ətsə shutsəwotsi ikə ikon ambətsoko gedetuno? (10) $10 \div 10 = 1$ Eshəna
 $(100 \div 10 \div 10) = 100 \div 100 = 1$ haniyere dashtsank'on muk'əshəde'e fiino faletuwe.

Daniruwotsə aawuk'o fiinetsok'o bosh galobék'azala biitsə kiitsərni t'awash de'e muk'atse tuwur eenomanədan fiinetsok'o bos'iiletuwok'o wosha. Awuk'o fiinotsok'ona k'awunon haniyere dashtsank'on ak'əmaratsə koorni gitoto tatsosh kayiyonatə ikənat 100 kayiyonton ikənaari k'awuntsə bédetsok'o keewurni daniruwotsə bodoftarats guud'əbodek'etuwok'o wosha.

10sh anani gitot kayiya	1000sh kayiya	k'awuntsa
$(100 \div 10) \div 10$	$100 \div 100$	1
$(200 \div 10) \div 10$	$200 \div 100$	2
$(300 \div 10) \div 10$	$300 \div 100$	3
$(500 \div 10) \div 10$	$500 \div 100$	5

Shuutsə aanatə s'iilə saat'in manatse tuwurəni s'een taawanotsə gitoto anani 10sh kayiyewor wokin ikənoto 100sh kayiyewor shuutsatsi 2 zeerowotsə (0) bot'afituwok'o gawiyirəni bē'oot'onton gonkide'e kiitsa. Erəni daniruwotsə mas'afatse beyiru terəwer 4.5 daniruwotsə bofiinituwok'o wosha.

Cí. Tatsonatə k'oorama:

- Terəwer 4.4 (1-4) k'aat'otse daniruwotsə keeweyar bofiinituwok'o wosha.
- (5-9) k'aat'otse bofiinituwok'o imərni arama.
- Terəwer 4.5 (1-3) K'aat'otse botookətookon fiiniya
- (4-10) k'aat'otse bofiinituwok'o imər arama.

4.1.4 10 natə 100 ayots s'een taawotsi lkə fideliyetsə s'een taawotsən ayiya

Dan hanə k'os'əwotsi

Daniruwotsə dan hanə danbok'ere okona:

- lkə fideliyetsə s'een taawats tatsi ayə wotsətsə s'een taawotsən ayiyituno.
- lkə fideliyetsə s'een taawotsi 100 ayə wotətsə s'een taawotsən ayiyituno.

Daniyirwo fiina

A. Shini k'ana

10nat 100 ayets taawotsi detsəts caartiyo k'ani yide'er kinda.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'oona:

lkə fideliyetsə s'een taawotsi tatsi ayets s'een taawotsən ayiya.

Daniruwotsə gitəl k'at'otse 100 bordetsə beyir s'een taawotsən ayiyonatə kayiyon danərno. Han bogawonatə bok'azon danosha haniyere dashtsank'on ketoke tuwur mangomaandə shuutsə aanar s'iilk'o aato geyituwe.

Ariyə 1 $3 \times 4 =$

O	O	O
O	O	O
O	O	O
O	O	O

$3 \times 4 = 4+4+4 = 12$

Ariyə 2 $6 \times 8 =$

X	X	X	X	X	X
X	X	X	X	X	X
X	X	X	X	X	X
X	X	X	X	X	X
X	X	X	X	X	X
X	X	X	X	X	X

$6 \times 8 = 8+8+8+8+8+8 = 48$

X X X X X X
X X X X X X

Ariyə 3 nalk'oman ayiya .

$$2 \times 14 = 14+14=28 \quad \text{Bí. } 4 \times 18 = 18+18+18+18=72$$

$$\text{Cí. } 6 \times 45=45+45+45+45+45= 270$$

12	Bí. 18	Cí. 19
x 2	x 4	x 5
26	72	95

Daniruwotsə bodaftaratsə guud'əbodek'etuwok'o woshərni sheengəsh bodanfetso aata.

S'een taawots '0'n (zeerowon) ayiyewer daataset k'aawuntso ambətse? Erər aatərni zeero (0) bəwotitawok'o keewurəni ariyon dashtsank'on kiitsa.

Ariyə 1	A. $1 \times 0 = 0$	Cí. $7 \times 0 = 0$
Bí. $179 \times 0 = 0$		Dí. $350 \times 0 = 0$

S'een taawotsi 1n (ikon) ayiyewor daataset k'aawuntso amətse? Erər aatərni aaniyo bomaawiyala jamə s'eentaawə ikon ayiyewora bə k'awuntsoni bətookon s'een taawman bəwoto eegosh bəwotətsok'on keewur haniyer dashtsank'on ariyon kiitsa.

Ariyə 1		
$0 \times 1 = 0$	Cí. $1 \times 102 = 102$	
Bí. $1 \times 5 = 5$		Dí. $1 \times 1000 = 1000$

Tatsi (10) ayets eteyiru taawots boshuutsatse bémuk'iyal ikə zeero detsəts taawotsi bowotok'o keewurəni dambi imetsotsiyere k'osho daniyruwotsə kisho kishər ikə ikon bokeewituwok'o wosha.

- Erəni ikə fideliyets s'een taawotsi 10 tsi ayets s'een taawotsən ayijo bodanetuwo'k'o keewur haniyere dashtsank'on tuwa.
- Daniruwotsitse iko tiizər tok'on fiinetsə 10 biiyotsi taawude'e ikə kishon bədetsetuwok'o woshərni haniyere dashətsank'on aata.
- Daniruwo ambətsəkishoneya biiyotsi bədets? (1) .
- Ambətsə biiyino bədetsətsotsə? (10).
- Hanə ayiyə taanon aawuk'owe kiitse? ($1 \times 10=10$).

Haniyere dashtsank'on guurətsotsi aak'əmaratsə guud'ər bəshirotsə hanə guud'ər daniya.

0 0 0 0 0 0 0 0 0	Fideliyona	Ayiye tana	K'awuntsa
	Ikə tatsa	1 x 10	10

Shini bédetsətsə biiyotsə békishatse bobewok'on wotarni k'osh 10 biiyotsi taawude'e k'osh kishatsə detsiyir haniyer dashtsank'on aata.

- Daniyiruwo andə ambətsə kishoyeya biiyotsi bédetsə? (2).
- Bégitə kishatse ambətsə ambətsə biiye fa'o? (10).
- Jamon bédetsətsə biiyotsi ayiyitanon aawuk'owe kiitse? 2×10 biiyotsə ambətsəno? 20

Haniyere dashtsonk'o guurəkotsi aak'əmaratsə guud'ərə botanonatə bo guut'on bokeewituwok'o aatər bodaftaratsə boguud'ədek'etuwo k'o wosha.

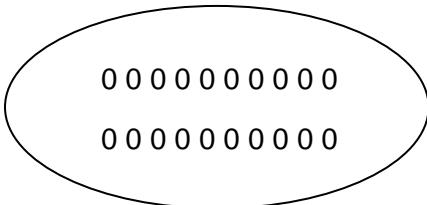
0 0 0 0 0 0 0 0 0	Fideliyona	Ayiyyona	K'awuntsa
0 0 0 0 0 0 0 0 0	Gitə tatsəwotsi	2 x10	20

0 0 0 0 0 0 0 0 0	Fideliyona	Ayiyyona	K'awuntsa
0 0 0 0 0 0 0 0 0	keezə tatsəwotsi	3 x10	30
0 0 0 0 0 0 0 0 0			

0 0 0 0 0 0 0 0 0	Fideliyona	Ayiyyona	K'awuntsa
0 0 0 0 0 0 0 0 0	Uutsə tatsəwotsi	5 x10	50
0 0 0 0 0 0 0 0 0			
0 0 0 0 0 0 0 0 0			
0 0 0 0 0 0 0 0 0			

Haniye okona k'osh daniru gitotsi tiizərni daniruwotsə shinatsə eed'iyrní haniyere dashtsonk'on aata.

1. Shutsə detsətsə kishotsə ambətsəno? (4).
2. Ikə ikə kishatse ambətsə ambətsə shutsəwotsə fa'no? (10).
3. Shutsə jaməwotsi ayo ayiyi tanon aawuk'owe guut'e? (4×10).
4. Shutsəwotsə ayo ambətse? $2 \times 20 = 20+20=40$.
5. Awuk'o fiinetsok'o daniruwotsəsh gal o bék'azala ananə kiitsərni haniyere dashtsank'on shutsəwotsi wokin biiyotsi de'er aak'əmaratsə guud'ər daniruwotsə bos'iiletuwok'o wesha.

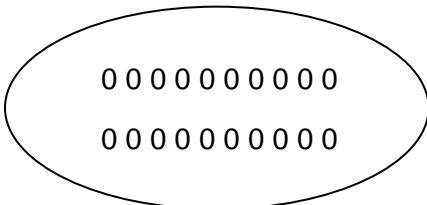

20

x2

40

Gitə tatsəwotsi =20

Awudə tatsəwotsi =40

$$2 \times 20 = 20 + 20 = 40$$

Ariyosha

A. Nalk'omaand (girman) ayiya

- $2 \times 50 = 50 + 50 = 100$
- $5 \times 70 = 70 + 70 + 70 + 70 + 70 = 350$
- $8 \times 90 = 90 + 90 + 90 + 90 + 90 + 90 + 90 + 90 = 720.$

Bí. Dashanə Ayiya

Ariyosha

$$\begin{array}{r}
 30 \\
 \times 2 \\
 \hline
 0 \longrightarrow 3 \times 0 \text{ lkəwotsən ayiya} \\
 +90 \longrightarrow 3 \times 3 \text{ tatsə wotsən ayiya} \\
 \hline
 90
 \end{array}$$

Haniyere okona daniruwotsə mas'afatse beyiru terəwer 4.6 tse imetsə aatotsi daniruwotsə bofiinituwok'o wosha.

Bí. lkə fideliyetsə S'een Taawotsi Bali (100) ayetsə s'een taawotsən Ayiya

Daniruwotsə s'een taawotsi 100n aawuk'o ayiyetuwo k'o bodantso gawiyirəni shin 100n ayiyi bəgiwo aatərni s'een taawu jamo 100n ayiyewor taawu man c'uushatse 2 zeerowo aaniyo aak'ə marats guut'a.

$$1. 3 \times 100 = 300$$

$$4. 52 \times 100 = 5200$$

$$2. \quad 6 \times 100 = 600$$

$$3. \quad 9 \times 100 = 900$$

$$5. \quad 7 \times 100 = 700$$

- K'awuntsə wotəts taawi shuutsatse beyiru gitə taawotsə kone? (gitə zeerowotsi)
- Taawotsi aawuk'oneya daatse? K'oш k'oш taawotsi 100n ayiyəni taawanotsi s'eegef botooki shuutso eebi? (bali ayets s'een taawotsi) erə aata. Daniruwotsə aaniyo bomaawiyala aani aani aatər bogawitwok'o wosha.
- Bali ayə wotətsə taawotsə woterawotsatse bok'oshe eegəneya? Erə aatərni bok'osheyi boshuutsatse bémuk'iyal gitə teero detsətsə taawotsi bali ayets s'een taawuno erə keewa.
- 100 ayets eteyiru taawo aawu naari taawu bowotok'o bokeewish daniruwotsi aata.

Aak'əmaratsə guud'ərni běshirotsə k'atsə 100li ayets s'een taawotsi guud'ər daniruowtsə bodafətaratsə boguud'ədek'etuwok'o wosha.

A. Haniyere okon ikə fideliyetsə s'een taawotsi bali ayets s'een taawon ayiyo daniya.

Ariyə 1 $200 \times 2 =$

Fiinə weer 1	Fiinə weer 2
200	$200 = 200 + 0 + 0$
$\times 2$	$\times 2$
400	$= 400 + 0 + 0$
	$= 400$

Ariyə 2 $700 \times 3 =$

Fiinə weer 1	Fiinə weer 2
700	$700 = 700 + 0 + 0$
$\times 3$	$\times 3$
2100	$= 2100 + 0 + 0$
	$= 2100$

Ariyə 3 $1800 \times 5 =$

Fiinə weer 1	Fiinə weer 2
1800	$1800 = 1000 + 800 + 0 + 0$
$\times 5$	$\times 5$
9000	$= 5000 + 4000 + 0 + 0$

= 9000

Cí. Tatsonatə K'oorona:

- Terəwer 4.6 1¹⁰ aatatsə k'aat'otse bokeewerəna guupə ima (2-12) bəborfetso beyiru aatotsi maa fiino imər arama.

4.1.5 10 natə 100 ayets s'een taawotsi ikə fideliyetsə s'een taawosh kayiya. Dan hanə k'os'əwotsi

Daniruwotsə dan hanə bodanək'ere okona:

- 1. 10 natə 100 ayit gito, keezonatə awudə fideliyetsə s'een taawotsi ikə fideliyetsə s'een taawotsəsh kayiyituno.**

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'ana

- Gitona keezonatə awudə fideliyetsə s'een taawotsi flesh kaardiyats guud'ede'er k'aat'otsə kindər daniruwotsə bogalituwok'o wosha.
- Dani tookatse sheengəsh k'ande'er kindo geyituwe.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina:

Haniyere shina s'een taawotsi ikə fideliyetsə s'eentaawotsəsh aawuk'o kayyo danerno. Hanə gawiyosh haniyere dashi ariyotsi tiizər shuutsə aanar s'iila.

Ariyə 1 8÷4 bano ambétse? Aaniyo sheengəshə boiime okona aak'əmaratsə guud'erni aawuk'on daatsetsok'o aatər aaniyo ayiyə tanon 2x4 =8 bəwoto keewa. Hana naaron haniyere dashətsank'on kiitsa.

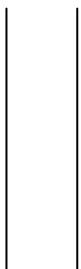
8 kaareuwuotsi detsəts rektangdiya

$$\boxed{} \boxed{} \boxed{} \boxed{} \boxed{} \boxed{} \boxed{} \boxed{} = \boxed{} \boxed{} \quad \boxed{} \boxed{} \quad \boxed{} \boxed{}$$

$$8 \div 4 = 2$$

Ariyə 2

$$13 \div 3 =$$

0	0	0
0	0	0
0	0	0
0	0	0

- Kaare eenotse beyiru guurkotsə taawo ambətse? (2)
- Kaare eenotse beyiru rekətangəliyotsə ayo ambətse? (3)

Ikə ikə rekətangəliyotsitse beyiru guurkotsə ambətsəno? (4) erə aatərni ila $12 \div 3$ ikə ikə rekətangəliyotse beyiru guurkots ayə kiitsitanə bəwotətsotsəna $12 \div 3 = 4$ erə keewa. Haniyere okona 10 natə 100 ayets gito, keezonatə awudə fideliyetsə s'een taawotsi ikə fideliyetsə s'een taawotsəsh kayiyo bodanetuwo'k'o keewurəni haniyere dashtsank'on tuwa.

Ariyosha $10 \div 2 =$

A

0	0	0	0	0	0	0	0	0
---	---	---	---	---	---	---	---	---

=

Bí

0	0	0	0	0
---	---	---	---	---

0	0	0	0	0
---	---	---	---	---

Haniyere dambi imetsə arəman aak'əmaratsə guut'a

1. 'A' etetsə fideliyə shirotsə ambətsə kaape fa'o (1)
2. Kaapəmanitse ambətsə guurekəno fa'otsə? (10)
3. 'Bí' etetsə fideliyə shirotsə ambətsə kaape fa'o? (2)
4. Ikə ikə kaapəman ambətsə ambətsə biiye bədetsə? (5)
5. 'Bí' etetsə fideliyə shiritsi kaapəmatsə jamon bodetsətsə guurkotsə (biiyotsə) taawo ambətse? $(5+5) = 2 \times 5 = 10$.
6. 'A' Shirotsi beyiru kaapotse beyiru biiyotsənatə 'Bí' shirotsi kaapotse beyiru biiyotsən jagewo aawk'owe keewe (guut'e) ? $10 = 2 \times 5$
7. Ila arəman shirotsə $10 \div 2 = 5$ erə guud'ər aani daniruwotsə guud'ə bodek'etuwok'o wosha.

0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0

0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

0	0	0	0	0
---	---	---	---	---

0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0

10 tatsəwotsi

$$10 \times 10 = 100$$

10 uutsəwotsi

$$100 \div 2 = 50$$

10 uutsəwotsi

$$100 \div 2 = 50$$

- Dambi imetsə arəman aak'əmaratsə guut'a.
- Giromaande beyiruwo ambətsə kaape? (1) kaapəmanə ambətsə guurkotsi detsəfe? (100)
- K'anomaande beyiruwotsə ambətsə kaapəno (2) ikə ikə kaapotsitse ambətsə guurkotsə fa'ano? (50).
- Gironatə k'onomande beyiru guurkotsə (teerowotsə) taawi jagewo awuk'owe keewe? $100 = 2 \times 50$.
- Eshēna $100 \div 2 = ?$ (50) erər aatərni ila arəman ganoka $100 \div 2 = 50$ erə guud'erni daniruwotsə taawur boariyituwok'o wosha.
- Hanə naari ariyotsi $30 \div 3 = ?$ natə 300 $\div 3 = ?$ hank'o weeron aak'əmaratsə guud'ər kiitsərni haniyere dashtsank'on ariyotsi guufərni keton bokayiyitə weero daniya.

Ariyosha: $10 \div 2 = 5$

$$1000 \div 2 = 500$$

Tatsonatə k'oorona

- Terəwer 4.7 (1-3) gaareon keewewona.
(4-6) maa fiino imər bofiinere arama.

4.1.6 Kayetsona kayitsonatə Banon jageya

Dan hanək'os'əwotsi

Daniruwotsə dan hanə bodank'əre okona:

- Kayetsona, kayitsonatə bani dagitsi jagewo galituno.
- Ayiyonatə kayiyi tanəwotsə jagewo keewituno.

Daniyiruwo fiina.

A. Shini k'ana

Kayetsona, kayitsonatə bana etiru aap'an ikə aniyonton ($10 \div 2 = 5$) imər fiina

Kayetsoni	Kayitsoni	Bana
10	2	5

Etiru jaando flesh kaardiyatsə fiinde'e kinda.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina:

Daniruwotsə haniyere shini bodantsə taawotsi ayiyonatə kayyon bogawituwok'o haniyere dashtsank'on aato goyituwe.

Ariyə 1

0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0

Aran aak'əmaratsə guut'a

Ambətsə kaapotsə fa'ano? (6)

Ikə ikə kaapotse ambətsə zeerowotsə fa'ano? (5)

1. Kaapə jamwotsitse beyiru zeerowotsə ayo ambətsə? ($6 \times 5 = 30$) erər aatər daniruwotsə bo'aaniyituwok'o woshərni běshirotsə $30 \div 6 = 5$ erə guud'er bos'iiletuwok'o wosha.

Ariyə 2

0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0

Aran aak'əmaratsəguut'a rekətan-glyi eenotse beyiru guurkotsə ambətsəno? (36) rekətangəli eenotse beyiru k'ac'ənənaana'a Kaapəwotsə ambətsəno? (6)

$$0 \quad 0 \quad 0 \quad 0 \quad 0 \quad \text{Kaapə naana'otsitse beyiru guure}$$

Kots ambətsəno?

$$36 \div 6 = 6$$

Aap'ipəroblemiya (kic'a)

Aap'i pəroblemiyotsi fiinefok'o daniyosha.

- Pərobəlemyo biitsə biitsə sheengə nababarəni beshiyosh bəgeyiru keewo awuk'o bəkəshituwok'o keewa.
- Bofiinitə weero keewur fiinarni aaniyo shengəsh galəde'e kiitsərni bəgeyiyal ariya.

Ariyosha: Burtukaniyə iki k'awuntso 20 santibə bəwotiyal 80 santibon ambətsə burtukaniyotsi keewituno?

Aaniya: Ikə burtukani k'awuntso 20 santiba

$$? = 80 \text{ santiba}$$

$$80 \div 20 = 4$$

80 santibon 4 burtukaniyotsi keewo faletuwe.

- K'osh hanə naari ariyotsi dabəde'e imərni daniruwotsə mas'afatse beyiru terəwer 4.9 bofiinituwok'o wosha.
- Ikə ikə k'ac'ənə naana'a kaapəwotsitse beyiru biiyotsə taawo ambətse? ($30 \div 6 = 5$) erə aatər daniruwotsə bo'aaniyituwok'o woshərni bəshirotsə $30 \div 6 = 5$ erə guud'ər bodandek'etuwok'o wosha.
- Damb rekətangəli weeron ariyə 1 natə 2 imetsə tanəwotsə ikə naari taawon kiitsekə bəwotok'o keewurni imetsəmank'on aak'əmaratsə guud'ər bos'iiletuwok'o wosha.

Ayiruwoni Ayiyiruwoni K'awuntsa

$$6 \times 5 = 30$$

$$\begin{array}{r} 1. \quad \text{Bí. Kayetsoni} \\ 2. \quad \quad \quad 30 \quad \div \quad 5 \quad = \quad 5 \end{array}$$

Hanatse aanarni 'A' natə 'B' shiritsi imetsə tanwotsi jagiya.

Kayitsoni bana kayetsoni

$$6 \quad \times \quad 5 \quad = \quad 30$$

Erərə guud'ərni shuutsoniyere okon bədowetə kic'o bə'aalok'o nokoride bobek'etuwok'o wosha. Manuwo kayetsona, kayitsonatə bani jagewo haniyere dash tanok'owi

kayetso =kayitso xbana

Ariyə 2 $12 \div 4 = 3$ hanə bəwoti $4 \times 3 = 12$ bəwotətsosha.

- Haniyere okona k'osh ariyotsi dabər imərni daniruwotsə mas'afatse beyiru terəwer 4.9 aatotsi bofiinituwok'o wosha.

Tatsonatə k'oorona:

- Terəwer 4.8 (a-Cí) gaarewon fiina
(Dí –H) maafiino imərə aramo geyituwe.

Aap'i Pəroblemiyotsi

Dan hanə k'os'əwotsi:

Daniruwotsə dan hanə danbok'əre ok'ona:

Aap'ipəroblemiyotsi ayiyə tanwotsi de'er fiinituno.

- Aap'ə pəroblemiyotsi kayiyi tanəwotside'er fiinituno.

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'ana.

- Daniruwotsə mas'afatse imetsə terəwer 4.10 imetsə aatotsi shengəsh fiinde'e kindo geyituwe.
- Aap'ipəroblemiyo keton fiini malo geede k'aniya.
- Dan hanton aametə dan aayiyə k'ac'əwotsi k'anide'e kinda.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina:

1. Pəroblemiyo shengəsh nababarni beshiyosh bəgeyiru keewo bəgeyiru weeron shengəsh keewur fiina, aaniyo sheengəsh galde'e kiitsərni bəgeyiyalə ariya.

Ariyosha: Ikə burtukaniy k'awuntso 20 santim bəwotiyal awud(4) burtukaniyotsi kewosh ambəts santibe bəgeyi? Awude burtukaniyots k'awuntso = ?

Aaniya: Ikə burtukaniy kawuntso 20 santima.

$4 \times 20 = 80$ santiba Eshəna 4 burtukaniyotsi kewosha.

80 santibəwotsi geyituwe.

Ariyə 2 Abebe 600 ambaron 4 kuuntal gaasho kewere ikə kuuntal gaash kewosh ambətsə ambaare bəgeyi?

Cí. Tatsontə k'oorona:

1. Terəwer 4.9 (1-4) k'aat'otse daniruwotsə gaarewon keeweyar fiinono.

(5-8) k'aat'ə fiino imər aramo geyituwe

(9-13) maa fiinə wotarni weet perediyon arameyal doyituwe.

4.1.7 S'een taawots Dabeyonatə k'oш k'oшewon s'een taawots Ayiyonatə kayiyona (6 perediy)

1. Dani taokə hanitsəna s'een taawotsə dabeyo wokin k'oш k'oш sheo ikə fideliyetsə s'eentawotsən ayiyonatə kayyon aani kep'i k'alo danetuno.

Dan hanə k'oш'ewotsi

Daniruwotsə dan hanə danbok'əriye okona:

- a. S'een tawots dabeyo ikə fideliyetsə s'een taawotsən ayiyituno.
- b. S'een taawots k'oш k'oшewo ikə fideliyets s'een taawotsən ayiyitno.
- c. S'een taawotsə dabeyo ikə fideliyetsə s'eentaawotsəsh kayiyituno.
- d. S'een taawotsə k'oш k'oшewo ikəfideliyetsə s'eentaawotsəsh kayituno.

S'een taawots dabeyo wokin k'oш k'oшewo k'oш k'oш (ayə) fideliyi taawədetsəts s'een taawotsən ayiyonatə kayon faletuwok'o keewa. S'een taawotsi kuməwotsən baləwotsən tatsəwotsənatə ikəwotsən guut'o dabonatə k'aawosh bəwotituwok'o gawiya.

Ariyə 1 29 ambəts tatsəwotsənatə ambətsə ikəwotsən detsəfa?

$$\begin{aligned} 29 &= 2 \text{ tatsəwotsənatə } 9 \text{ ikəwotsən detsəfe} \\ &= 20+9 \end{aligned}$$

Ariyə 2 138 Ambətsə baləwotsəna, ambətsə tatsəwotsənatə ambətsə ikə mootsən detsəfa?

$$\begin{aligned} 138 &= 1 \text{ baləwotsəna, } 3 \text{ tatsəwotsənatə } 8 \text{ ikəwotsəna.} \\ &= 100+30+8 \end{aligned}$$

Ariyə 3 1241 ambətsə kuməwotsəna, ambətsə baləwotsəna, ambətsə tatsəwotsənatə ambətsə ikəwotsən detsəfa? 1241=1 kumona, 2 baləwotsəna, 4 tatsəwotsənatə 1 ikona. Dabi tanon kumotsə, baləwotsə, tatsəwotsənatə ikotsən aawuk'owe gede? (1000+200+40+1) erər aatərni daniruwotsə bo'aaniyituwok'o wosha.

- S'een Taawots dabeyo ikə fideliyets s'een taawotsən ayiya.

Ariyə 1 A. $2 \times 19 = 2 \times (10+9)$ B. $5 \times 168 = 5 \times (100+60+8)$

$$\begin{aligned} &= (2 \times 10) + (2 \times 9) && = (5 \times 100) + (5 \times 60) + (5 \times 8) \\ &= 20+18 && = 500+300+40 \end{aligned}$$

$$=38 \qquad \qquad \qquad = 840$$

Cí. $7 \times 1122 = 7 \times (1000+100+20+2)$

$$\begin{aligned} &= (7 \times 1000) + (7 \times 100) + (7 \times 20) + (7 \times 2) \\ &= 7000 + 700 + 140 + 14 \\ &= 7000 + 854 \\ &= 7854 \end{aligned}$$

Bí. S'een taawo k'oosh k'oshewo ikə fideliyotsə s'een taawotsən ayiya.

Ariyosh	A. $6 \times 62 = 6 \times (70-8)$	Bí. $7 \times 156 = 7 \times (200-40)$
	$= (6 \times 70) - (6 \times 8)$	$= (7 \times 200) - (7 \times 40) - (7 \times 4)$
	$= 420 - 48$	$= 1400 - 280 - 28$
	$= 372$	$= 1400 - 308$
		$= 1092$

- Hanatse aanarəni daniruwotsə mas'afatse laayiru ariyotsi keeweyiyere okona terəwer 4.10 tsi aato tsi daniruwotsəsh imər bofiinituwok'o woshərni bofiino k'ororo geyituwe.

Cí. S'eentaawotsə dabeyo ikə fideliyotsə taawotsəsh kaiya.

Ariyosh: A. $(48+8) \div 4 = (48 \div 4) + (8 \div 4)$

$$= 12 + 2 = 14$$

Bí. $(144+27) \div 9 = (144 \div 9) + (27 \div 9)$

$$\begin{aligned} &= 16 + 3 \\ &= 19 \end{aligned}$$

Dí. S'een taawotsə k'oosh k'oshewo ikə fideliyetsə s'een taawotsəsh kayiya.

Ariyə A. $(95-20) \div 5 = 195 \div 5 - (20 \div 5)$

$$\begin{aligned} &= 19 - 4 \\ &= 15 \end{aligned}$$

Bí. $(240-48) \div 6 = (240 \div 6) - (48 \div 6)$

$$= 40 - 8$$

Tatsonatə k'oorona

- Hanatse aanarni k'oshe hane naari ariyotsi imerni bosh bégaleer okona bomas'afatse terewer 4.11 tse imetsə aatotsi bofiinituwok'o kup'iyo geyituwe. Aatotsi gaarewon kayide'e bofiinituwok'o wosherni guurarə bofiiniruwo s'ilər kaatso geyituwe.

4.1.8 Ayiyə tano Dabi Tanatsə Bad'iye niwa:

Gitə fideliyetsə s'een taawotsən ikə fideliyetsə s'een taawotsi ayiya.

Danhane k'os'əwotsi:

daniruwotsə danəbok'ere okona

- Ayiyə tano dabi tanatsi bad'i niwo keewituno.
- Gitəfideliyetsə s'een taawots ike fideliyetsotsən ayiyituno.
- Aap'i pəroblemiyotsi fiinituno.

Daniyiruwo fiina

A. Shini kana

Aiyiyə tano dabi tanatsə bad'əyi niwo daniyosha gitə fideliyetsə s'een taawotsi tatsəwotsənatə ikewotsə dabeyon bad'ide'e guud'ərə shuutsə aanr s'ilosh wotite k'ac'əwotsi k'anide'e kinda.

Ariya : $15=10+5$ $36 =30+6$, $72 = 70+2$

Bí. Danonatə Daniy amatse Dan t'iin t'iina.

Gitə fideliyetsə s'een taawotsi ikə fideliyetsə taawotsən ayiy tano tatsəwotsənatə ikewotsə dabeyo ikə fideliyetsə s'een taawotsi ayiy tan wonide'e guut'o botewrerituwok'o wosh geyituwe. Erəni daniruwotsə mas'afats imets k'osh hane naari aatotsi daniyirni bodaftaratsə guud'əbodek'etuwok'o aak'əmaratsə guut'a. Ariyats s'oode'e daniyoni daniruwotsə shengəsh danbodek'etuwok'o aayiyituwe.

Ariyosha: $15 \times 3 = (10+5) \times 3$ $64 \times 5 = (60+4) \times 5$

Tatsəwotsənatə ikewotsə dabeyo ikə fideliyetsə s'een taawotsən ayiyosha, ayiyə tano dabi tanatsə bad'yo botewrerituwok'o wosha. Erəni imetsotsi aak'əmaratsə guut'a $(10+5) \times 3$ tanə hanitsəna dabeyiruwotsi 10 nate 5 bowotok'onatə bodabən man ayiru taawo 3 bəwoto, 3 gitə dabeyiru taawotsi bá'ayiyora dabeyiruwotsə dagotse beyiru dabi tanoni ayiyeyiruwotsə dagotsə bəwotituwok'o keewurni han aak'əmaratsə guud'ər kiitsa.

$$(10+5) \times 3 = (10 \times 3) + (5 \times 3)$$

$$(20+8) \times 5 = (20 \times 5) + (8 \times 5)$$

Haniye okona daniruwotsə mas'afatse boyiru terewer 4.12 tsi aatotsi daniruwotsə bofiinituwok'o wosha (kup'iya).

- Imetsə guupo bodafətaratsə guud'əbodek'etuwok'o wosha.

'A' , 'O' natə U etetsə s'een taawə jamosha

$$(A+0)+U = AxU+OxU = (AxU)+(OxU)$$

Gitə fideliyetsə s'een taawotsi ikə fideliyets s'een taawotsən ayiya.

Ariya: $32 \times 7 = \underline{\hspace{2cm}}$

Fiinə weer 1	Fiinə weer 2	Fiinə weer 3
32	$32 = 30+2$	$32 \times 7 = (20+2) \times 7$
$\times 7$	$\times 7 \quad \times 7$	$= (30 \times 7) + (2 \times 7)$
227	$210+14$	$= 210+14$
	$= 224$	$= 224$

- Dambi imetsə ariyo fiinetsok'o bodaniye okona daniruwotsə mas'afatse beyiru terəwer 4.13 imetsə aato daniruwotsə bofiinituwok'o wosha.

Aap'ə pəroblemiwotsi

- Pəroblemiyotsisheengəsh nababar beshiyosh bęgəyiru keewotsi daatsə bofalitə weer keewa. Bofiinitəweero keewur bofiinituwok'o woshərni aaniyo shıron galəde'e kiitsər bęgəyiylə ariya.

Ariya: Abebe 5 biiyotsi detsəfe. Béməsh bish 15 biiyotsi bədabəre biiyəmanotsi '5' toohəwotsənton taalo bokayədek'al toohə jaməwotsəsh ambətsə ambətsə biiye bode?

Aaniya

Abebe biiyotsə '5'

Béməsh bədabətsə biiyotsə 15

Jamon biiyotsə $5+15=20$

Kayitsə toohəwotsə ayo 5

Eshəna tanon kiitsewora

Jametsosh bəbodora banoni = $(5+15) \div 5$

$$= (5 \div 5) + (15 \div 5)$$

$$= 1 + 3$$

$$= 4$$

Toohə jaməwotsə 4 awudə biiyotsi detsəfno (bodetuwo).

Cí. Tatsonatə k'oorona:

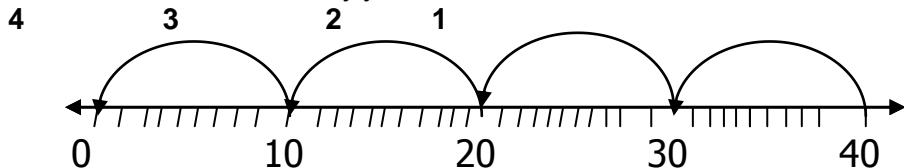
- Terəwer 4.13 natə 4.14 békānituwok' on gaarewon, bōtōokə tookon, māafiiñon fiinar bos'iiletuwok'o woshər bodanonañatə bok'azón ariyo faletuwe.

4.1.9 Ikə fideliyets s'een taawotsənatə gitə fideliyetsə s'eentaawotsi ikə fodeliyetsə s'een taawotsəsh ooronatə ooralon kayiya (6 perediya).

Dan hanə k'os'ewotsi:

daniruwotsə dan hanə dane bok'ere okona:

- Ikonatə gitə fideliyetsə s'eentaawotsi ikə fideliyetsə s'een taawotsəsh ooralo kayiyituno.
- Ikonatə gitə fideliyetsə s'een taawotsi ikə fideliyetsə s'een taawotsəsh ooronəton kayiyituno.
- Ikonatə Gitə fideliyetsə s'een taawotsi ooralo kayiya. kayiyi tanə han daniyosha:
- Gitəl K'aat'otse bodantsə ikə fideliyetsə s'een taawotsi shuuts aanar s'iila.
- K'aat'ə hanitse bodants 10 ayetsə s'een taawotsi ikə fideliyetsə jeen taawotsəsh kayiyo shuutsə aanars'iila.
- Taawi toos'o deer kayiyə tano aawuk'o bofiinituwok'o kiitsa.

1. Taawi toos'atse t'oolo tuwetsə taawo aawune? (04)
2. T'oolo ishetse taawo ambətse? (0)
3. Ambətsote t'ooke (shaawe)? (4) erər aatərni daniruwotsə aanitse s'iilər egosho bēwotsətsok'o bokeewituwok'o daniya.
4. Ikə ikə t'ooləwotsitse beyiru k'ac'ənanaana'a beyoki baash ayo kayiyə tanon aawuk'owe keewe? ($40 \div 4$) erər aatərni banoni jam t'ooləwotsitse beyiru beyoki baash ayo 10 bowotətsotsəna $40 \div 4 = 10$ erər bokeewitəwok'o daniyirəni k'osh hanə naari aatotsi toohare fiinə naamān bodanetuwok'o wosha.
5. Ikə fideliyets s'een taawotsi ikə fideliyetsə taawotsəsh kayiyir daatsetə bano kayetsə tatsə kishoto ikə naari ikə fideliyetsosh kayiyə daatsetuwo tatsələ (iki tatsə 10) bēwotituwok'o keewa. Gitə fideliyetsə s'een taawotsi ikə fideliyetsə s'een taawotsəsh kayiyosha gitə fideliyetsə s'een taawo tatsonatə ikí dabeyon bad'ide'e kayir hano dabon fino faletuwok'o haniyere dashi ariyotsə aak'əmaratsə guud'ər tohar fiinə aiyi tanon bo'ariyo tuwok'o woshər daniya.

Ariya A.

- 1. $4 \div 2 = 2$ 2. $40 \div 2 = 0$ 3. $8 \div 2 = 4$ 4. $80 \div 2 = 40$

$$\text{Bí. } 3\sqrt{36} = 3\sqrt{30} + 3\sqrt{6} = 10+2=12$$

4.1.10 Taawotsi tatsəwotsənatə ikəwotsə dabeyon bad'ide'e kayiya.

Ikə fideliyetsə s'een taawotsənatə 10 tsi ayets taawotsi ikə fideliyetsə s'een taawotsəsh ooralo kayiyo gawiye okona 10 ayets woteraw taawotsi aawuk'o kayiyetuwok'o keewo geyituwe.

Ariyosha: $44 \div 4 =$

Fiinə weer 1

$$44 \div 4 = (40 \div 4) + (4 \div 4)$$

$$= 10 + 1$$

$$= 11$$

Fiinə weer 2

$$4 \quad 44 = \underline{4} \quad 40 + \underline{4} \quad 4$$

$$= 10 + 1$$

$$= 11$$

Gite fideliyetsə s'een taawotsi tatsonate ikəwotsə dabeyon guud'ər ike fideliyets taawotsəsh kayiyo gawiyirəni tatsəwotsənatə ikəwotsə dabeyon bobanə daatseraw gitə fideliyets s'een taawotsi kayiyi faletuwok'o sheengə keewa.

Ariya: $32 \div 4 = (30+2) \div 4 = (30 \div 4) + (2 \div 4)$

'30' natə '2' awudosh (4) kayitə taawots boka'ituwok'o woshərni '32' to haniyere dashtsank'o bod'ide'e guut'a.

$$32 \div 4 = (28 \div 4) + (4 \div 4)$$

$$= 7 + 1$$

$$= 8$$

Haniyere okona daniruwotsə mas'afatsi terəwer 4.15 daniruwotsə bofiini tuwok'o ima.

Bí. Ike fideliyetsonate Gitə fideliyetsə s'een taawotsi Ike fideliyetsə s'een taawotsəsh oronton kayiya.

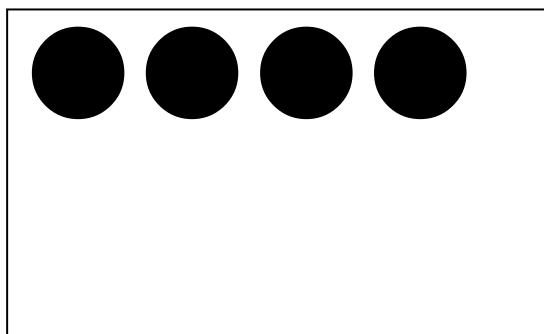
- Ooral kayet ike fideliyetsə s'uentaawotsi ike fideliyetsə s'een taawots, gitə fideliyetsə s'een taawotsi ike fideliyetsə s'een taawotsəsh kayiyo haniyere dashi imetsə ariyemank'on shuutse aanar s'ilik'o aata.

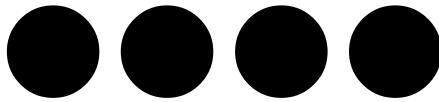
Ariya: 1. $6 \div 2 =$ ambətse bəwoti? (3) eegoshe $3 \times 2 = 6$

2. $16 \div 4 =$ ambətse bəwoti? (4) eegoshe $4 \times 4 = 16$

Erər aatərni aaniyotsi ayiyə tanon ariyo bogawituwok'o wosha.

- Oronton kayiya etoni taawə iko k'ooshosh kayiyewora s'uwatse (ilə) ooritə taawo 'o' (zeerow woniyer) k'oshor kayiruwoniye bē muk'iyala 'Oora' ereerə keewa.
- Ike fideliyetsə s'een taawoikə fideliyetsə taawosh oronton kayiyo haniyere dashətsank'on aak'əmaratsə fiinar kiitsa.

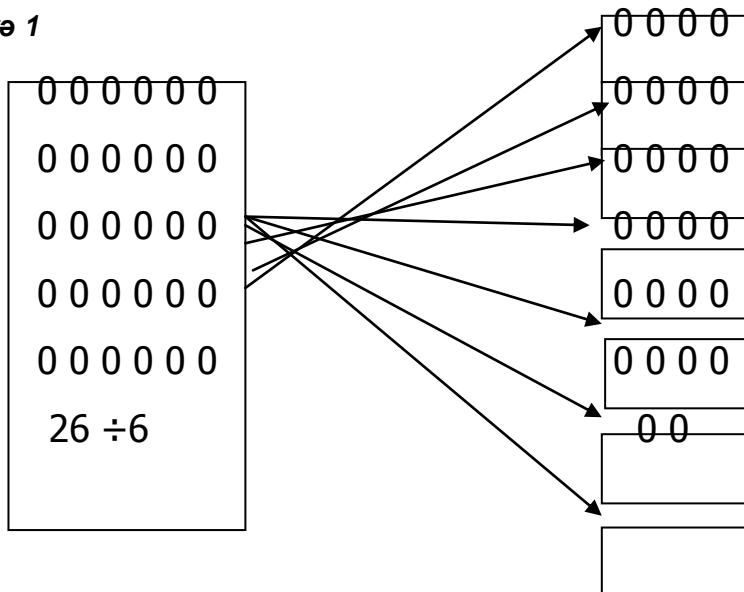

Ambətsə kuutotsə fa'ano? (8)

1. Keezə kuutotsi k'aawude'e k'oш k'oш saat'inots gerer
2. Ambətə keezə kuutə detsətsə sat'inewotsə fa'ano? (2)
3. Ambətsə kuutəno saat'inotsə kindane oortsotsə? (2) erər aatərni $8 \div 3 =$ bano '2' ooro 2 bəwoto keewa.
4. Daniruwotsə bodaftarats guud'e bodek'etuwoк'o washa.
5. K'oш hanə naari ariyotsi aak'əmaratsə guud'ərni daniruwotsəntən tohar fiinar tewəriya.
6. Gitə fideliyets s'een taawots ike fideliyetsə s'een taawotsəsh kayiyosha haniyere dashi ariyan s'iilo faletuwe.

Ariyə 1

1. Saat'in eenotse ambətsə biiyotsə fa'ano? (26)
2. Ambə awudə biiyə detsətsə k'ac'ənaana'a saat'inwotsə fa'ano? (6)
3. Saat'inotsə bokindawo oorəts biiyotə ambətsəno? 2 erər.

Aatərni $26 \div 8$ bano '4' ooro 2 bəwoto keewa.

Ariyə 2 73 to 4 sh kaiya shawato awdoniyere bēbogetuwotsəna ($7 > 4$)

Fiinə weer 1 4 73 k'aat'əwotsən kayiyde'e 3 tatsəwotsə bo'oorituwotsəna.

Gitələfiina 1 Ikona 73 dambe beyiru kayiyi tanı jindatsə

- 73 tookatsə guud'ərni $4 \times 1 = 4$ bəwotətsotsəna

- 4 awudona kayiyə tanoke kayeyiruwo beyoke
- 33 beyirə (7) shawatoniye dasha.

Guud'ər shawatatse k'awituwo (7-4=3) bəatse k'aawe yiruwonat k'aawetuwon tatsi ayə bowotə tsotsəna keez tatsəwotsə oorituno.

Fiina weer 3 18 '33' ikəwotsi awudon notaawora 8

4 73 ikəwotsə '32' wotar bodaatsetuwotsəna

8 kayiy tanatse kayets 73 jindon dambə 3 tookatsə guut'etuwo
 $8 \times 4 = 32$ bəwotətsotsəna 33 tse 32 k'aawa (33-32= ooro 1 bəwotətsotsəna hank'on kayiyə faletuwok'o $73 \div 4 =$ bano '18' ooro '1' bəwotok'o keewa.

Imetsə gitə maləmanotso de'erə rhanə naari aatotsi fiinar daniruwotsəsh bəgalefetso daniyirə bomas'afatse beyiru terəwerotsi fiiniyo geyituwe.

Cí. Tatsonatə k'oorona

Terəwer 4.15 (1-3) k'aat'otse bogaarewonton keewewuno.

(4-8) maafiino imər aramewa.

Terəwer 4.16 k'aat'otse botookon bofiinere arametuwo wosha.

Terəwer 4.17 aatə 1 k'aat'otse gaarwon fiiniya.

Aatə 2 k'aat'otse bo'aalə ani fiinono.

Aatə 3 maafin wosherni bofiinatse kaatso imewa.

Terəwer 4.18 botookə tookono gaarewon fiinono bosh bəgalituwotsəna gitə fiiniyi maləmanotsən fiiniyo sheengetuwe.

4.2 *Ayiyo Guut'on fiini mala (12 perediya)*

4.2.1 Keez fideliyetsə s'een taawotsi lkə fideliyetsə s'eentaawotsən ayiya (3 perediyo)

Dan hanə k'os'əwots:

Daniruwotsə dan hanə boishe okona:

Keezə fideliyetsə s'een taawotsi lkə fideliyetsə s'een aawotsən ayiyətuno.

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'ana

- Dan detsan sheengəsh dande'e kinda..
- Dan hanton ametə dan aayiyə k'ac'o finde'e kinda .

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina

1. Keezə fideltsə s'een taawotsi baləwotsn tatsəwotsən ikəwotsə dabon guut'o bogawituwok'o shuutsə aanar s'iilo geyituwe.

Ariya: $144 = 100+40+4$

1. Ikə fideliyets s'een taawon keezə fideliyetsə s'een taawotsi ayiyosha iki moowatse tuwur ayiyər bo'aaniyo guut'əfere bali maatsə bodəfetso amo bēgeyituwok'o kiitsa.
2. Ayotsi ayiyeyiruwotsi bomaa k'awuntson doozəde guud'ər dabon bo aaniy daatsa.
3. Keezə fideliyetsə taawotsi ikə fideliyetsə taawotsən k'osh k'osh naariweeron ayiyə faletuwok'o ariyon kiitsa.

Ariyə 1 $134 \times 2 =$

Fiinə weer 1 $134 = 1$ bala + 3 tatsəwotsi + 4 ikəwotsi

$$\begin{aligned}
 & \quad \quad \quad \times 2 \\
 &= 2 \text{ baləwotsi} \quad 6 \text{ tatsəwotsi} + 8 \text{ ikəwotsi} \\
 &= 200 + 60 + 8 \\
 &= 268
 \end{aligned}$$

Fiinə weer 2

134

$\times 2$

268

Ariyə 2 $434 \times 2 =$

Fiinə weer 1

$$\begin{aligned}
 434 \times 2 &= (400+30+4) \times 2 && 1. \text{ Keez fideliyetsə taawo baləwotsən} \\
 &= (400 \times 2) + (30 \times 2) + (4 \times 2) && \text{ tatsəwotsənatə ikəwotsi dabon guut'a} \\
 &= 800 + 60 + 8 && 2. \text{ Ayiyə tano dabi tanatsə bad'iyede'eni} \\
 &= 868 && \text{ de'eni ayiyetsotsi (ayotsi) daba.}
 \end{aligned}$$

Fiinə weer 2

438

$\times 2$

868

Haniyere dambi t'iintsets ariyotsi daniruwotsə bodaftaratsə guud'ə bodekiyere okona daniruwotsə mas'afatsi terəwer 4.19 tsi imetsə aatotsi daniruwotsə bofiinituwok'o wosha.

Tatsonatə k'oorona.

- Terəwer 4.19 aatə '1' gaarewon keewewuno (shiyewuno).
'2' maafiino imər aramewe

4.2.2 Bok'osh k'osh maa k'awuntsə fideliyon detsəfe etə geefə s'eentaawotsi ayiya (6 perediyo)

Dan hanə k'os'əwotsi:

Daniruwotsə dan hanə danəbok'əre okona:

- Ayə maak'awuntsə fideliyots detsəfe etə geefə s'een taawotsi ayiyituno.

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'ana

- Dani detsantse sheengəsh k'ande'e kindo geyituwe.

B. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina:

Bok'osh k'osh maa k'awuntson detsəfe etə geefə s'een taawotsi ayijo haniyere shini bodantsok'on aak'əmaratsə guud'ər tohar fiinək'on shuutsə aanar s'iila. Shuutsə aanar s'iilosh fiinetsə aatotsə k'awunon ayiyə malon fiinarni daatsetsona nokoriyir kiitso geyituwo. Bok'osh k'osh maa k'awuntsə fideliyon detsəfe etə geefə s'een taawotsi tana. Ketə fiini weeron ayiyə aatotsi ketatse tuwur mangomand tohar fiinar botewrerituwok'o wosha.

Ariya 258 x2=

$$258 \quad 2 \times 8 = 16, \quad 16 = 1 \text{ tatsonatə } 6 \text{ ikəwotsi } 6\text{na aaniyi imeyiruwokə}$$

$$x2 \quad \text{ikimaa k'awuntsokə guud'ə ike tatsona keezə}$$

$$516 \quad \text{fideliyetsə taawi tatsi mootsi ayiyər nodaats tuwonton daba.}$$

- Tatsi maa fideliyo ayide'e nodaatsitə 1 tatsonton dabər daatsetso tatsi maak'awuntsokə guut'a.
- Bali maa fideliyo ayiyər bali maa taawi k'awuntsokə guud'ər k'awuntso keewa.

Fiinə weer 2

$$258 = 2 \text{ baləwotsi} + 5 \text{ tatsəwotsi} + 8 \text{ ikəwotsi}$$

$$x2 \quad x2$$

$$= 4 \text{ baləwotsi} + 10 \text{ tatsəwotsi} + 16 \text{ ikəwotsi}$$

$$= 400 + 10 + 16$$

$$= 500 + 16$$

$$= 516$$

Fiinə weer 3

$$\mathbf{258} = 200+50+8$$

$$\begin{array}{r} \times 2 \\ 258 \\ \hline 516 \end{array}$$

$$\text{Ariyə 2} \quad 656 \times 2 =$$

Fiinə weer 1

$$656$$

$$\begin{array}{r} \times 2 \\ 656 \\ \hline 1312 \end{array}$$

Fiinə weer 2

$$656 = 600 + 50 + 6$$

$$\times 2$$

$$\begin{array}{r} = 1200 + 100 + 12 \\ = 1312 \end{array}$$

- Hanatse aanarəni k'osh hanə naari ariyotsi dabəde'e imərni daniruwotsə mas'afatse beyiru terəwer 4.20 tsi aatotsi daniruwotsə bofiinituwok'o wosha.

Aap'i pəroblemiya (3 perdiya)

K'ot'okanitsi imetsə aap'i pəroblemiyotsi fiinə weeron fiino faletuwe.
Ariya lkə mereerə k'awuntso 120 ambaar bəwotiyalo zelalem 6 mereerəwotsi kewosh ambətsə ambaare bęgeyi?

Aaniya: 1 mereero = 120 ambaara

$$6 \text{ mereero} = ?$$

$$6 \times 120 = 720$$

Eshəna zelalemi 6 mereero kewosha 720 ambaaro bish geyituwe.

- Erəni daniruwotsə maiafatse terəwer 4.21 imetsə aatotsí daniruwotsə bofiinituwok'o wosha.

Cí. Tatsonatə k'oora:

- Terəwer 4.20 (1-4) tohobor shiyeyar bofiinituwok'o woshərni guurar s'ilər kaatsə ima, (3-4) maa fiino imər bofiinituwok'o woshər arama.
- Terəwer 4.21 (1-6) bogaareuwotsəntən tohar keeweyar bofiinituwok'o wosha.
7-12) maa fiino ima.
kayyo guut'on fiini maala (19 perdiya)

4.3 Kayiyo guut'on fiini malo daniya (5 perediya)

4.3.1 Kayiyo guut'on fiini malo de'er fiinituno

Dan hanə k'os'əwotsi:

Daniruwotsə dan hanə danbok'ere okona:

Kayiyo guut'on fiini malo de'er fiinituno

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'ana.

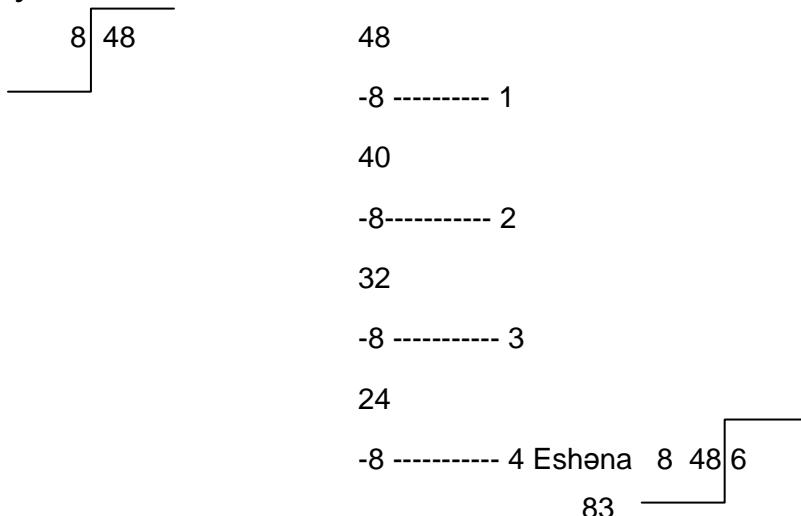
A.Haniyere shini bodantsatse botuwituwok'o shuutsə aanar s'iili aatotsi k'aniya.

Ariya: 15 ÷3, 20÷4 - - hank'o dan hanton ametə dan aayiyə k'ac'əwotsi k'anide kindeyal shengetuve.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina:

1. Dani k'aat'anitsəna s'een taawotsən ayiyə tanəwotsi tano taawefotsəna k'oshə k'osh malotsi fiino danərno. Daniruwotsə han bogawituwok'owa gitə fideliyetsə s'een taawotsi kayiyo siilitə ikə ikə aatotsi ketatse tuwuə mangomand aak'əmaratsə guud'ər bo'aaniyo aap'on bokeewituwok'o wosho geyituwe. Aaniyiman bodaatsatse weero taawefotsi dek'ətəniyaliye wotiyala bokeewotuwok'o woshər shuutsə aanar s'iila.
2. Ooro kayitsoniye bəmuk'efetso (ooron kayiya)
3. Kayetso tatsəwotsənata ikəwotsəmaand woniyide'e kayir bano dabər jam bano keewi malo de'ere fiina.
4. Taawotsi bad'iyir tana.
5. Tatsosh kayiyi həgiyode'er tano gawurni maləhanotsi de'erə haniyere dashi imetsə tanəwotsi bofiinituwok'o kup'iya. Gitə fideliyetsə s'een taawitsi ikə fideliyetsə s'een taawotsən kayiyosha ooro kayitsoniye bəmuk'efetso kayetsatse kayitso k'aawar kayiyi faletuwok'o keewurə haniyere dashtsank'on oriyon kiitsa.

Ariyə 1

$$\begin{array}{r}
 16 \\
 -8 \cdots \cdots \cdots 5 \\
 8 \\
 8 \cdots \cdots \cdots 6 \\
 0
 \end{array}$$

Kayetsona tatsəwotsənatə ikəwotsəmand bad'ide'e dabərə bodetuwo (bano) dabər jam bano keewimalode'er tana.

Ariyə 2

$$\begin{array}{r}
 5 \overline{)25} \\
 = 5 \overline{)20+5} = 5 \overline{)20} + \overline{)5} \quad 5 \\
 = 4+1 \\
 = 5
 \end{array}$$

Ariyə 3 taawotsi bad'iyi mala.

$36 \div 9 = (30+6) \div 9$ 30 natə 6 jeed'iwosh kayiyo falerawotsna haniyere dashtsank'o bad'iya.

$$\begin{aligned}
 (27+9) \div 9 &= (27 \div 9) + (9 \div 9) \\
 &= 3 + 1 \\
 &= 4
 \end{aligned}$$

Hanotsənatə hanə naari k'oш k'oш ariyotsi fiinar botewrerituwok'o woshərni daniruwotsə bodaftaratṣə guud'əbodek'etuwok'o wosha. Erəni daniruwotsə mas'afatse beyiru terəwerotsi ikə ikon fiina.

Cí. Tatsonatə k'oорона :

- Terəwer 22-25 beyiru aatotsi bali bodantsə maləwotsənə (gaarewon, botookə tookon) maafiinon, fiinar s'eiilo- -deer bofiinituwok'o woshər bodanawə keewo bēbeyala kaatsər tep'o geyituwe.

4.3.2 Kayiyə Tani bano Gamata (3 perediya)

Dan hanə k'os'əwotsi:

daniruwotsə dan hanə danəkok'ere okona:

- Kayiyə tani bano gamatituno.
- Ikə fədelyewotsənatə gitəfidelyetsə s'een taawotsə karənat 10 ayetso aap'on shuutsə aanar s'iilo faletuwe.

Daniyiruwo fiina

A. Shin k'ana.

- Kayetso tatsí ayets fideliyo kayitsoniye muk'itə s'een taawon kayi tano aak'əmaratsə guud'əde'e bano bokeeworə aawuk'o daatsetsok'o aata. Erəni kayiy tanə hano bogamatitə malo keewurni haniyere dashətsank'on tuwa.

Bí. Danonatə Daniyə Amatse dan t'iin t'iina:

- Kayi bano aawuk'owe gamete erə aaterini kayi bano shin kayirə keton kayetso tawon shatər kayir nodaatsituwona (bano) shini kayitsonton ayirərnı kayetsonton nokoriyər bok'osh k'oshewo s'iibrni banəmana muk'əshde'e wokin eenshəde'e gamato faletuwok'o keewa.
- Kayetə taawo kayits karən tatsi ayets tawosh kayir bano shintsonton ayiyər kayetsonton nokoriyər bə'aaniyo ambəts bəwot'ok'o gamatofaletuwe.

Ariya $32 \div 7 =$

$\underline{7} \quad \underline{32}$ bano gamətoshə haniyere dashi banotsi nibon tana.

- $10 \quad \underline{32} \quad 7$ sh karən 10 ayets geeyar kayiya .
- Daatsetsə bano kayitsonton ayəyər kayetsonton nokoriya $7 \quad 32 \quad 3 \times 7 = 21$ ($32 > 2$)
- Bodetsətsə k'osh k'oshewo kayitsonton nokoriyər bano eensha. $32 - 21 = 11$
- Tatso 7 bəbogetuwotsəna ($10 > 7$) $7 \quad 32$ gəməti bano $3+1 = 4$.

Ariyə 2 $42 \div 11 =$

$$\begin{array}{r} 11 \quad \underline{42} \\ \underline{10} \quad \underline{42} \\ 11 \quad \underline{42} \end{array} \quad \begin{array}{l} 11 \text{ karən } 10 \text{ ayets taawo } 10 \text{ bəwotətsotsəna} \\ \text{bano '4' ooro 2.} \\ \text{gəməti bana } 4-1 = 3 \end{array}$$

Ariyə 3 $126 \div 14 =$

$$\begin{array}{r} 14 \quad \underline{126} \\ 10 \quad \underline{126} \end{array} \quad \begin{array}{l} \text{bano gəmətiyon daatsosh } 10 \quad \underline{126} \\ \text{Bano '12' ooro '6'} \end{array}$$

$$12 \times 14 = 168$$

$$168 - 126 = 42$$

$\underline{14} \quad \underline{126}$ $42 > 14$ han bəwotətsotsəna $42 = 3 \times 14$ bəwotətsotsəna gamatets banatse 3 kaawa.

$$14 \quad 126 \text{ gəməti banoni } 12-3=9$$

- Kayitso taawə ikatse tuwur shine shuutsə s'een taawotsən ayiyə malo dek'a. Hanə naari fiini maloni ban daatsosha kayiruwo taawu ikatse tuwur shine shutson matsər taawotsən kayetso wokin karən taawo daatsefetso ayiya.

$$15 \quad 90 \quad 1 \times 5 = 15 \quad \text{Eshəna } 15 \quad 90 \text{ bano '6' ooro '0'}$$

$$2 \times 15 = 30$$

$$3 \times 15 = 45$$

$$4 \times 15 = 60$$

$$5 \times 15 = 75$$

$$6 \times 15 = 90$$

Haniyere dambi ariyotsi aak'əmaratsə guud'ərni daniruwotsə bodaftaratsə guut'ə bodek'ere okona boma s'afatsi terəwer.

- Natə 4.27 aatotsi bofiinituwok'o wosha.

Tatsonate k'oorona

- Terəwer 4.26 (A-Ci) gaare fiino ima (Di-Hi) maa fiino imərə arama.
- Terəwer 4.27 aatatsi jamo gaarewon shiyeyar fiinono.

4.3.3 Boma aawunts fideliyotsitse Iko kayitsoniye muk'itə Gito, keezonotə Awudə fideliyets s'een taawotsi ikə fideliyetsə s'een taawosh kayiya (5 perediya)

Dan hanə k'os'əwotsi
daniruwotsə dan hanə danbok'ere okona:

1. Boma aawuntsə fideliyotsitse iko kayiruwoniye muk'itə gitona, keezonatə awudə fideliyetsə s'een taawotsi ikə fideliyetsə s'een taawotsəsh kayiyətuno.

Daniyiruwo fiina

A. Shin k'ana

Dan hanə detso nababar sheengəsh k'anəde'e k'aat'otsə kindo geyiyituwe.

B. Danonatə Daniyə Amatse Dan t'iin t'iina:

2. Haniyer dashi ariyotsi t'iwitsuwor. kayeyiruwo shuutsatsi maa fideliyo kayitsoniye muk'itəka.

Ariya 12 14 iko gitoniyere muk'efe (1<2).

Jaawotsi nokayiyora kayiru taawo kumi moo detsəfewotala shini kumi moo aani bali moo bi'atse tatsi moo natə ikimaa k'awuntsona niyir niyiron kayyo bęgeytuwok'o keewa.

Ariya 2	8	Ariyə 3	91	Ariyə 4	312
	$\underline{2} \overline{16}$		$\underline{5} \overline{455}$		$\underline{4} \overline{1248}$
	<u>-16</u>		<u>-45</u>		<u>-12</u>
	0		5		4
			<u>-5</u>		<u>-4</u>
			0		8

K'osh hanə naari ariyotsi fiinarni daniruwotsə mas'afatse beyiru terəwer 4.28 aatotsi daniruwotsə bofiinituwok'o wosha.

Aap'i Pəroblemiyotsi

1. Aap'i pəroblemiwotsi fiinefok'on s'iilər fiina.

Ariya : Ikə minzə beeri k'awuntso 960 ambaarə bəwotiyal 9600 ambaaron ambətsə minzə beerotsi keewo faletuwa.

Ariya 1 minzə beer k'awuntso = 960 ambaara

$$? = 9600 \text{ ambaaro}$$

$$9600 \div 960 = 10$$

1. Eshəna 9600 ambaarona 10 minzbeero keewo faletuwe. Haniye okona daniruwotsə mas'afatse beyiru terəwer 4.29 aatotsi daniruwotsə bofiinituwok'o kup'ia.

Cí. Tatsonatə k'oora:

Terəwer 4.28 (1-2) gaarewon fiina.

(3-5) maa fiino imər arama

Terəwer 4.29 gaarewon bofiine okon botookono bofiinituwok'o wosha.

4.3.4 Kayeya

Dan hanə k'os'əwots :

**Daniruwotsə dan hanə danəbok'əere kona:
Taawotsi kayeyo keewituno.**

Kayeyi həgəyotsi de'er taawə iko k'ooshosh bəkayonatə bə k'azon keewituno.

A. Shini k'ana.

1. Dan detsan nababəde'e k'anəde'e kinda.
2. Kayeyor oor deshaw ariyotsitse k'atsə taawotsi flesh kaardiyats guud'əde'e kinda.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina

Kayeya; jam s'een taawo k'ooshosh seen taawash orlo bəkayonatə bə k'azon danosha taawəman shuutsatsi taawo siilər danoni tanman tuwosh wotere darerawo ishetuwok'o k'alitəkə bəwotə keewa. Erəni s'een taw iko k'ooshosh bəkayo danosh wotitə keewotsi ikə ikon bodanetuwoök'o keewur haniyere dashtsank'on tuwa.

2 sh kayeya

Gitosh kayefə s'een taawotsə aawotsəne? erər aatərni gitesh kayef taawotsi etefotsi bofshuutsatse tuwurni taalə kayefə taawotsi bowotok'o keewurni s'een taawotsə bo shine shuutsə beebeeyo keewur kiitsa.

Haniyere dashi guut'etse guupəman bē'ariyonton guud'ər bodaftaratsə boguu'tetuwo'k'o wosha.

Gitoko kayef taawu jamo 2sh kayituwe

Ariye 2,4,6,8,10 bo'iki maa fideliyo 2,4,6,8 wotətsə k'osh k'osh fideliyetsə taawotsə 2sh ooralo bokayituwok'anatə taawotsən kayiyi tanə bano daniruwotsə bokeewituwok'o woshər s'iila.

- K'osh k'osh fideliyi ayə detsətsə gitokə kayefotsənatə kayeraw s'een taawotsi aak'əmaratsə guud'ər bogalituwok'o woshərni bofiino s'iilə kaatsə ima.

Keezosh kayeya

- Keezə ayets wotətsə s'een taawotsə konotsəne? erər aatərni s'een taawotsí ikatse tuwur guut'a 1.2.3.4.5-----
- Taawumanotsi ikə ikon daniruwotsi aatərni 3n ayəyonatə 3,6,9,12 - - - erər baaniyituwok'o kup'iya.
- keezə ayets taawotsitse k'atsəwotsi aak'əmaratsə guud'ər daniruwotsə bodaftaratsə guud'ə bodek'etuwo'k'o woshrəni haniyere dash guupan bokeewituwok'o wosha (aayiya).

S'eentaawu iko 3sh kayo bēfaliti bēfideliwotsə

Dabeyo 3 ayets bēwotiyala

Haniyere dashətsank'o ariyo imər tohar fiinar 3 sh kayitə taawotsi aawuk'o dano (galo) faletuwok'o kiitsa.

Ariya 1 18 keezosh keyitə taawa. Man bəwoti $1+8 = 9$, 9yo keezon ayika

Ariya 2 144 keezosh kayitə taawe? Erər aatərni bo'aaniyo fideliyotsi de'erə bədabo 3nə ayikə bēwoto bo'ariyituwok'o wosha ($1=4+4= 9$).

- Ayəfideliyetsotsənatə bodabo keez ayə wotətsotsənatə woteraw taawotsən guud'ər shini daniruwotsə bogalituwok'o woshərni aanar tohar fiinar daniya.

4sh kayaya

- S'een taawo jamo 4sh kayo bēfaliti taawuman shuutsomaand gitə taawotsə ikə gitə fideliyetsə s'een taawok'o de'er eter 4sh kayo bofaliyala erə keewurəni haniyere dashtsankon ariyon kiitsa.

Ariyə 1328 4sh kayite taawe? Erər aatərni bo'aaniyo 328 shuutsomaand gitə taawots bogitə maa k'awuntson dek'eworə bo'imetə gitə fideliyets taaw kone? (28).

- 28 4sh ooralo kayiyofaletuwa? (ee).
- 28 to 4sh ooralo kayo bəfalitwotsəna bəshuutso maande 28 detsətsə s'eentaaw jamo 4 sh kayi falitəkə bəwoto keewa.

Ariyə 2 1564 4sh kayite taawe? Erə aatərni bo'aaniyona taawuman shuutsatsi gitə taawots bobewoko bəwonerawo gitə fideliyetsə taaw ikok'o dek'ere 4sh kayəbəfalo s'iilər bokeewituwok'o wosha.

- K'osh hanə naari aatotsi daniruwotsə bo'aaniyituwok'o wosherni bodaftaratsə guud'ə bodek'etuwok'o wosha.
- K'sh k'osh fideli ayə detsətsə 4 sh kayituwotsənətə kayeraw taawotsi aak'əmaratsə guud'ərni bodantsə malon (weeron) shini daniruwotsə bogalituwok'o wosherni bofiino s'iilər tohar galər botewrerituwot'ə tuwok'o wosha.

5sh kayaya

S'een taawu iko 5sh kayo bəfaliti taawuman s'uwatsi taawo '0' wokin 5 bəwotiyala. Bos'uwatse '0' natə '5' detsətsə taawotsi aak'əmarots guud'ər ariyo imərni daniruwotsə bodaftaratsə guud'əbodek'etuwok'o wosha.

1. Ayə taawontsi eekəde'e imərni daniruwotsə bogalituwok'o wosha.

6sh kayaya

- S'een taawiko 6 sh kayeyo bəfaliti taawuman 2 natə 3 sh kayiyi falitəkə bəwotiyala.
- 2 nat 3 sh kayosh wotitə keewotsi aap'on shuutsə aanar s'iila 2 natə 3 sh kayit taawotsi aak'əmaratsə guud'ər 2natə 3 sh kayi bonfalitə keewotsi daniruwotsə bokeewituwok'o woshəfetsəni 6sh kayi bofalituwok'o ariyon keewa.

Ariyə 216 6sh kayi bəfalonatə bémawon danosh aaton tuwa.

216 6sh kayituwa? (Ee) erər aatərni bés'uwatsi taawo 6 bəwotətsotsənətə 6 kayitəkə bəwotətsotse 2sh kayo falituwe erər bokeewituwok'o wosherni k'osh weerona $2+1+6=9$, 9 keez ayə bəwotətsotsəna 216 3sh kayofalituwe erə bokeewituwok'o wosha. Eshəna 216 1natə 3sh kayitəkə bəwotətsotsona 6 sh kayituwe erə keewurni k'soh hanə naani ariyatsi imər bodanetuwo'k'o woshər bodaftarats guud'ə bode k'etuwok'o wosho geyituwe.

8sh kayaya

- S'een taw iko 8sh kayo bəfaliti taawomanə s'uwatsi keezə fideliyots taaw ikok'o dek'ere 8sh kayo bəfaliyala erə keewa.
- Hank'on 8sh kayi falitə taawotsi aak'əmarats guud'ər daniruwotsənton tohar bogalituwok'o woshər ariyotsi bodaftaratsə guud'əbodek'etuwok'o wosha.

Ariya: 34864, 8sh kaiytuwa? (Ee) Eegoshe 864.8sh kayo bəfalitwosha. Erərni k'osh k'osh ariyotsi de'er tewreriyo geyituwe.

9sh kayiya

1. S'een taaw iko 9sh kayo bēfaliti taawmanə fideliyots dabeyo jeed'iyyi (9) ayə wokin 9sh kayo bēfaliyale erə keewa.
2. Hanək'on kayəfalitə taawotsi aak'əmarats guud'ər daniruwotsəsh kiitsərni tohar bodanetuwo'k'o (bogalituwo'k'o) wosheyi ye okona bodaftaratsə guud'ə bodek'etuwok'o wosha.
3. Hanək'on kayə falituwotsənatə kayəfalawotsən eekəde'e aak'əmaratsə guud'ərni shini daniruwotsə bogalituwo'k'o woshər bofinman s'iilerni tohar bogalituwo'k'o wosha maləman bodane tuwo'k'o k'alā.

10sh kayaya

- Jam s'een taawosts 10sh kayo bēfaliti taawmanə shuutsomandi ikimaa fideliyo '0' bēwotora.
- Bo iki maa fideliyo '0' wotətsə k'atsə taawotsi aak'əmaratsə guud'ər ariyo imərni bodaftaratsə guud'əbodek'etuwok'o wosha.
- '0'n s'uwitə (bo'ikimoo zero wotətsə) tatsə taawotsi demiruwotsə bokeewituwo'k'o wosha.

Cí. Tatonatə k'orona:

Dani tookə hanə shirotsə beyiru terəwer 30 gaarewon daniruwotsə bofinni tuwo'k'o wosha.

4.4 mangə Tatsi K'ac'a (3 perediya)

Dan hanə k'osəwotsi:

daniruwotsə dan hanə danbok'əre okona:

1. Mangətatsi k'ac'əwotsi keewituno
2. Mangətatsefotsi iko ikəmaan wonituno.

Daniyiruwo Fiina

A. Shin kana

1. Mangə tatsosh wotef (geyitə) keewotside'e t'iina.
2. Danə hanatse sheengəsh k'ande'e kinda.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina:

1. Hanitsəna mangə tatsosh wotefotsi danetuno. Shinəni mangəwotətsə (mangə) detsətsə keewotsi bokeewituwo'k'o daniru wotsi aata. Ariysha workata, ərsasiya, mafanatə daftarə aretsə keewotsə mangə bodetsətsok'o keewurni keewotsə bodetsətsə shaponatə eene muk'atse tuwur bomango gamato faletuwok'o keewa

Ariya 1: Ikə kilogərami shukaronatə 1 kilogrami t'ud'on ikə k'ac'otsə nogedala 1 kilo shukaro bəshapon muk'ə arosh falituwe wotowa bakona gitetso bomango taalə bēwotok'o keewurni bodantsə mangə tatsefə keewotsə bobeyal bokeewituwo'k'o aatərni bodanətso bokeewe okona gəramiya, Kilogəramiya, kuuntalonatə tooniyonə mangə tatsosh wotitəkə bowotok'o keewurni mangə tatsefanotsə botokə tookon bodetsətsə jagewo haniyer edashtsank'on daniya.

1 Kilogramiyo = 1000 gəramiya
1 kuuntalo = 100 kilogramiya
10 kuuntalo = 1 tooniya
1 tooniyo = 1000 kilogramiya

Ariya 1 4 kilogramiyo = gramiye ?

1 kilogəramiyo = 1000 gəramiya

Ariyə 2

4 kilogəramiyo = ?

4 tooniyo kg.

= 4×1000 gəramiya

1 tooniyo = 1000 kilogramiya

= 4000 gərmiya

= 4 tooniyo = 1000×4 kg

= 4000 kilogəramiya

Ariyə 3 20 kuuntalo = tooniya?

10 kuntalo = 1 tooniya

20 kuuntalo = ?

$20 \div 10 = 2$ tooniya

Cí. Tatsonatə k'oorona:

1. Daniruwotsə mas'afatsi terəwer 4.31 natə 4.32 imetsə aatotsi daniruwotsə bofiinituwok'o wosha. Haniyere shini bodantsə fiini malon (weeron) fiinono.

4.5 Geenz Tatsefotsi (2 perediyo)

Danə hane k'os'ətsots;

daniruwotsə dan hane danəbok'əre okona:

1. geenz tatsefotsə kayo (wot'o) keewituno.
2. Geenz tatsi kayiwotsi iko ikomaad woniyituno.

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'ana

Geenz tatsosh wotitə meetər k'aniya. Dan hanatse sheengəsh k'ande'e kinda.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina:

- Gitel k'aat'otse bodantsə geezə tatsosh wotefotsə konotsi bowotok'onatə bodagotse beyiru jagewo bogawitəwok'o wosha.
- Geenzə tatsefotsə konotsene? (mm.D.M.M.K.M) erər aatərni daniruwotsə bo'aaniyiye okona guupo imo geyituwe.
- Geenzə tatsefotsə dagitsi jagewo daniyosha:
 1. Meetəro ambətsə desimeetəre? (10)
 - 1 desimeetəro ambətsə santimeetəre? (10)
 - 1 Santimeetəro ambətsə milimeeter? (10) erər aatər daniruwotsə bo'aaniyituwok'o wosha.

1. Imetsə geenzə tatsi k'ac'ewotsə jagewo gawurə tatsefə manən tatsetsə ayə keewotsi iko iko mand woniyir bokeewituwok'o aap'on daniruwotsə aatər bo'aaniyituwok'o wosha.
2. Santimeetəron kayets ikə meetərets masəmeriyo kiitsərni (1m =100 S.M) etiru jageyan keewurəni jageyan de'er k'osh k'osh meetəron tatsefotsi aak'əmaratsə guud'ərni santimeetəro maand bowoniyituwok'o k'alā.

Ariya: 2 meetəro ambəts santimeetəre erə aata. Ari aaniyo bodaatsiyala aawuk'o bodaatsətsok'o aata.

2m=100 s.m +100 s.m erə bo'aaniyo s'iila. Erə k'osh hanə naari ariyotsi aatər daniyirni genzə tatsefotsi k.m natə m dagitso beyiru jagewo keewa.

1k.m =1000 m erə keewurəni jageyanay ayə k.m tatsə wotsi aak'ə maratsə guud'ər meetəron ambətsə bəwotok'o aatərni meetər tatsəwotsi daatsosha biitsə biitsə dici tan mana ayiy tanoman woniyi malo bodek'eetowok'o wosha. K'soh hanə naari ariyotsi imerni daniruwotsə mas'afatsi terəwer 4.32 natə 4.33 tse imetsə aatotsi bofiinituwok'o ima.

Cí. Tatsonatə k'oorona:

- Haniyere shini bodantsə maləwotsən (fiini weerotsən) terəwer 4.33 natə 4.34 fiinono.

4.6 Wor tatsi k'ac'a (2 perediya)

Dan han k'os'ewotsi:

- daniruwotsə dan hanə danbok'erie okona:

- Woro saayiton tatsər keewituno
- Saayito dek'ik'o maand wonituno
- Dek'ik'o sekondiyomaand woniyituno
- Aawo sayiton wonide keewituno
- Natonatə shaashi jagewo danetuno(galituno).

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'ana

- Faleyal dıratsi saayito wokin saayitə aro k'aniyide'e kinda
- Dan hanatse sheengəsh k'ande'e kinda.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina:

- Hanitsəna daniruwotsi worona, saayitonatə dek'on aawuk'o botatsituwok'onatə wor tatsefotsi saayitə tatsefotsotse aawuk'o nababefok'o danosha saayitə aro haniyere doshtsank'on aata.
Ambotsə saayitə bémotətsok'o aata. Ari aaniyo daatsewora aawk'on bodaatsətsok'o aatərni saayitə kiitsiruwonatə dek'ik'i kiitsiru wiirotsə saayitanatse bobeyiruwok'o keewur bogawituwok'o wosha.

Haniyer dashtsanotsəna daniruwots botookon giyoke wokin bomeyitse bojagewo aatəde'ewaar k'aat'otse bokeewituwok'o wosha.

1. Tokərotse botuwiru saayito.
 2. Bí. Dani moo maand amosh botuwutse saayito.
 3. Cí. Dani mooke bon fakəshetsə saayito.
 4. Dí. Kooc'ə mish bomaafə saayito .
 5. E. K'ooc'ə bok'eefə saayito
- Haniyere dambi keewanotsi bofiinora bosaayito guud'ede'erə k'aat'itse saayitə aro bodaftətaratsə guud'ede'e bokiitsituwok'o wosha.

1. Saayito Dek'it'on Tatsa

Saayitə ikotse ambtsə dek'ik'otsə fa'ano erə aata. Daniruwotsə han bogawisha saayitə aro aak'əmaratsə eenshade'e fiinar wokin s'aayit moodeliyo bēbeyala daniruwotsəsh kiitsər daniya. Shine shuutsə wotətsə gite taawotsə dagotse beyiru (k'op'o) ambətsə? (5) hanatse aanarəni saayitə arotsə dagotse beyiru k'op'əwotsiye ambətsəno? (90) taawur bokeewituwok'o wosha. Erəni ikə saayitotse beyiru dek'ik'otsə taawo '60' bēwotok'o keewur imetsə guupo bodaftətaratsə guud'ə bodek'etuwok'o wosha.

$$1 \text{ Saayito} = 60 \text{ dek'ik'a}$$

Hank'o etoni saayito dek'ik'on tatsosha imetsə saayitə tatsonə '60' ayiya eta.

Ariyosha 2 saayito ambətsə dek'ik'e?

$$1 \text{ saayito} = 60 \text{ dek'ik'a}$$

$$2 \text{ sayito} = 60 \times 2 \text{ dek'ik'a}$$

$$= 120 \text{ dek'ik'a}$$

Anəni dek'ik'o saayito maand woniyosha imetsə dek'ik'ona 60sh kaiyə bémoto keewa.

Ariyasha 360 dek'ik'o ambətsə saayite?

$$60 \text{ dek'ik'o} = 1 \text{ saayita}$$

$$360 \text{ dek'ik'o} = ?$$

360÷60 saayit 4 saayita

Dek'ik'o sekondiyon tatsa

- Aak'əmaratsə saayite aro fiinarni sekondi kiitsiruwo k'osh kiitsíruwotsiyere bék'oshətsə keewo keewa (kiitsa).
- Aak'əmaratsə saayite aro fiinarni dek'ik'i kiitsiruwo (taawiruwo) ike dek'ik'o bətaawufetso sekondi taawiruwo (kiitsiruwo) 12 tse tuwur 12tsə ike noton guurar bēbo datuwok'o kiitsa.

Han kiitsosha saayite moodelliyo wokin dīratsu saayito bēbeyal k'anafe.

$$1 \text{ dek'ik'o} = 60 \text{ sekondiya}$$

- Dek'iko sekondiyon tatsosha dek'ik'ona 60nə ayiya.
- Sekondiyo dek'ik'on tatsosha sekondimana 60 sh kayiya.

Ariya 1

$$3 \text{ dek'ik'iyo} = \text{sekondiya}$$

$$1 \text{ dek'ik'o} = 60 \text{ sek'ondiya}$$

$$3 \text{ dek'ik'o} = 3 \times 60 \text{ sekondiya}$$

$$= 180 \text{ sekondiya}$$

Ariya 2 300 sekondiyo ambətsə dek'ik'e bəwoti?

$$60 \text{ sekondiyo} = 1 \text{ dek'ik'a}$$

$$300 \text{ sekondiyo} = ?$$

- $\div 60 = 5 \text{ dek'ik'a}$

Aawo Saayiton tatsa

Aawon woro tatsefok'o keewurəni daniruwotsi aatər aawo saayitomaand, saayito aawomaand aawuk'o woniyi faletuwok'o ariyon te'ude'e keewa.

$$1 \text{ aawo} = 24 \text{ saayita}$$

Ariyə 1 2 aawo ambətsə saayite bəwoti?

$$1 \text{ aawo} = 24 \text{ saayita}$$

$$2 \text{ aawo} = 2 \times 24 \text{ saayita} = 48 \text{ saayita}$$

Ariyə 2 96 saayito ambətsə aawo bəwoti?

$$24 \text{ saayito} = 1 \text{ aawa}$$

$$96 \text{ saayito} = ?$$

$$96 \div 24 = 4 \text{ aawa}$$

Natonat (woriwotonatə) shaashona

Worona aawon, dek'ik'on, sekondiyon tatso faletuwok'o keewurəni haniyere okon k'osh worə tatsefotsə bobeyiruwok'o aatərni natona, shaashonatə gawiyon woro tatsefok'o keewa.

Worə tatsefotsə nato, shaasho, gawiyo, aawonatə saayiton bodetsətsə jagewo daniyosha bodanaw worwotsi shaashotsi bos'eegetuwok'o daniruwotsi aatər kup'iya. Daniruwotsə bo'etsə k'ebeyiye okona woriwototse 12 shaasho bēbeerna 13lə shaashunu s'uumi erə keewa.

- Ikə shaasho 30 aawo bēdeshəna ikənatonəmo 365/6 aawo bēdetsətsok'o keewa. Han bēwoti k'aamewoni (s'uumi) 5/6 aawu bēwotefosha. K'aat'ə hanitsəna hank'o erə keewumec'əro bodəfe.

Ariyə 1 3 nato ambətsə shaashotsəne bēwoti?

$$1 \text{ nato} = 12 \text{ shaashotsi}$$

$$3 \text{ nato} = 3 \times 12 \text{ shaasha}$$

$$= 365 \text{ haashatsi}$$

- Haniyere okona 1 shaasho ambətsə gawiyi bēwotituwok'o daniruwotsi aatərni aani ikə (1) gawiyotse ambətsə aawuwotsə fa'ano? Erə aata. Erəni daniruwotsə aaniyo k'ebeyiye okona ikə shaashotse 4 gawiyotse bobeyiruwok'onatə ikə gawiy 7 aawo bēdetsətsok'on keewurni haniyere okon imetsə guupəwotsi guud'ər daniruwotsə bodaftaratsə guud'əbodek'etuwok'o wosha.

$$\boxed{1 \text{ shaasho} = 4 \text{ gawiya}}$$

$$\boxed{1 \text{ gawiyo} = 7 \text{ aawa}}$$

Ariyə 1 12 gawiyo ambətsə shaashe?

$$1 \text{ shaasho} = 4 \text{ gawiya}$$

$$? = 12 \text{ gawiya}$$

$$12 \div 4 = 3 \text{ shaasha}$$

Ariyə 2

$$28 \text{ aawo ambətsə gawiye?}$$

$$1 \text{ gawiyo} = 7 \text{ aawa}$$

$$? = 28 \text{ aawa}$$

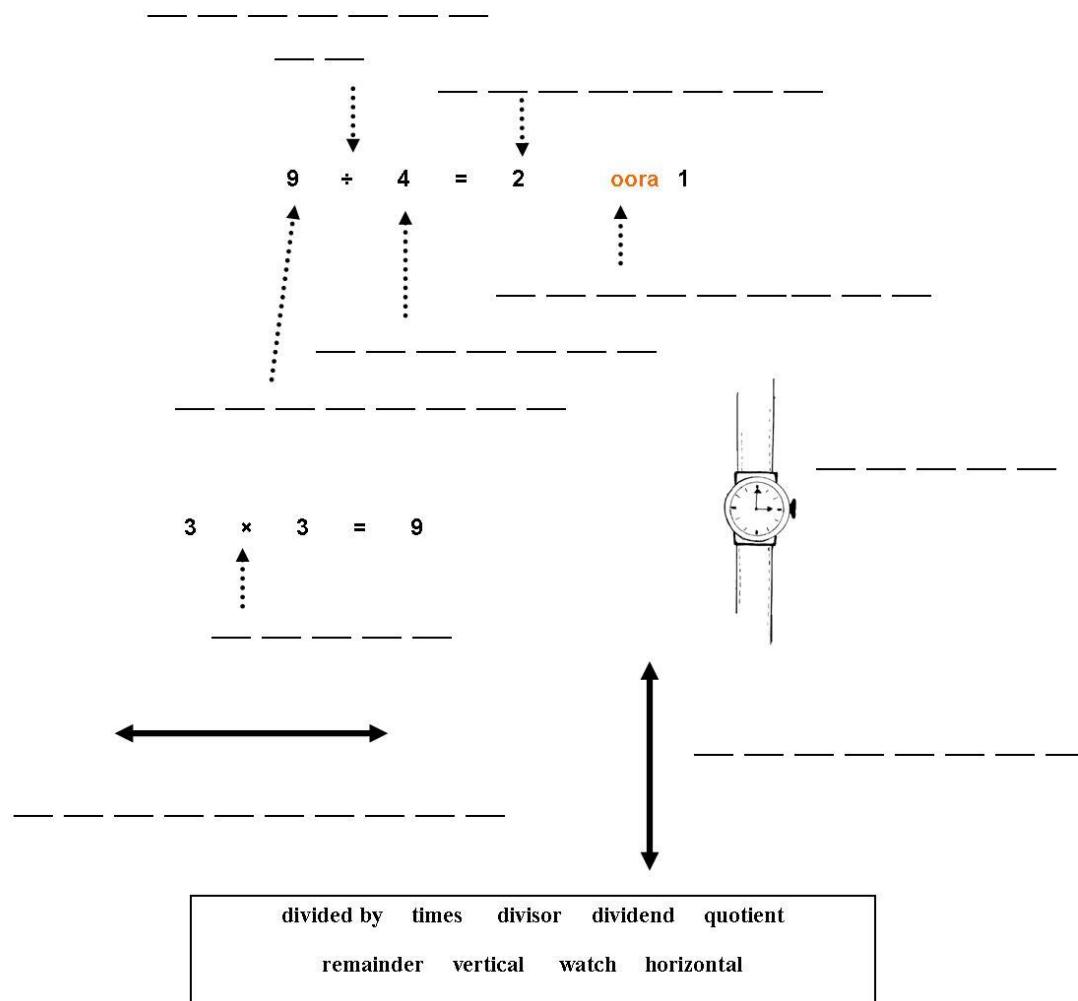
$$28 \div 7 = 4 \text{ gawiya}$$

Cí. Tatsonatə k'oora:

- Terəwer 4.35 (1-5) gaarewon fiina, (6-10) botookon k'aat'otse fiina (11-15) maa fiin ima.
- Terəwer 3.36 k'aat'otse bofiinituwok'o imər arama.

UNIT 4 - English Practice Page

I. Haniye dashi baash beyokotsi Ingəlizi aap'əwotsən shatituwotsi sheengsh s'eentsuwere.

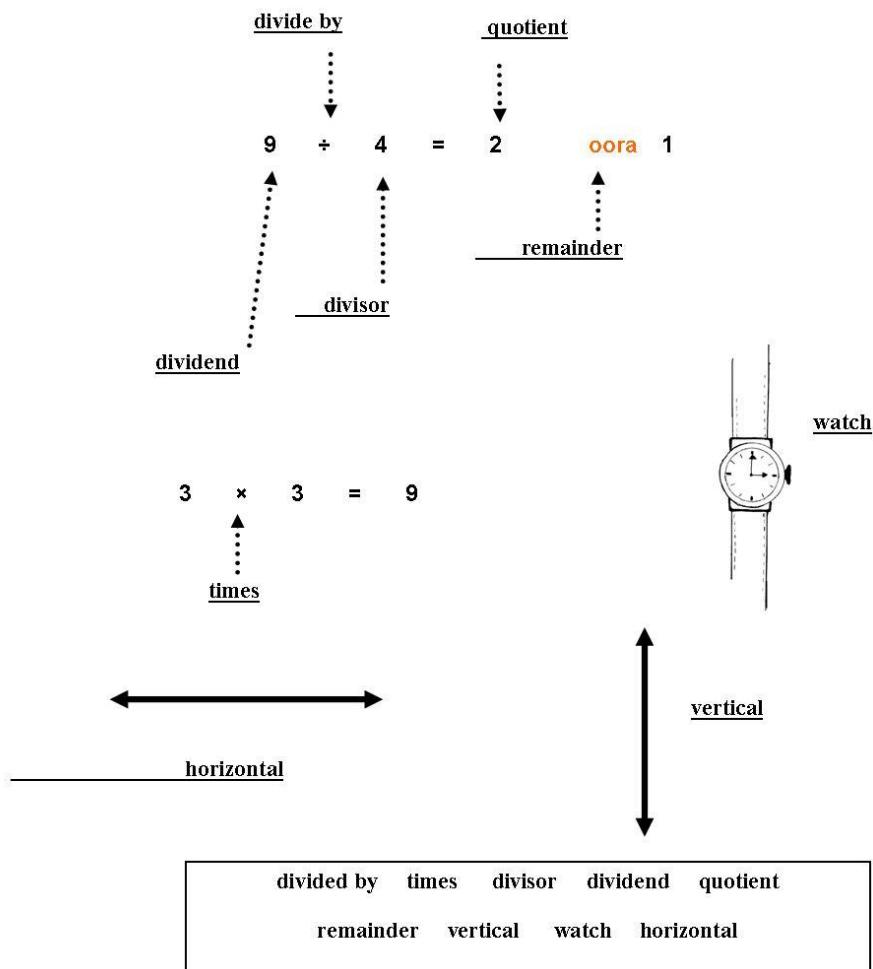

II. Haniye dashi borəni aap'əwotsi ingalizonton jagiwere. shintso neesh fiinere.

<u>G</u> 1. manga	A. bracket
___ 2. tatsa	B. centimetre
___ 3. genza	C. second
___ 4. senti metra	D. length
___ 5. wora	E. convert
___ 6. sekondiya	F. minute
___ 7. dek'ik'iya	G. weight
___ 8. kep'a	H. time
___ 9. woniya	I. measure

UNIT 4 - English Practice Page (ANSWER KEY)

I. Haniye dashi baash beyokotsi Ingəlizi aap'əwotsən shatituwotsi sheengsh s'eentsuwere.

II. Haniye dashi borəni aap'əwotsi ingalizonton jagiwere. shintso neesh fiinere.

<u>G</u> 1. manga	A. bracket
___ 2. tatsa	B. centimetre
___ 3. genza	C. second
___ 4. senti metra	D. length
___ 5. wora	E. convert
___ 6. sekondiya	F. minute
___ 7. dek'ik'iya	G. weight
___ 8. kep'a	H. time
___ 9. woniya	I. measure

K'ot'okə 5

5 JIOMETƏRIYA (11 perediya)

K'ot'okan jam k'os'əwotsi:

Daniruwotsə dan hanə dandek'əboishe okona:

- K'ut'eyiruwotsənatə goonkeraw jindəwotsi galituno.
- Imetsə jindoniyer okon beshitə goonkerawonatə eed'ətsə jində wotsənə fiinituno.
- Kaare tungush fiinite jindəwotsi fiinituno.
- Goonkerawə jind gitotsə dagitsi wokewo eegə bəwotok'o danərni bodagman tatsər keewituno.
- Kaarewo, rekətangəliyonatə paralogəramiyə niwo keewituno.
- Guurəkona, rediyesiyona, diyametəronatə awutariya eto eegə bowotok'o keewituno.

Dan aayiyə k'ac'əwotsi

1. Masəmeriya, set əskuwerya
2. Guurka

Tatsonatə k'oorona :

- K'aat'i fiina
- Maa fiina
- Shiye (keeweya)
- Gaarewon fiina
- Fada

5.1 Jində wotsə kaati jageya (5 perediya)

Gitəl k'aat'otsəna (k'op'o) kaaw jindo kep'ekə kaaw jindo fiinetuwok'onatə shuutsiyetuwo'k'on danərno. K'aat'ə hanətsənəno bali bodantsəman haniyere dashətsəmank'on shuutsə aanar s'iilo geyituwe.

5.1.1 K'ut'eyar beshefə kaaw jindəwotsənatə goonkeraw jindəwotsəna.

Dan hanə k'osəwotsi

Daniruwotsə dane hanə danbok'ere okona:

1. Goonkeraw kaawu jindəwotsi fiinituno
2. K'ut'eyat beshiru jindəwotsi fiinituno

Daniyruwo fiina

A. Shini k'aana

- Aak'ə maratsə fiinosh sheengetə mesəmeri k'aniya
- Daniruwotsə mesəmeriyo bok'aniyituwo'k'o wosha.
- Dan hanatse shinin k'anədek'a.

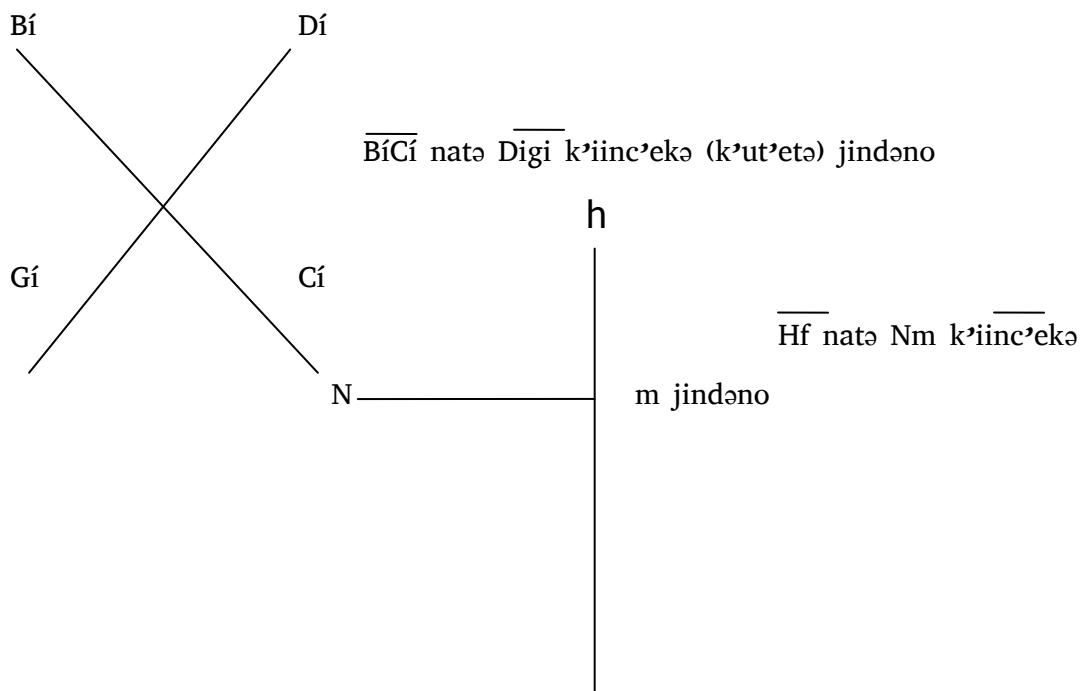
B. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina:

- Terəwer 5.1 dan hanə kindək'ode'er daniyi tuwa. Masəmeriyon aak'əmaratsə kep'ekə kaaw jində iko fiinarəni haniyere dashətsank'o aato geyituwe.

- Jində hanə kaawe? Béc'uush k'op'əwotsə fa'ano? Ambətsə c'uush k'op'əwotsə fa'no? boc'uush k'op'əwotsi kitsitute?

Daniruwotsə gitə c'uush k'op'əwotsəsh shuutso bo'imetuok'o kup'iya goonkeraw jindəwotsi eegəneya shuutsəye etire aatotsi aatərni joogon kiitsetsok'o ariyon te'uede'e keewa.

Ariya

- Haniyere okona daniruwotsə mas'afatse beezeetsə ariyotsi aak'ə maratsə guud'ərni daniruwotsə bodafətaratse guud'əbodek'e tuwok'o wosha.

Cí. Tatsonatə k'oora:

- Terəwer 5.2 aatə 1^{10} botookətookon bofiinituwok'o aata
Aata 210 gaarewon keeweyar bofiinituwok'o wosha.

5.1.2 Imetsə jindatse daatseraw k'op'on beshiru goonkeraw jində fiina.

Dan hanə k'os'əwotsi:

Daniruwotsə dan hanə dane bok'əre okona:

- Imetsə jindatse daatseraw k'op'onə beshitə goonkerawə jindo fiinituno.

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'ana

- Set əskuweriyonatə masəmeriyon k'aniya, dantookə hanə detsanatse sheengəsh k'anəde'e kinda.

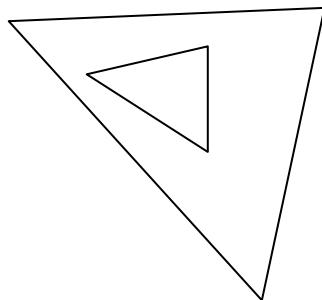
Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina

- Set əskuweriya eteyiru keez nalk'etsə k'ac'əman k'aawude'e daniruwotsəsh kiitsəre béshtuutso set əskuweriya erə keewa. Gitə naari set əskuweriyotsə bobewok'onatə gitəmanotsən daataaset tungəshə naarotsitse iko kaariyi tungushə bétwotok'o keewa.

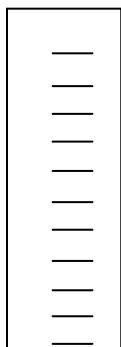
Haniyere shina mas'afon wokin masəmeriyon goonkeeraw nalək'otsən goonkeeraw jindəwotsi fiinerno. K'aat'e hanitsəna masəmeriyonatə set əskuweriyon de'er goonkeeraw jindəwotsi fiinetuwok'o keewurni haniyere dashetsank'on fiinar kiitsa.

- Masəmariyode'erni aak'əmaratsə kaaw jində iko fiina.
- Set əskuworiyi ikə maandi k'awun k'indo jindonton sheengəsh kaatsəde'e deshide'e beeza.

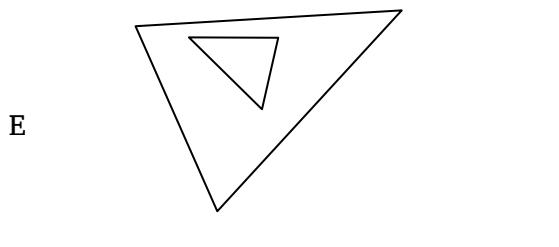
A ————— U

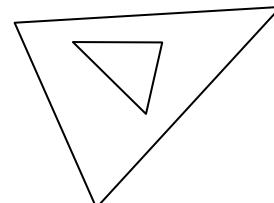
Mesəmeriyi kiindona set əskuweri k'oosh k'awun k'indonton shengəsh goonkide'e detsa set əskuweriyona masəmeriyatsə shortide'e k'osho mandanə de'e amərni jindonton goonkeya beyiru set əskuweri k'indon jindo fiinarni jiind AU natə EO goonkeraw jində bowotə keewa.

A ————— U

O

Hank'o weeron fiinetuwok'o kitseyiye okona daniruwotsi gaarewon kayiyirəni gaare jaməman gitə goonkeraw jindəwotsi bofiinituwok'o woshərni jametsə maanə fiiniruwok'o guurar s'iilər kic'o bēbeyal aayiya.

Hanatse aanarəni kaaw jind (AU) natə jind haniyere k'oshokə daatset k'op'ə iko (d) aak'əmaratsə fiina. K'op'ə manən (D) beshitə kaaw jində AU nəton goonkerawə jindo fiinəfaletuwok'o keewurəni daniruwotsə mas'afatse bəbeyrirumank'on sheengəsh fiinde'e kiitsa.

Aawuk'o finetuwox'galerewotala hanək'o weeron daniru jaməwotsə gitə goonkeraw jindəwotsi bofiinituwok'o wosha. Daniru jamosh bodeto set əsəkuweriyo bé'aaliyalā daniruwotsi gaarewon keyiyir (wot'ər) fiiniya.

Cí. Tatsonatə k'oorona:

- Terəwer 5.3 aatə gitotsi baalə'aale fiinə bok'ere okona gaarewon shiyefetsə (keewefetsə) bofiinituwok'o wosha.

5.1.3 Kaare koorən detsəts tungəsh fiiniru eed'ətsə jindəwotsi fiina.

Dan hanə k'os'ə wotsi

Daniruwotsə dan hanə danbok'ere okona:

- Kaareyi tungush fiiniru jindəwotsi galituno
- Kaarey tungush fiiniru jindəwotsi fiinituno.

Daniruwo fiina

A. Shini k'ana

- Setə əskuweriyanatə masəmeriyonde'e kinda
- Sheengəsh k'ande'e kinda.

Bí. Danonatə Daniyə Amatse Dan t'iin t'iina:

Haniyer shina mas'afi nalək'on (k'indon) kaare koorəni fiiniru tungushəwotsi fiinerno hanə weerona kaare koorəni tungushəwotsi bofiinituwok'o keewurəni bofiiniruwok'o s'iila.

Set əskuweri keezə tungushuwotsitse iko kaare koorən fiinkə bəwoto aani gawiya.

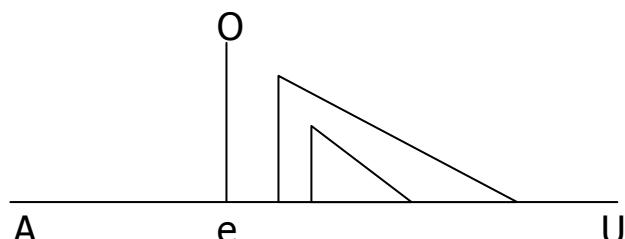
Tungushmanuwere se təskuweri gitə k'awun (k'indəwotsə) bogon ketsoke fiinetsoni erə keewa.

Set əskuweriyo aak'əmaratsə gerde'eni k'awun nalək'otsi shookeyon sererar kaare tungusho fiinar kiitsa jindəwotsə kaaretungush fiinkə bowoto gawiya.

Haniye okona danetsə kaawu jindo fiinar 'Au' erə boshuutsituwok'o keewa.

A ————— U

Set əskuweri k'awun naalək'ə iko jindonton bē goonketuwok'o woshər sheengəsh bodetsetuwok'o keewa. Set əskuweri gitəl k'awun nalk'o masəmeriyok'o de'er kaaw jində (eo) dashətsank'on bofiinituwok'o wosha.

Gite jindəwotsə Au natə eo n kāare koorən tungəsh bofiinok'o ariya (s'iila). Hank'ona daniruwotsə mas'afatse k'osh k'osh ariyotsi fiinere. Erən daniru wotsə mas'afatsi ariyotsi aak'əmaratsə guud'ər daniruwotsənton fiineyiye okona mas'afatsi terəwer 5.4 tsi imetsə aatotsi gaarewon bofiinituwok'o wosha.

Cí. Tatsonatə k'oorona:

- Terəwer 5.4 aatə gitotsi gaarewon bofiiniyere okona kaatso imo geyituwe.

5.1.4 Gonkeraw jindəwotsə dagitsi wokeya

Dan hanə k'os'əwotsi

Daniruwotsə dan hanə danbok'əre owona:

- Goonkeraw jindəwotsə dagotse beyiru genzo (woko) aawuk'o daatsəfaletuwok'o keewituno, bēgenzonogeyituno.

Daniyiruo fiina

A. Shini k'ana

Mesəmeriyo k'anide'e kindo geyituwe:

Bí. Danonatə Daniy Amatse Dan t'iin t'iina:

- Goonkeraw jində gitəwotsə dagitsi genzo daatsosha goonk eraw jindəmanotsənton kaareyi tungushə fiinətə kaawu jindo bofiine okona gitə jində manotsə dagitsi kep'ets kaawu jindo tatsərni danetuwo k'o daniruwotsəsh keewa.

Gite goonkerawu kaawu jindəwotsi 'AU' natə 'EO' bofiinituwok'o keewurəni jind 'AU' tse daatsetə k'op'on beshitə jindo jind 'eo' ton k'ut'eyar bēbeshitə k'op'o (k) erə shuutsiya 'nk' natə 'eo' kaare koorn flintə jində bowoto set əs kuweriyon indar (tatsə) bodanetuwo k'o wosha. C'uush k'op'əwotsə 'n' natə 'k' n wotətsə kep'ets kaawu jində geenzo masəmeriyan bo'indituwo k'o keewa. Geenzani jind 'AU' natə 'eo' dagitsi beyiru woke bəwoto daniruwotsəsh keewa.

- Fiini naaran (weeran) daniruwotsəsh bəgalere okona daniruwotsə gonkeraw kaaw jindəwotsi fiinarə bodagitsi keenzo bo'indituwo k'o daniya.

5.1.5 Goonkeraw jindəwotsə tatsets wokatse fiina.

Dan hanə k'os'əwotsi

Daniruwotsə danə hanə danbok'əre okona:

- Goonkeraw jindəwotsi tatsets wokeyats fiinituno

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'ana

- Set əskuweriyo de'ekinda, əskeliyon kayiyetsəmasəm ariyo geyituwe.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina:

- Daniruwotsə mas'afatse set əskuweriyon jindəwotsə geenzo tatsosh wotitə keewotsi shine shuutson beezer. Imetsə shine shuutse manəna gitə wokin keez jindəwotsi aak'əmaratsə guud'ər bēgenzo indar kiitsa. Hanək'ona k'osh k'osh genzə detsətsə keezə jindəwotsi bodaftaratsə fiinarə bogeenzo boindituwo k'o daniruwotsəsh keewərni

haniyere okona daniruwotsə mas'afatse beyiru terəwer 5.5 tsi imetsə aatotsi gaarewonatə botookə tookon bofiinituwok'o kup'iya.

Cí. Tatsonatə k'oora

- Terəwer 5.5 aatə 1 gaarewon wotde'e fiinono
- Aatə 2 botookətookon fiinde'e aramiwuno

5.2 Paralogəramiyotsənatə Tərapizəyemiyotsən fiina (3 perediya)

5.2.1 Rekətangəliyona, kaarewonatə paralogəramiyon shuutsə aanar s'iila.

Dan hanə k'os'ewotsi:

Daniruwotsə dan hanə danəbok'ere okona:

- Kaarewona rekətangəliyonatə paralogəramiyotse bodetsə tsə dano eenshituno.

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'ana

- Kaarewona, rekətangəliyonatə paralogərmaiye moodeliyo k'anide'e kinda.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina :

- Gitel k'aat'otsəna kaarewo, rekətangəliyonatə paralogəram iyotsi danerno.k'aat'ə hanitsəna awudə nalk'etsanotsə niwo gawunon danetuno. Hansha shini kep'ets kaawu jindəwotsə genzo kompasiyon aawuk'o daatsəfaletuwok'o keewa. Shinəmo kompasiya eteyiru k'ac'əmanən aawuk'o fiinefok'o daniya. Hani (k'ac'əhani) geenzə indosh (tatsosh) bəwotefok'o daniruwotsəsh keewa.

Awudə Nalək'etsə Arotsi

Rekətangəliya: Rekətangəliya eto eegə bəwotok'o daniruwotsi aata. Rekətangəli iko aak'əmaratsə fiina. Rekətangliyo fiinewora k'atsə nalk'otsə (k'indəwotsə) mec'ərənali aawudə tungəshuwotsi kaare tungush bowotituwok'o daniruwotsəsh keewa.

Rekətangəliyi awudə nalək'otsə geenzo daniruwotsə keer aak'əmaratse boindituwok'o wosha. Bodaatsitə k'awuntsona haniyeredashətsank'on detsa (guut'a).

AU geenzo =

S.m

AO geenzo =

S.m

OE geenzo=

S.m

UE geenzo =

S.m

Daniruwotsə bodaatsətsə geenzo ambətsə bēwoto milimeetəron bogeyosh bēfalituwotsəna arə wotosh falituwe. Hanək'o bēwotora daatsetsə genzəmana karən wotəts s'een taawomand woniyir santimeetəron detso (guut'o) geyituwe.

Hanək'o weerona rekətangəliyotse beyiru goonkeraw nalk'otsə genzo etoni 'AU' , 'OE' aani 'AO' natə 'UE' taal bowotok'o s'iila. Hanək'o weerona kaarewo sererar aawudə nalək'otsə genzo taal bēwoto gawiyirəni kaarewo rekətangəli bēwotok'o daniya.

Paralogəramiya

Paralogəramiya eto egə etə bēwotok'o daniruwotsi aatər bokeewituwok'o woshərni rekətangəliyosh k'aletsok'o ikə paralogərami fiina. Bə nalək'otsə geenzo indarəni goonkerawu gitə nalək'otsə taalə bowoto bodanetuwok'o wosha.

Hanək'o weerona etəre etətsə rekətangliyo paralelogərami bēwotok'o ariya. Erəni daniruwotsə mas'afatse terəwer 5.6 tse beyiru aatotsi bofiinituwok'o wosha.

5.2.2 Paralogami fiina (serera)

Dan hanə k'os'əwotsi:

Daniruwotsə dan hanə danəbok'ere okona:

- Paralogəramiyo sererituno

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'ana

- Masəmeriyode'e kinda

B. Danonatə daniyi amatse dan t'iin t'iina :

- Paralogərmə fiinosh wotitə (geyitə) keewotsə shine shuutson daniruwotsə mas'afatse fa'ano. Boshine shuutsəman k'ona gitə paralogəramiyo aak'əmaratsə fiinar kiitsərni daniruwotsə bodaftaratsə gito wokin keez paralogəramiyotsi bofiinituwok'o keewa.

C. Tatsonatə K'oorona

- Masəmeriyon parlogəramiyo bofiinituwok'o woshərəni guurarə s'ilərəni tep'o geyituwe.

5.2.3 Tərapiziyemiya

Dan hanə k'os'əwotsi

Daniruwotsə dan hanə danəbok'ere okona:

- Tərapiziyemiyotsi galituno.
- Tərapiziyemiyə aro fiinituno.

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'ana

Dan hanə detso sheengəsh danəde'e kinda. ketə weerona daniya.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dani t'iin t'iina

- Gite goonkerawə nalək'otsitse ikə wot'o goonkerawə awudə naalək'etso tərapiziyyemiya etefok'onatəni goonkerawə nalək'otsə tərapiziyyemiyə tuwoka.

Daniruwotsə masafatse imetsə tərapiziyyemiyə fiini shine shuutson iko wokin gitə tərapiziyyemiyə fiinde'e daniruwotsəsh kiitsər daniruwotsə bəfiinets shine shuutsəmank'on k'osh tərapiziyyemiyotsi bedoftaratsə boguut'etuwox'o woshər s'iila. Haniyere okona daniruwotsə mas'afatse beyiru terəwer 5.6 imetsə aatotsi bofiinituwok'o wosha.

Ila paralogəramiyo tərapiziyyemiyə bədetsetse keewotsi (doyotsi) bəs'eentsituwotsəna tərap'iziyemiyə woto falituwe erə keewa. Wotowa bakona tərapiziyyemiyə paralogərami wotosh geyitə keewotsi bəs'eentsərawotsəna paralogərami woto bəfalawok'o keewurəni daniruwotsə ayə tərapiziyyemiyə arotsi fiinde'e bokiitsituwok'o wosha.

Cí. Tatsonatə k'oorona:

Terəwer 5.6 aatə 1 gaarewon finiya, aatə '2' botookə tookon fiinar aramiwuno.

5.2.4 Guurək (3 perediya)

Dan hanə k'os'ə wotsi

Daniruwotsə dan hanə danbok'ere okona:

- Guurəka eto egə etə bəwotok'o keewituno.
- Guurəki aro fiinituno .

Daniyiruwo fiina

A. Shini k'anə

Koompasiyo k'anide'e kinda, sheengəsh k'ande'e kinda.

Bí. Danonatə Daniyi Amatse Dan t'iin t'iina:

- Guurəko daniyifətsere shini is'ekə jindəwotsi haniyere dashətsank'on keeweya. Maa (k'aat'ə) fengesho ic'ərni daniruwotsə eegən kesho bofaliuwok'o aata, keshosha fengesh k'esho bəgeyituuwok'o daniruwotsə bokeewiyere okona is'etso tsənatə k'eshetsə jindəwotsi aak'əmaratsə fiinde'e haniyere dashtsank'on keeweya.

Is'etsə jindəwotsitse iko s'iilərni jində han ikoke tuwur shoyəde'e no'amal notutsokə aanide'e aano falituwa erə aata. Ikoke tuwurə jindəman shoyide ameyal ene tuwetsokə aanide'e waare bəbodetuwox'o kiitsərni hanək'o jindəwotsə bobeyiruwok'onatə boowere t'at'etsotsənatə t'at'eraw is'e jinəd bowotok'o ariyon te'ude'e daniya.

Is'eraw jindəwotsitse iko kiitsərni jindəman ikatse tuwurə jindəman shoyide'e ameyalə ene tuwetsokə boderawok'o kiitsərni hanə naari jindəwotsə k'eshe jind bowoto keewa.

Rekətangliyo, kaarewo, paralogəramiyo tərapiziyyemiyonatə keezə nalək'etsə arotsən aawu naari jində bowotok'o aatərni bo'imət aaniyo s'iilərni is'ekə jində bowotok'o keewurəni guurəka eto haniyere dashətsan k'on keewa (daniya). Gitəl k'aat'otsəna guurəkə shapo keewotsi

ərsasiyon wokin kobewon fiinerəno. K'aat'ə hanitsəna koompasiyo guurəkə fiino faletuwok'onatə hanuwere ketə weer (malə) bəwotok'o keewa.

- Guurko aak'əmaratsə fiinosh wotitə koompasi eeno de'er ayə guurkotsi fiinar daniruwotsəsh kiitsəni guurkə manots taalo kiitsəni fideliyon shuutsiya. Erəni guurkotsə radiyesiyo kiitsəni egə etosh bəgeyiruwok'o keewo geyituwe.

Guurəkə iko aak'əmaratsə fiineyiye okona gitə wokin keezə radiyesiyotsi fiinarəni bogenzo taalə bəwotok'o keewa. Geyeyiru radiyesi geenzokon awuk'o k'alər guurko fiinə faletuwok'o daniruwotsə mas'afatse ariyo imere. Boonatə k'osh k'osh ariyotsən dabəde'e aak'əmaratsə guud'ərni (fiinar) kiitseyiye okona terəwer 5.7 imetsə aatotsi daniruwotsə bofiinituwok'o woshərni bofiinor boon aayiyo geituwe.

Hanatse tuwurəni aak'əmaratsə guurkə iko fiina. Masəmeriyo de'erəni guurkəmanatsı gitə k'op'əwotsi deshiyitə (goonkitə) kep'ets kaaw jindo fiinar kiitsa. Jindəman kishon kiitsərəni jində hani Awutariya wokinmo koordiya eta etefo erə keewa. Guurəko talon besharə b'atsi gitə k'op'əwotsi goonkitə jindonmo bęgeenzon eene awutari bəwoterəna bęshwutsoni Diyametəra etefok'o daniruwotsəsh keewa.

Daniruwotsə bodaftətaratsə guurkə iko fiinde'e bę radiyesyonat diyametər keenzo boindituwok'o keewa. Bodaatsiye okona k'awuntsmanatse tuwurəni diyameetəri genzoni radiyesiyi gitə kishə bəwotok'o bodanetuwok'o washa.

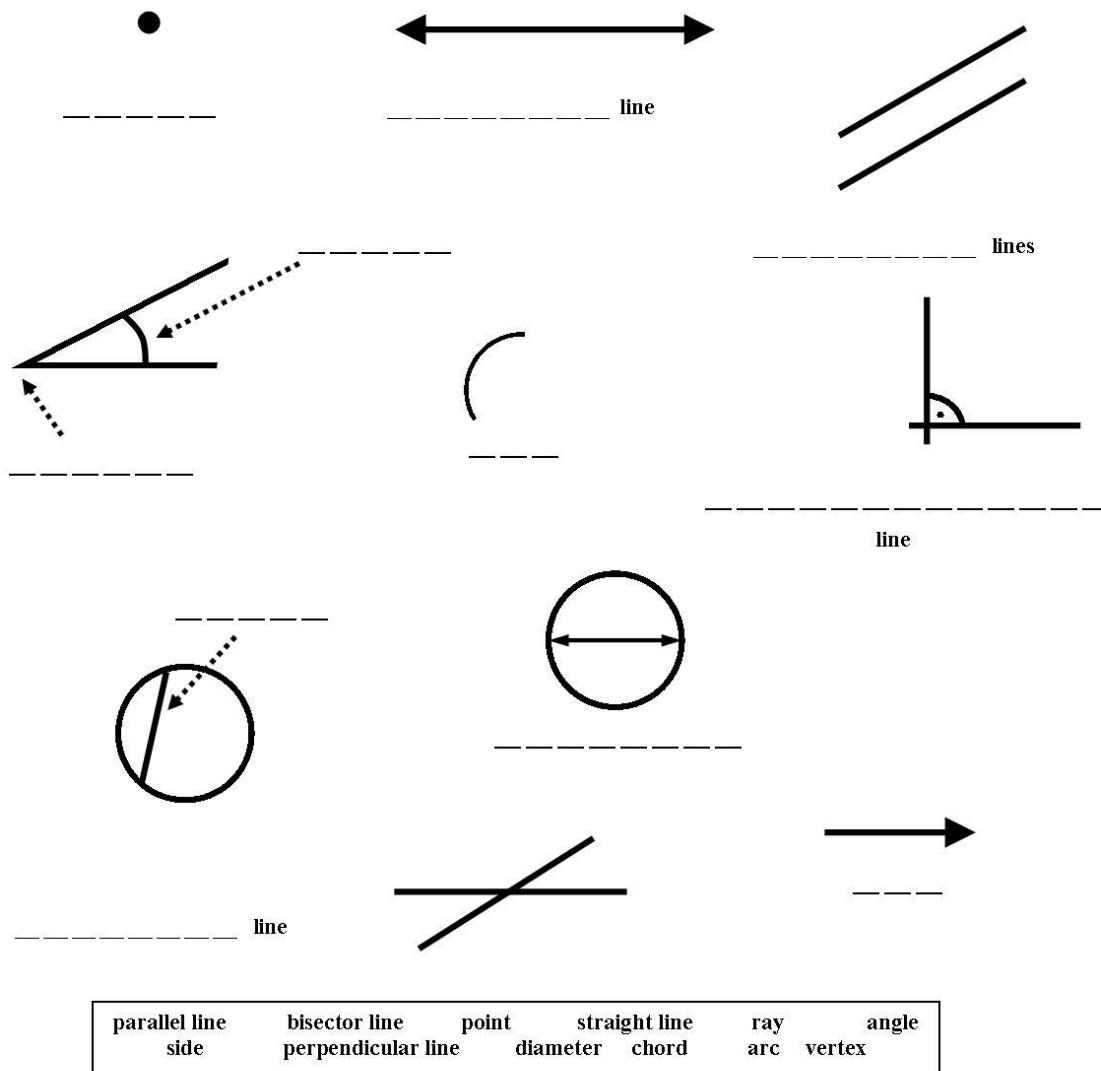
Hanək'ona daniruwotsə guurka etiruwatse sheengə dano deshbodek'ere okona daniruwotsə mas'afatsi terəwer 5.8 imetsə aatotsi bofiinituwok'o wosha.

Cí. Tatsonatə k'oora

- Terəwer 5.7 botookə tookon fiinar aramiya
- Terəwer 5.8 gaarewon fiinono.

UNIT 5 - English Practice Page

I. Haniye dashi baash beyokotsi Ingelizi aap'ewotsen shatituwotsi sheengsh seentsuwere.

II. Haniye dashi boreni aap'ewotsi ingalizonton jagiwere. shintso neesh fiinere.

a.) 1. subtraction

- a.) k'awa
- b.) dabeya
- c.) solve

a.) 2. geometry

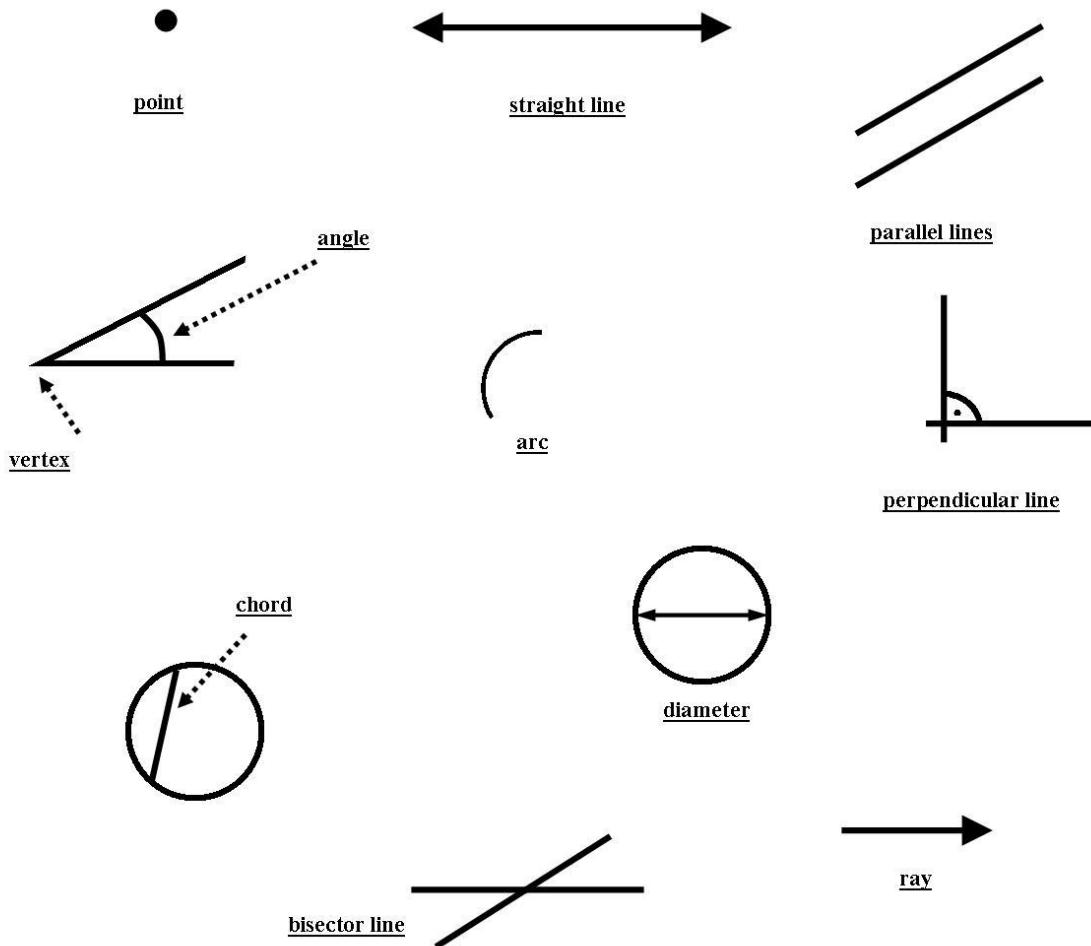
- a.) daba
- b.) korena
- c.) jiyometeriya

a.) 3. direction

- a.) kaata
- b.) dek'ik'iya
- c.) joogə are jinda

UNIT 5 - English Practice Page

I. Haniye dashi baash beyokotsi Ingelizi aap'ewotsen shatituwotsi sheengsh seentsuwere.

II. Haniye dashi boreni aap'ewotsi ingalizonton jagiwere. shintso neesh fiinere.

a.) 1. subtraction

- a.) k'awa
- b.) dabeya
- c.) solve

 2. geometry

- a.) daba
- b.) korena
- c.) jiyometeriya

 3. direction

- a.) kaata
- b.) dek'ik'iya
- c.) joogə are jinda